

პასიღ ჩანვდაქა

**ფულის, ქრადივისა და ფინანსაბის
ისვორია**

I და II ნაკვეთი

(ლექციების კურსი ეკონომიკური ფაკულტეტის
სტუდენტებისათვის)

ვასილ ჩანჭილაძე

• ზღერის, კახეთის რაიონის მუნიციპალიტეტის მკვლევარის

I რა II ნაკვეთი

ლექსების კრების ეპოქის კონკრეტული ფაქტობრივი

საგანმეცნიერო ნაშრომის

ლექციონის კურსი შედგება ოცხი ნაკვეთისაგან და შეიცავს 20 ლექციას. გამოცემის საბუნებისმეტყველო

ნაკვეთი პირველი ეხება ფილოსოფიას, სწავლისა და ფინანსების მონაწილეობის საბუნებისმეტყველო - ორი ლექცია.

ნაკვეთი მეორე - ფილოსოფიის, სწავლისა და ფინანსების ფილოსოფიის საბუნებისმეტყველო მონაწილეობის ორი ლექცია.

ნაკვეთი მესამე - კანონის შესახებ საბუნებისმეტყველო ფილოსოფიისა და სწავლისა და ფინანსების გამოცემის ხუთი ლექცია. გამოცემის ხუთი მონაწილეობის კანონის შესახებ 'საბუნებისმეტყველო ფილოსოფიის, სწავლისა და ფინანსების XV! საუკუნემდე XX ს. 40-იან წლებამდე. რაც შეეხება მოცემულ საკითხს, მეორე მსოფლიო ომის პერიოდშიდან დღევანდემდე, იქნა შეფასებული "კანონის შესახებ საბუნებისმეტყველო ფინანსების" კურსში, რასაც იმდროინდელმა სსრკ უმაღლესი და საშუალო სწავლების განვითარების საბუნებისმეტყველო დირექტორმა დაამტკიცებდა.

ნაკვეთი მეოთხე - გამოცემის ფილოსოფიის, სწავლისა და ფინანსების განვითარების საბუნებისმეტყველო - ორი ლექცია.

სსრკ ფინანსებისა და სწავლის განვითარების ინტერესს მოცემული "სსრკ ფინანსებისა და "სსრკ ფილოსოფიის მონაწილეობისა და სწავლის" კურსების, უმაღლესი და საშუალო სწავლების განვითარების საბუნებისმეტყველო დირექტორმა დაამტკიცებდა.

მოცემული ლექციონის კურსი განკუთვნილია უნივერსიტეტის ფილოსოფიის სპეციალური განყოფილებისთვის.

რედაქტორი ა. ი. ს. ვ. ლ. ა. ნ. ბ.

რედაქციის მდიანი: გ. ბ. ვ. ლ. ა. ნ. ბ.

გ. უ. მ. მ. რ. ო. შ. ვ. ლ. ა. ნ. ბ.

მ. უნგვლის დანასთან დახარისხებით, უკონომიკურ განვითარება-
ზე საბუღალტრო ბუღალტრების უაქტიურობა შესაძლებელია სამკვირი
ოყოს: "ის შეიძლება მოქმედებდეს იმავე მიზანდასახლებით, - მაშინ სა-
ქმე უფრო სწრაფად მიიღოს; იგი შეიძლება უკონომიკური განვითარე-
ბის შეწყვეტილად მოქმედებდეს. მაშინ ის, როგორც ეს ღვინობის
უკუღრ და ბაღის ბაღის, დიდი ხნით უნახს განიხილოს; ამ შედეგის
უკონომიკურ განვითარებას - გარკვეული მიზანდასახლებით გზა გადამყვანს
და ხსენებთ მიზანდასახლებით განიხილოს თავს".³

გონიერების დიდ მნიშვნელობაზე მუშაობდა ვ. ი. ლენინი, რომ
დასაძრე უნდა, რომ "უკუღრ სამეგობრობის უკონომიკურ განვითარება
შეიძლება განიხილოს უკონომიკური განვითარების".⁴

გონიერების განვითარება აუცილებელია ქვეყნის უკონომიკური,
უკონომიკური და უკონომიკური ცხოვრების შესაძლებელია. გონიერების
გონიერება განიხილოს, უკონომიკური და უკონომიკური უკონომიკური გან-
ვითარების ადამიანის განვითარების. უკონომიკური, რომელიც "გონი-
ერების" გონიერება განიხილოს უკონომიკური განვითარების, უკონომიკური
გონიერება, უკონომიკური განვითარების უკონომიკური, ისე მნიშვნელო
აქვს ეს და უკონომიკური განვითარების ამავე გონიერების მოქმედებისათვის".⁵

³ მ. უნგვლის - მნიშვნელო, 1890 წ. ვ. ბარსი, მ. უნგვლის, გარკვეული და-
სახლებით, გ. 11, მბ., 1950 წ., გვ. 598.

⁴ ვ. ი. ლენინი, მბ. გ. 33, 1953 წ., გვ. 354.

⁵ И. И. Якуш. Основные начала финансовой науки. Спб., 1890, с. 3.

განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა ინტორიას ვ. ი. ლენინის ამ მხრივ შესანიშნავი გამოცდევები : " კაპიტალიზმის განვითარება რუსეთში ", " იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია ", " რანი არიან „ბაღის მკვებები“ და როგორ იმუშავებენ ისინი სოციალ-დემოკრატიის წინააღმდეგ ", „საბუღნიჭის შესახებ " და სხვ.

სამოგალოებრივი ცხოვრების შედეგებში სავსეს ინტორიის გონივრულად აუცილებელია, მაგრესის მიერ ანტიკონსადმი მიწერილ წერილში ნახვებია : " . . . ბ-მა პრელონმა უბეჭურვსად იმის გამო, რომ მას ინტორიული გონივრული გამოჩნა „ვირ გამოგო, რომ ადამიანებში, როგვსად ჰავიანთ მწარმოებელი ძალებს აუთარება ვ. ი. როგვსად ცხოვრობენ „ ისინი ქმნიან ურთმანთს შორის გარკვეულ ურთიერთობებს და რომ ამ ურთიერთობათა ხასიათი აუცილებლად იცვლება ამ მწარმოებელი ძალთა ცვლილება და მრფასთან ერთად. "

ასევე უნებელი წერილ ვ. ბოგოვსს - " გომთანაში სწორი გაგებას ის უფილესი ღამიკლეება წინ, რომ ლტვიანკურაში ადგილი აქვს კომოტიკური ინტორიის შეუწყნარებულ უბეჭურვებს "

ვ. ი. ლენინის ამრივ , ამა და იმ საკითხის შეცნურული შესწავლა აუცილებლად მოითხოვს ინტორიული მიდგომას, საკითხის ინტორიული ჩარჩოებში მიხვსებას, ძირითად ინტორიული კავშირის გარკვევას და " და ლაპარაკი ვრთ ქვეყანაში . . . იმ კონკრეტულ განსაკუთრებლობათა გაყვარისწინებას, რომლებიც ამ ქვეყანას სხვებისაგან ქმნისდაუკლები; ერთი და იმავე ინტორიული უპიქის ჩარჩოებში " ⁸ მორე შრომაში ვ. ი. ლენინი ამავე საკითხზე წერს: " ამ საკითხს რომ შეძლებისადგომი მკვნიველად მივედგეთ, საჭიროა თქვამიანი გადყვარით აყვარი ინტორიის და უნებოთ, როგორ წარმოიშვა საბუღნიჭო და როგორ ვითარებო-

⁸ К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. 27, 1962, с. 406.

⁹ К. Маркс и Ф. Энгельс, Соч., т. 39, с. 176.

¹⁰ В. И. Ленин, Соч., т. 20, 1954, с. 373
/ქარბულ თარგმანში სწორად არ არის თარგმნილი, სიტყვა "გამთვარისწინების" ნახვლად წერია "აღრიგება" /ვ. ი. ლენინი :
ტ. 20, 1951. გვ. 489- 2-2.

კურსა და ინტორიულს საეროთ აქვთ ის რთ აზრის მსვლელოდა იბი-
 ლე ვნდა იწყბოლელს , რიდავ ინტორიო იწყება . ამ ბელოდის ამოსაყადიო
 ყვლიაბი უბირტოვესი ურთიეროთა , - ინტორიულად , აქტიურად ბო-
 ცილელი ურთიეროთა ; აზრის ღოგოკური განვიოთარება სინამდვილესთან
 მუდმივ კავშირში ვნდა იყოს და ინტორიული ილუსტრაციებოთ სარგებლო-
 ბდეს . ღოგოკური ინტორიულიისაგან იბი ბირვი განსხვავებება , რომ ღოგოკურს
 ინტორიული ფორმა არ აქვს და აზრის განვიოთარებაში ადვისსუფალიო ბეობ-
 თბევიოთობისაგან , იგი ბოცებულიო ბეორიული თანბიბევირულ ჟორბაში , მეს-
 წორებულიო ნამდვილი ინტორიული პროცესის კანონების ბიბევიოთ , ამასთან
 ნაფვი ბორბევიბი განბილულიო ბათი განვიოთარების უბილელს წერტილბი .

ინტორიული განვიოთარება ბიბიონარეობს ნახტობილბერ , ბიბევილ-
 ბობევილად და ბიბი განბილვი ბდება უპრობდებად .

ღოგოკური ბელოდი არის იგივე ინტორიული ბელოდი , ბაგრამ
 განთავილუსტრებული ინტორიული ჟორბისაგან . ეს უკანასკნელი და ბეობ-
 თბევიოთობა არლევეერ განბიოვიბის სიბიწყობრეს , გ. ენგელსის სიბევიბ-
 რთ ; სამბამავ ინტორიო იწყებს , ბეობამევი ვნდა ზარიწყოს აზრთა ღოგო-
 კურბა მსვლელობამ და ამის ბეობევიბი განვიოთარება სბვი არა იქნება ,
 ბუ არა ინტორიული პოკუსის ასახევა განვილბული და ბეორიულად
 თანბიბევირული ჟორბიოთ ; ასახევა ბესწორებული , ბაგრამ ბესწორებული იბი
 კანონების ბესახამბისად , რბილბისად ბელი ბვაწვიბის ბეოთ ინტორიული
 სინამდვილი , ამასთანავევი ყოველი ბიბიბევი ბეობილბა განბილულ იქმეს
 განვიოთარების იბი წერტილიში , სადავ პროცესის სრულიად ბობიწვიბულიო
 და კლასიკურ ჟორბებს აღწევს .

ამ ბელოდის გამოყენებისას ჩვერ გამოვიღვიოთ პირველი
 და ყვლიაბი ბარტივი ურთიეროთა , რომელიც ჩვერ ბოცებული

გვაქვს ისტორიულად, ვაქტორად, მათასადამე პირველ ეკონომიკურ ურთიერთობიდან, რომელსაც ჩვენ ვაძლევთ . . . ამ მუშაობის ბუნებრივად-ლოზიას, ღრვიანი განვიხილება სრულიად არ არის ვადეგული წმინდა აბსტრაქციის სფეროში იღის მოქმედი . პირიქით, იგი მიიხსენებს ისტორიულ ილუსტრაციებს, მუდმივ კონტაქტს სინაბდელიესთან .¹³

ისტორია საყურადღებოა პრაქტიკის მიხედვით, მარქსიზმ-ლენინიზმის თანახმად, რომელიმე ისტორიული პერიოდის გამოხატვა ლოკის პრაქტიკული მოსარგებლად . ისტორია გვიჩვენებს, აუ რაიმეცაა გამარჯვება ესა და ის დასაძლელი გზა.

ისტორიული ბატონობის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ანიჭებს ეკონომიკის ისტორიას. ეს გარდატეხა პირიქით ეკონომიკის ისტორიისა და ბიზნის ნაწილის - ზინანსების ისტორიის ბუნებრივად.

ერთ-ერთი ზინანსის, ა. ი. ბუკოვიჩის აზრით, ზინანსური ბიზნის-იერება შეიქმნა ბუზნის ნაწილისაგან : ზინანსების აწერა, ზინანსების ისტორია, ზინანსების სტატისტიკა, ზინანსური საბარათი და აინანსების ოქროსა. დასაძლელი საფუძვლის გარეშე იგი უმატებს ზინანსურ პოლიტიკას .¹⁴

აქვს ზინანსური ბუნებრივი შენადგენელი ნაწილი არ არის . ბუნებრივი აწერა არის ადგილის ერთ-ერთი მობუზნის არის საგნის გარდატეხა გამოცეცვა. იგი საგნის გარდატეხა ნიშნების რაიმე-დღეს აწერა და შენადგენიდან იძლევა, მათზე წარმოადგენა ექსპერიმენტი. აწერა აწერა ისარგებლის ზინანსების ლოკისაგან და ზინანსების ისტორიაა . აწერა მხოლოდ ცოცხალ ზინანსების ექსპერიმენტისა და ამ გზით მიღებული ცოდნა შენადგენია, იგი გამოვლინების

¹³ ბუკოვიჩი, ვინანსების, რომელი (პერიოდი, ტ. 1, 1959წ., გვ. 420-423.

¹⁴ А. И. БУКОВИЧ. Вводные в финансовую науку. Л. 1929г.,

გარეგნობას უბეზა და ნივთთა არსი მუდმივადი რჩება, ამიტომ მუდ-
მიერება აწერილ ვერ უმაჟგირდება . " ყოველი მუდმიერება, -
ამბობს მარქსი, - ზედმეტი იქნებოდა, რომ გამოეღიწობის ზონი და
ნივთების არსი უშუალოდ თანამთხვეულიყო " 15

უშუალო მუდმიერებით იერასობებს იერ გავიგებოდა, რომ ".
ღირებულებითს საგნობრიობაში ზუნების ნივთიერების არც ერთი ატომი
არ შედის . ამიტომ ყოველი უაღკველი საქონელი შეგოძლიათ ამბუნოთ
და სინჯოთ ჩაბრუნის გნებაჟთ . იგი როგორც ღირებულებითი ნივთი
ბოუბეღებელი რჩება " . 16

მუდმიერება სწა' ლობს ნივთთა არსს , სინამდვილის ბოვლ-
ნათა შინაგან კავშირს, ბოვლენათა კანონს , ბოვლენებში უძიებს ზოგა-
დასა და საერათს . ამას მუდმიერება აღწევს ანალიზის გზით, ამსტრაქ-
ციის გამოყენებით . ბუდმიერულ კვლევასა და გადმოცემას საჯუძვლად
უღვეს ანალიზისა და სინთეზის დიალექტიკური ერთიანობა . კონკრეტუ-
ლიდან, ანუ ცოცხალი : ვერტიკლიან აბსტრაქტიზაციისაკენ და ამსტრაქტიზო-
დან-კვლავ კონკრეტულისაკენ . ვ. ი. ლენინი წერდა : " რათა გაიგო :
საჭიროა უბიძირულად დაიწყოთ ძაბება, მუდმივად , უბიძირიდან ზოგადა-
ბეღ ასვლა. იურია რომ ისწავლო, საჭიროა წყალში ჩაბვილი " . 17

ბურჟუაზიულ მუდმიერათ ერთი ნაწილი , კოზიკილიცები , არ
ცნობდნენ საგნის არსსა და გამოვლინებას , ბოვლენულ ჯი დამადულ
კანონბიბოვებას . ისინი წბინდა აწერას. ლილიღერ მუდმიერულ
ბუთოდაც , რ. ბელსაც მუდმიერებისაკენ ბიუყვარათ . ასუბები არიან ბურ-
ჟუაზიული ჟილსოჟსუბიდან : მახი და სხვ. , ბურჟუაზიული ჟინანსის-
ტუბიდან : რაჭერი, შბოლერი, კარლ კანინიბ რაუ , გასტონ ებლი და სხვ.

15 კ. მარქსი , კამიჭალი , ტ. III , ნაწ. 2 , გვ. 535 .

16 კ. მარქსი , კამიჭალი , ტ. I , 1954 , გვ. 65 .

17 ვ. ი. ლენინი , თბ. კ. 54 , 1954 , გვ. 203 .

მეტიწმინდული მღვდნეობის ან ამხნველ საზოგადოებრივ მო-
 ვლენათ განმეორებას და მათი აწერით კონსოლიდირების: მათ უძნელდ-
 ბათ განახლებად საზოგადოებრივ მოვლენებში არსებობის არსარსებობის-
 საგან; ისინი ვერ პოულობენ რბილქვერ კრიტიკულში ამის განსარჩევად,
 ისტორიული მატერიალიზმის მიხედვით ასეთ რბილქვერ კრიტიკულში წარ-
 მოადგენს "წარმოებითი ურთიერთობის როგორც საზოგადოებრივი სტრუქტუ-
 რა". ანალიზმა შესაძლებელი გახადა განმეორადობისა კანონზომიერების
 შემჩნევს საზოგადოებრივი მოვლენათა განვითარებაში. თითოეული მოვლენა
 ინდივიდუალურია და ერთი მიხედვით მას განმეორებადი ბასობით არა
 აქვს. ვ. ი. ლენინმა მოცვა ზოგადის, განსაკუთრებულია და ერთდღის
 დინამიკური ახსნა. "ზოგადი არსებობს მხოლოდ ცალკეულში, ცალკეულის
 მიხედვით. ყოველი ცალკეული არის /ასე და ისე / ზოგადი. ყოველი ზო-
 გადი არის ცალკეული / ნაწილაკია ან მხარე, ანდა არსება /. ყოველი ზო-
 გადი მხოლოდ დაახლოებით მოიყვს ყველა ცალკეულ საგანს ყოველი ცალ-
 კეული არასრული შედის ზოგადში და ა. შ., და ა. შ. ყოველი ცალკეული
 ახასიათებს გადასვლითა დაკავშირებული სხვაგვარ ცალკეულებთან / წი-
 ლებთან, მოვლენებთან, პროცესებთან / და ა. შ. " 18

ისტორია შესწავლილ უნდა იქნეს ზოგადისა და ერთდღის ამ-
 სტრუქტურისა და კონკრეტულის დინამიკური ურთიერთობის საფუძველზე.

მატეისი შეიქმნა, - წერდა ვ. ი. ლენინი: "იძლევა მხოლოდ ზო-
 გად სახელმძღვანელო დებულებებს, რომლებიც კერძოდ ინგლისის მიმართ
 სხვაანირად ვარაუდობა, ვიღრე საფრანგეთის მიმართ, მადრანგეთის მი-
 შირთ სხვაანირად, ვიღრე გერმანიის მიმართ, გერმანიის მიმართ სხვა-
 ნაირად, ვიღრე რუსეთის მიმართ". 19 საკარგველთა განყოფილება

18 ვ. ი. ლენინი. შხ. ბ. 38, 1958, გვ. 373-374.

19 ვ. ი. ლენინი. შხ. ბ. 4, 1955, გვ. 252-253.

გრძელი გზა ნაციონალურ - ეთნოდალური სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისა და მე-12-13 საუკუნეებში მთაწმინა ეთნოდალური ურთიერთობათა განვიითარებისა და ნაციონალური კულტურის აყვავების ბაზად დგება.

XIX ს. ქართველი დიდი მწერალი, აუბლიცისკი და სამიგალო ბილვაძე ი. ჭავჭავაძე წერდა: " . . . ურად სახსენებელი არ არის იგი, რომელსაც . . . თავისი ისტორია არ ახსოვს " - გ. ²⁰

ისტორიის უკვლავლყოფა დაგბო ვ. ი. ღვინტიანი . იგი წერდა

" არ შეიძლება შეგნებელი მუშა იყოს ის, ვინც გულმავიწყ ივადებსაცოთ ეპყრობა თავისი ბიძიარბის ისტორიას ". ²¹ აღსანიშნავია, რომ ი. ჭავჭავაძე ბიძიარბისა და ქართველს ეკონომიკის ისტორიის შესწავლას იგი წერდა: " . . . ჩვენ ბაღს ირი აშასი ქულიანდი უცხოვრია აშვისი ცხოვრებისა და დიდიმქმელებითა. უკველია, რომ ამ ირი აშას ქულს იბისაშა ბაზა ისტორიისა არ. დასდგობა, რომ ბყრისაგან ბოსევიბული ყოფილიყოს ბედი-ბიყოლებით. და განუწყვეტილც ასი ქულიწადი ბიბიცი ურად ". " ვაქვამ, ბყლავბა და ავლია შესდრო ეს გოლიაშობა, საკვირველი ეს არის - რა ქონებბა გავტრო აბისაშა ყოყსააქრა აკვებავდა ბაღსა, რა ქონებბი უდევბიდა აბიბბა რბბსა და სობბის ღვრასა? ეს ურბი მუჭა ბაღბი ბიბბის ქუბბე ყოყად ურბა

მეგობრიყ იარაღბი ბელი, რომ ბყრისაგან ბყრად არ აღბვილიყო, - და საბბბობას ვინ ადღედა და რა ადღედაო ". ²²

საქართველოს ეკონომიკური ისტორია ქორქუბობბი ბალიან ბიბრედად არის შესწავლილი . ბარბალია, ბიბუბაქვებბა აყადბობიყსებბის ივ. ჯავახიშვილის, ს. ჯანაშიას, ნ. ბვიბბბიბვილის, ა. ბუბუბვილის, ა. ბ. ბყბბვილისა და სბ. ბიბბბბი, ბაბრბბ ბყბბელიც ეს ქორ კობბე

-----

²⁰ ი. ჭავჭავაძე . ბბბ. კრბბ. , ბ. IV, 1955, ბვ. 179.

²¹ ვ. ი. ღვინტიანი . ბბბ. ბ. 20, 1951 , ბვ. 334.

²² ი. ჭავჭავაძე . ბბბ. კრბბ. , ბ. IV, 1955, ბვ. 175-176.

ცოცხალი იმასთან შედარებით, რაც შეესაბამება . შესაძლებელია იმე-
ვას, რომ ჩვენ ჯერ არ გვაქვს ყველა საკვანძუსა და ყველა საკით-
ხზე საქარველეს ეკონომიკის ინტორია .

გეობსსტრუქტურალ ავტორთა შრომების დიდი ნაწილი დაწერილია
მუშის ლეონიკონობის დაბნობის მიმდებ . სამჭობა ხელისუფლე-
ბამ ხელი შეუწყო სამჭობა კავშირში შემავედ ურთა მაცონაღური
ეკონომიკისა და კულტურის განვითარებასა და მისი მარსულის შესწავ-
ლას .

გონანსების ინტორია კიდევ უფრო მცირედაც არის შესწავლე-
ლი , გეობსსტრუქტურალ ავტორთა ნაშრომებში ვხვდებით მისივეთა საკითხს

გონანსების შესახებ საქარველეს სავრთო ინტორიასთან ან ეკო-
ნომიკის ინტორიასთან დაკავშირებით , მაგრამ ! საკუთრთვ საქარ-
ველეს გონანსების ინტორია არა გვაქვს , გარდა რაბდენიდე შრომი-
სა თაღველი საკითხების შესახებ .

წერს : " ძველ რუსულ წიგნებში სიტყვა " ზღლის ", " სიბიბიბის " მასივრ იხმარება სიტყვა " скопъ ", " პირუტყვი ", " სკოტნილი " მამინამაის ეწოდება " окопник მესკოტნილი " /, ძველ რუსულ მონეტას ეწოდება - " окопец " და მხოლოდ XIII საუკუნეში, როდესაც უკვე გავრცელებული იყო ღიშონის ზღლი, მაშინდინიდან გადმოღებულ იქნა სიტყვა " ფრგო ", რაც ნიშნავდა ჩხრისა და მონეტას ".³

პირუტყვთან და სხვა საგნებთან შედარებით საყოველთაო უკუივალდების როლი მავისი სიბიბიბი მვისებებით უპირატესობა მიღდა ძვირფას ღიშონებს . ამ უკანასკნელის გამოყენება ზღლის მასალად იწყება შრომის მუორე დიდი დანაშისებების შემდეგ . ზღლის მასალად გამოიყენებოდა აწამვირისაღი ღიშონი, რომელიც დიდხანს დარჩა უკომოიკურად ჩამორჩენილ ქვეყნებში, მაგალითად ძველ სპარტაში, საბერძნეთის . სხვა მასივლებში გრისაღებდა ძვირფასი ღიშონის ზღლი. ძველ რომში იყენებდნენ სპილენძის ზღლს . სავრთად ადამიანი სპილენძის იგნობს ცხრა აშასი წელიწადისა . ქვის იარაღში სპილენძმა გამოდევნა . მამიბონის კოქსი , ეკოპის პირამიდები აგებულია სპილენძისა და ბრინჯაოს იარაღებით . ძველად ტყვისა და კაღად გამოიყენებოდა ზღლის მასალად .

შრომის ბესამე დიდი საზოგადოებრივი დანაშისებების შემდეგ წარმოიშვა მონეტების მოჭრა . პირველი მონეტა პოიტრა VII ს. ძვ. წ. ღიშონში / მისივე აზია /, სიტყვა მონეტა წარმომდგარა ქალღმერთი იუნოს ერთ - ერთი უპირატესად, რაც ნიშნავდა დამრიგებელს. ქ. რომში გაძარს, სადაც მარაჯებანა იყო მომავსებელი, ეწოდებოდა კონია მონეტა. მესველების გამოსახვა ზღლზე დარჩყო ალექსანდრე მაკოლონელი . მას, როგორც ღმერთს, ისე მიიჩნევდნენ.

-----

³ Дингольштедт. Деньги и денежное обращение. 1954, с.5.

რეგორც ცნობილია , თავდაპირველად ვაფელა ხდებოდა ცალმხით. შე-
ძებდა ვაფრეველდა აწონდა. ღაფიწური სიჭყვა " პენდერე" ნიშნავს აწონ-
ვას. ამ სიჭყვას შეიძება მიუნიჭია შეჟასუბნის, ვადახდის მნიშვნელობა.

რძეში და სხვაგვარი ვაჭირვებანი სახელწიფთოს ახდებდა
ქნარძოვბნა მონებების შეწყვეტა -სათი წონისა და სინჯის შეძი-
რება . ეს პროცესი იმდენად ვანიპარდა , რომ ბოლოს პირველადი წონი-
დან ნხოლოდ სახელწიფება დარჩა . თავდაპირველად წონითი ერთველები
სახელწიფება და მონებების სახელწიფება ერთხარირი იყო.

3. მარქსი წერდა " რუსეთი ღირეპელები ნიშნის ბუნებ-
რივად წარმოშობის ვანსაჭვიჭვირებელ ბავალითს იძლევა . იმ ხანებში,
როცა აქ ჭყავი და ბეწვეული ჟუდად იბარებოდა , ამ არაბყარ და
უხერხულ მასალასა და ბის რეგორც მიმოქცევის საშუალებას , ჟუწვი-
ას შორის არსებებდა წინააღმდეგობა მ წარმოშევა ბის ნაფელად პატარ-
პალარა ბეწვედელსდელი ჭყავის ნაჭრების ხმარების ხვეულება; ამრი-
გად, ეს ნაჭრები ვადაიქყა ჭყავით და ბეწვეულით ვადასახდელთა
ასიგნებად . შეუდგაში ეს ნაჭრები , კაპიკების სახელწიფებით უხრადო
ნიშნები ვახდა ვერცხლის მანეთის ხაწიღებისაფვის და მათ ეს ჟუწვი-
თა შეინარჩუნეს ალაგ-ალაგ 1700 წლანდე , როცა პეტრე დიდმა ბრძა-
ნება ვაძოსდა სახელწიფთოს მიერ ვაძოშევებული წვრილი სპიღენძის
მონებებით ვაძოეცვალათ ისინი ".⁴

ჩინეთში ადრიდაწვე იყო შეწოლელი ქალაღის ჟული იძლე-
ბითი კურსით . მანდვილი წერდა "ამ იბპერატორს / ჩინეთისას /
შეუძლია იბღენი ხარჯთს, რაბიღენი სურს, - სრულიად უანგარითოდ ; ვი-
ნაიდან იგი არ ხარჯავს, არც აკეთებს სხვა ჟულს, თუ არა ბეწვედელსკრ-
ლი ჭყავისაგან ან ქალაღისაგან და როდესად ეს ჟული დიდბანს მიმო-

4
3. მარქსი . პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკისაფვის. 1953, გვ. 149.

იქცევა, იგი იწყობს გახუჭობას: ხალხს იგი მიჰქვს იმპერატორის ხა-
 მინაში და იქ ძველი ჟღერის მაგონრად ახალს იღებს, ეს ზული ტრიადე-
 ბს მთელ მხარეში და მის ყველა პრევინიუიში. ისინი ზულს არ
 აკეთებენ არც ოქროდან, არც ვერცხლიდან.⁵

ზული წარმოიქმნა პირველყოფილი მეტყრი წყობილების განვი-
 შარების ბადად სახეებურბე, მისი დაშლის პერიოდში. ნიუბედავად აზისა,
 ზული გაბატონებულ ელემენტს წარმოადგენდა ანტიკურ ეპოქაში "მსოფლო
 ცალსხრივად განვიშარებულ ერუბში, მრავალე ერუბში" / კ. მარქსი /.

ზული სრულ განვიშარებას აღწევს ანტიკური ეპოქის დაშლის პერიოდში.

ერედიტი. ზულადი სიბიდიდრის დაგროვებაში ერს მხარეზე და
 ზულის დიდმა საჭირთბამი მიორე მხარეზე წარმოიქმნს ბევახშირბა. ლა-
 რიბი ჩახბები სუსხულობდნენ მდიდრებისაგან. ათვდაპირველად სუსხი
 ნატურალური იყო, მაგრამ საქონლურ-ზულად ურთიერობის განვიშარებას-
 მან ერთად გაბშირდა ზულადი სუსხი.

სამოკადრებრივი შრომის მესამე დიდმა დანაწილებამ- ვაჭარ-
 მა კლასის წარმოშობამ კიდევ უფრო მეტად შეუწყო ხელი ბევახშირბის
 განვიშარებას.

ერომა ვიშარებაში ზულმა, გარდა საყოველთაო ეკონოლონიკო-
 ბის და გაცვლის საშუალებათა ზუნქციებისა, შეიძინა აგრევე სხვი-
 სი შრომის მიჯვისების ზუნქციათ. იგი კაპიტლად იქცა. ისტორიულად
 ეს პირველი შორბები კაპიტლსა არის სავაჭრო და სავაზხო კაპიტა-
 ლი.

შემდეგობში გაშაროვდა ზულის მიბოქცევა, ვაჭრებმა დიდი
 სიბიდიდრე დააგროვეს და გავრცელდა ვახშირი სუსხი.

5. Sir John Mandeville. Voyages and Travels, London,
ed, 1705, p. 105.

8. ენგელსი წერდა : " . . . ჩნდება ლიბონის ჯული, ბოჭრილი ბონგია, ლიბონის ჯული თან ერთად ვი აქმნება ახალი საშუალება არა- ბნარბობელი ქალის ბატონობისა ბნარბობელ ქალსზე და მის ბარბო- ვბაზე. აღბარჩინეს საქონელთა საქონელი, რომელიც ფარულად ყველა სხვა საქონელს შეიცავს, ჯადოქრული საშუალება, რომელიც შეიძლება სურვილი- საბოზრ ყოველგვარ სანატრელ და სასურველ საგნად გადაიქცეს ვისაც ეს საშუალება ქონდა, ის წარბობის ბიელ სამყაროზე ბატონობდა; ხო- ლო ვის ქონდა იგი უწინარეს ყოველისა ? ვაჭარს, ჯულის კულტი ვაჭრ- ის საბიელ ბელი იყო . იგი ცდილობდა ნათელი გამბნარჩყო, რომ ყოვე- ლია საქონელია და ბასთან ერთად ყოველია . საქონლის ბნარბობელია ბტვერში უნდა ბოიძრიკოს ბუბლი, რათა თაყვანი სცეს ჯულის. ბან პირატკიკულიად დაამტკიცდა, რომ სიბიდიდრის სხვა ფორბი ბიხლოდ არ- რდილს წარბობადგენს ამ თავისთავადი სიბიდიდრის განბორციელების წი- ნათი. არასლოდეს ჯულის სიძლიერე ისეო პირველყოფილი სიბლანქით და ძალიბირბობით არ გამბიელადგებულა, რგორც ამ ახალგამბირობის პერი- ოდში, საქონლის ჯული ყოდვას ბოკყვა ფულის სესხება. ამ უკანასკნელს სარგებელი და ბევახბიობა.⁶

ბევახბიობის განვიმარბბი უბნიშვილყოვანესი როლი შუასრუ- ლა ჯულიად ქონების განსაკუთრებელ ქონება გადაქცევამ. ბევახბიობა კამბიბლია ჯულიად ფორბაში სუსტად განვიმარბბელ საქონლური წარბობი- ის პირბიბი განსაკუთრებელი ძალი ბოიპლუა იგი " ბით უფრო ვიმარ- რდობა ამა თუ იბ ქვეყანაში, რაც უფრო წარბობა ძირითადად ნატურა- ლური რბობა; ბაშასადაბე, სახბარჩი ლირებულბობით შებოიფარბგდება.⁷

როდესაც აღწარბობის პროცესები იჩლოება - ბიუსკულიმანბა, პი- რტკყვის ჭირი, სიბილელ ლაშქრობაში ბიბარჩილიობა - ბნარბობელი, რომელი

⁶ ენგელსი . ოქსი, კრილი საკუთრებისა და სახეობიჭროის წარბობობა,
 1953, გვ. 228-229.

⁷ უ. ბარქსი, კამბიბლი, ბ. 111, ნაწ. 2, 1959, გვ. 188-189.

სუსტად არის დაბოკოებული ბაზართან, ზღადავი რევირუნი არა აქვს, ბოძი დაბოკოებულია ვარდუა ზღის მფლობელებთან, რობლევიც უფლად შეიძლება ხეობიან. სასტოვი კანონები კრედიტორებს უფლებას აძლევდა მიუპაღონი მიწებზე გადამქონა. ბევრბიჭობა დიდი რიდი შეასრულა პირველყოფილი წყობის რევივაში და ბონაშეფლობელი წყობის რაბოყალიბებაში.

ამგვარად საქონელი, ზღის და კრედიტი წარმოიხილია პირველყოფილი საბიჭადობის დაშლის პერიოდში.

ბანილიში VIII-V სს. რენს ვრამდე სუსტს იღებდნენ და რაგვდნენ ბოსავლის ადუბის შემდეგ. გაძრევი უფროა, საბერძნულში და რიბის იმპერიასში იღებდნენ ზღად ანბარებს და უშევიბდნენ ბრუნვაში.

ბონაშეფლობელი საბიჭადობაში ზღის, კრედიტი და გონაშეფობი ქალაქობრივი ბაჭონობის რარალი გაბდა', რამაც ბელი შეუწყო ბონების რიგების ბრდას. ბავილუყალი გლეხებიც, ბონებზე გაგზავნილი შირილე ქვეყნებში, მადგურებობდნენ და ბათი მვირები ვალში იყობდნენ ბონებად.

ბონაშეფლობელი წყობაში წარმოიშვა ზღის ყველა ზღაქონა.⁸

2. სიბადაბის წარმოშობა

ბონაშეფობელი ძალები, გაფლინა და კრედიტი საკონტინის გაბონობასთან ურთავ გაჩნდა ბედებელი შრომა და ბედებელი პირველი და შეიქმნა ადამიანის მიერ ადამიანის უქალაქადობის პერიოდში. გაჩნდა ბონობა, წარმოიშვა ქონებრივი უმანაწირობა. საბიჭადობა გაფლინა ურთობიორეს ბონობაპირე ქალაქებზე და გაჩნდნელი წყობაც შეიქმნა სახელმწიფოში. ამგვარად, შეიქმნა პირველი ქალაქობრივი წყობა.

⁸ Проф. В.Т.Кротков. Очерки по денежному обращению и кредиту иностранных государств. М., 1947, с.20-22.

მონათმშობლები და საზოგადოება, რომელიც შედგება მონათმშობლები-
 სს და მონებინსაგან. ამათ გარდა ამ საზოგადოებაში არსებობდნენ
 აგრეთვე მავნილსადი გლები და ხელისნები. მონათმშობლები წარ-
 მოვბის განვიმარებასთან ერთად ეს კლასები მანდამანობით ნადვარდ-
 ბოდნენ, ნაწილი მავნილსადის შედგამდ მონებად იქვეოდა, ნაწილი კა-
 ლაქური მონსაბლები მათხვარდა რიგებს ავსებდა, ანტიკური ქვეყნ-
 ბის ლაქურმარებლებად იქვეოდა. შრომა იყო ამკარად იძულებითი.
 მონათმშობლები იმეისებდნენ მონის შრომის მიხედ პირდაქტს. უკ-
 ლურსად ავთილები პირდაქტის გამოკლებით, რაც მონას ეძლეოდა.
 ეს არის პირველი საზოგადოებრივ-კონომიკური ფორმაცია, რომელიც
 არსებობს კლასები და ექსპლუატაცია ხორციელდება მიხედ მავნილ
 სიძველრითა და უხეში ფორმით. მონათმშობლები წყობამ მავნილს გან-
 ვიმარებაში ჩამოყალიბდა სახელმწიფო როგორც გამატონებელი კლასთა
 მრგანიჭაცია დასაგრულ კლასთა დასაბონებლად. წინსაზოგადოებრივ
 ფორმაციასთან შედარებით შრომის დიდი ნაწილი ამ წყობაში არაბრა-
 რთობლურად იხარჯებოდა.

ამ საზოგადოებაში ჩამოყალიბდა სახელმწიფო ფინანსებიც, რაც
 სრულიად უფრობი იყო წინა საზოგადოებრივ-კონომიკური ფორმაციისა-
 დილს. საჭირო შეიქმნა სახელმწიფო აპარატი: შენახვა და იმ სახელ-
 მწიფობრივი ფუნქციების განხორციელება, რომლებსაც გამატონებელი
 კლასი მას აკისრებდა. ყოველივე ამან მოთხოვდა სახელმწიფო ხარჯები.
 ამისადავის საჭირო შეიქმნა მოქალაქეთა გადასახადებით დაბეჭდვა
 და შემოსავლათ სხვა წყაროების გამოხატვა, რომელთა შორის გამა-
 ტონებელი რიდი დაჭირდა გადასახადებში.

ამგვარად, კონომიკის საზოგადოებრივი განვიმარების
 განსაზღვრულ სახეობრივ წარმოებრივი ურთიერთობის ნაწილი ფინანს -

ნსურ ურთიერთობად იქცა. ეს ურთიერთობა დაბყარდა როგორც შედეგი იმ
კავშირებისა და ურთიერთობებისა, რომლებიც ჩამოყალიბდნენ ფუნის,
სახელმწიფოსა და სხვა იძულებითი ორგანიზაციების ჩამოყალიბებ-
ის შემდეგ. ჟინანსური ურთიერთობანი, რომლებიც წარმოიშვნენ მისათ-
მხრობელურ სამოგადოებაში, განვიხილავდნენ ჟოდალურ, კაპიტალისტურ და
სოციალისტურ სამოგადოებებში. ჟინანსებს სულ სხვა ბასიათი აქვთ სო-
ციალისტურ სამოგადოებაში.

სახელმწიფო კლასობრივ-ანტიგონისტურ ჟორბაციებში აღჭურვილია
საჯარო ძალაუფლებით, რომლის შესაბაზად, როგორც უნდასი ამბობს, აუ-
ცილებელია მოქალაქეთა შენახანებ-გადასახადები. ვ. ი. ღენინი წერს:
"განსაკუთრებული სამოგადოების ბებით მდგომი საჯარო ბუღალტრების
შესაბაზად საჭიროა გადასახადები და სახელმწიფო ვალი?"⁹

სახელმწიფო შემოსავალთა მიღების ყოველგვარი ბუღის გამოყ-
ნებისას სახელმწიფო ამო და იმ ბებით ყოველთვის სარგებლობს საჯარო
ბუღალტრებით. გადასახადების აკრეფისას სახელმწიფო უბყარება იძულებ-
ითი ორგანიზაციებს, შეიარაღებულ ძალებს.

კაპიტალისტურამდე სამოგადოებრივ ჟორბაციებში სახელმწიფო
ქონებთან შემოსავლების მიღებასაც გადასახადური ბასიათი აქონდა.

საჯარო ბუღალტრებით სარგებლობდა სახელმწიფო, როდესაც ბავის
საკუთრებაში აქვდა მინების დიდ რაოდენობას, რასაც აჯაროებდა და-
ყრობათა გბით. ამას ადასტურებს ადენი და რომი. მინის შემოსავალი
დიდ როდს ბამბობდა ჟოდალურ სახელმწიფოთა შემოსავალში. იმ ჟორბა-
ციებში გამოყენებული ბურბები მიწავებისა და დაყრობისა არ შეესაბ-
ებდა კერძოებრივსა და კერძოებრივებრივ პრინციპებს. მინი-
ბის, მადების დაბუბავება და სხვ. დაბყარებული იყო იძულებით
შრომაზე, მოწერი და ყბური შრომის გამოყენებაზე, გარეკონობილურ

-----

⁹
ვ. ი. ღენინი, მბ. გ. 25, 1952, გვ. 479.

ტერმინი " კერძობურ ნებართვი " ღერძაპიკულა ღინანსობ-
 ტებმა გაავრცელებს კაპიტალისტურ საზოგადოებაში, არ მიიღებს რა
 ცხედველობაში საკუთრების სპეციფიკა ამ სამაგალოებრივ კუთონბი-
 კურ ფორმაციებშია.

კერძობურ ნებართვი პრინციპს საკუთრებად უფლებს კერძო საკუთ-
 რება, რადგან კერძო უფლება განვიხილავთ კერძო საკუთრებასთან ერთ-
 დროულად, მარქსის სიტყვებით " ერთობის" / *Einigkeit* - ის /
 ღუნებრივად ჩანოყალიბებული ფორმის დაშლის პრიციპიდან ". ნამდ-
 ვილი კერძო საკუთრება უბყარება ბოძრავ საკუთრებას და ამგვარად
 გაშლილი ფორმით არსებობს კაპიტალის ბატონობის პირობებში. ანტიკურ
 და ფეოდალურ სწოგადოებში საკუთრება ხასიამდება " ერთობის "
 / *Einigkeit* - ის / განოვტინებშია.

ფეოდალური საკუთრება დამყარებული იყო გარკვეულ ერთობაში,
 ფეოდალური ქალაქები-კომუნოკაიულ საკუთრებაში, ამქრები-განსაზღვ-
 რული სპეციფიკების საერაო საკუთრებაში, ფეოდალური სამეფოები,
 რონდლთაგ საფავეში უფრენ ბონარქები, წარბი-იშენებ ბებამდე-
 თავდაზნაუტრებისა და ქალაქების გაერთიანების საკუთრებში. "ანტი-
 კურ ხალხებში, - წერდა კ. მარქსი: - იბის გაბო, რომ ერთ ქალაქში
 ცხოვრობდა ერთდროულად რაბოფენინე ტობი, ტონობრივ საკუთრებას კქ-
 ნდა სახელებიფო საკუთრების ფორმა, ხოლო მასში ფალკული ინდივი-
 დის უფლება განისაზღვრებოდა უბრალი ბლობებლობით / *possessio* /

კერძო საკუთრება წბისდა ფორმით, ერთობის უფრეგვარი ბი-
 ლლობის სახით, ყალიბებოდა კაპიტალიზმის პირობებში.

13 К. Маркс и Ф. Энгельс. Соч., т. 3, 1855, с. 62.

იბ პირობებში, როდესაც ადამიანი ფლობს ბუნებრივად წარმოშობილ წარმოების იარაღებს, გაცვლა არსებობს ბასსა და ბუნებას შორის და „... ბუნსაკუთრის ბატონობა არანებსაკუთრებზე უბრძობა ურთობის /*Heimweesen*-ის / ამა და იმ სახეს“. ბოლო შემთხვევაში ძირითადად იცვლება შრომის პირობები, გაცვლა ხდება ადამიანებს შორის და ბუნსაკუთრის ბატონობა არანებსაკუთრებზე ლაბორებს ნივთობრივ ფორმას, რაც ფულით არის გაზომებადი.

მონათმფლობელებსა და ფეოდალურ სახელმწიფოებს ქვეყნათ ფუნის, კრედიტისა და ფინანსების თავიანთი სისტემა, რაც პეუსაბამებოდათა წარმოების წესს, ეს სისტემა განსხვავდებოდა კაპიტალიზმისაგან და მით უმეტეს სოციალისტურისაგან. ფეოდალური სახელმწიფოს შინაშე სისტემათა განსხვავდებოდა მონათმფლობელებისაგან. ყოველი საზოგადოებრივი ფორმაციის სახელმწიფოს შინაშე მათი თავისი სპეციფიკური სისტემა აქვს, რომელიც ბათ წარმოების წესს შეესაბამება. უდავოა, რომ კაპიტალიზმისაგან განსხვავდებოდა სოციალისტურისაგან, რომელიც უკიდურესად იყო განვითარებული, ვიდრე კაპიტალიზმში.

3. ბრძოლა ბუნებრივ სახელმწიფოთა შინაშე

 დი სისტემა

1. სახელმწიფო ბრძოლები. მონათმფლობელებს სახელმწიფოთა ბრძოლების ურთიერთ სახეს წარმოადგენდა. საჯარო ბუღალტრების შენახვის ბრძოლები - ბუღალტრის სასახლის აგებისა და შენახვის ბრძოლები. უკიდურესში ბუღალტრის ურთიერთებში ფარაობს, რაც ნიშნავს დიდი სახელს, ანუ ბუღალტრის სასახლეს. დიდი ბრძოლები სტრუქტურა ბუღალტრის ნათესავეების კონსტრუქციის შინაშესა და სარეგულირებლ. სპარტაის ბუღალტრის კარი ყოველდღიურად

კვებავდა 15 000 კაცს, მეფის კარზე მარტო პირდაპირი იყვედობისა
ყოველდღიურად 1000 სული.

დიდ ხარჯებს მოიხმავდა ომიანობა, ჯარების შენახვა და
სამხედრო დაქირვებანი. ამ ხარჯების სიდიდე შესაძლებელია წარმო-
ვიდგინოთ, აუ გაჟიხსენებთ უამრავ ომებს, ბრძავად ხალხთა დაპყრო-
ბებს და დიდი სახელმწიფოების წარმოშობას - ეგვიპტის, სპარსეთის,
აშენის, სპარსის, ანტიკანდრეს დროინდელი მკვლევართის და რომის სა-
ხით, რომლებიც იბერიკონდელ მსოფლიო სახელმწიფოებად იქცნენ. ისინი
ინახავდნენ მუდმივ ჯარს და იყენებდნენ დაქირავებულ ჯარსაც. სა-
ბმეღეთთ და საბლყათ უმარბაბარ აკომებს, მათ შეიარაღებას და ვაბო-
კვებას დიდი ხარჯები იჭირებოდა, ასევე დიდ ხარჯებს მოიხმავდა
სიბაგროების აგება. ნაჭურავლრი მუარნეობის პირიბდში ეს ხარჯე-
ბი ნაჭურავლრი იყო, მაგრამ რამდენადაც ჟულადი მუარნეობაც იყო გა-
წვიშარბული, ამ ხარჯებს ჟულით ეწეოდნენ, ვასსაკუბრებით საბერ-
ძნეთსა და რომში. იბპურაგროების ხანაში რომის ჯარისკაცები ჟუ-
ლად ჯამაგირს ლმულობდნენ.

დიდ სახსრებს მოიხმავდა აგრეთვე გეოგობის აგება და შეი-
არაღება.

მონათმწიფობელური სახელმწიფოები დიდ ხარჯებს ეწეოდნენ
საბოგადოებრივ ნაგებობათა გასარბათვად და მოსაველეად; აკრებბი,
ჯობირებბი, გბებბი და სხვ., რაჟ მოიხმავდა კოლოსალურ ბიწის საბუშა-
კებს, ნასაღების გაღაბიგვას შორეულ მანრილივ. გუნიციის გაბჟითა-
რების დაბალი დონის გაბო მონათმწიფობების გაბჟაში, რიგსაც
ყვიდა საბუშაკ თიფების ბელით სრულდებოდა, ასევე საბუშაკ ათი ათა-
სულ ბუშა ბელს მოიხმავდა.

ბონათმწიფობელურ სახელმწიფოში ხარჯების ურბ-ური სახეს
წარმოადგენდა რელიგობის ხარჯები. მას ეკუთვნოდა კულტის ნაგე-

ბიზნესი , დიდი ტაძრების აგების, რელიგიური ძეგლების აგების გამო-
 ჯენის ხარჯები . აგრეთვე : ადამიანთა-პირამიდების აგება. ეკონომიკა-
 თა წარმოდგენით მეტა სოციალისტური შერეულ ლბერადი იქვედია, ამიერი
 მეფის გვაბის შეღწევისგან და ისე მარხავდნენ პირამიდების. ეკონომი-
 კის პირამიდების რიგში 70-ს აქვთ აგება. მათ შორის ყველაზე დი-
 დეა ჩვენს ურბნულ XXVIII საუკუნეში დასრულებით 5 ათასი წლის
 წინათ, ხეყსის მიერ აგებული პირამიდა, რომლის სიმაღლე იყო 148 მეტრი,
 / ამჟამად 137 მეტრი, თქვენივე რაიონის გამო / . ამის გვერდის
 ქანთ-200 მეტრი, თანე წყე შემოვლით 1 კილომეტრს უტრის. XIX საუკუნის
 ბოლოებე ეს იყო მსგავსი მიწაზე ერთი შემოზა. ამი აგებულია 2 მილი-
 იონ 300 ათასი ურამბარო ლონსაგამ, ყველი მათგანი რე ურამე მეტს
 იწონის. მის მტემავე მუშაობა 100000 კაცი 30 წელს განმავლობაში.

ინფორმაციი დიდ ტაძრებს აგებდნენ, შიგ მუფას ქანდაკებებს
 დგამდნენ;

ასევე საგრძობი ადგილი უჭირს საბერძნული ხარჯთა ში-
 რის რელიგიის ხარჯებს ძველ საბერძნულთა და რომში.

მონათხრობული საბერძნული ხარჯებს შეადგენდა აგრეთვე
 საკანონის იღონობით ეტრების მიღებისა და გაგზავნის ხარჯები. აქ-
 ვე აღსანიშნავია გველების გაბრუნების, ბოკავშირთაფის საკუ-
 რებისა და მათი გამოსყიდვის ხარჯები . მავისუფალი მონათხრობისა-
 ფის " პურისა და გასართობის " უბრუნველყოფის ხარჯები. მიწერი
 შრომა ასადგურებდა ვლებებსა და ხელისნებს, აფენსა და რომში ქე-
 რები საეკლე იყო უქმნი: ბობ უტივე ბშიერ-ბე: ურავლი ხაღნი. ინთი
 იმე: ვებენ პურსა და სანახარხას. მათ ეძლედა შემწეობა. საბერძნი-
 ფისაფის ეს ხაღნი სა: მი იყო და ამიერი მათ აკმალოვლებდა
 პურითა და გასართობით.

8/ ბონათმფლომღელური საბელმწიფოს შენოსავლის წყაროები

საბელმწიფო ქონებათა შენოსავალი. ძველი აღმოსავლეთის ბონათმფლომღელური საბელმწიფოებში მმარავლეობის უმკურნო გორმა იყო ამხსლუტარი ბონათქია. საბელმწიფო წარმოადგენილი იყო ბუფის პირიფუნების საბით.

საბელმწიფო შენოსავლის ერთ-ერთ საბეს წარმოადგენდა შენოსავლები საბელმწიფო მიწებიდან, საბელმწიფო ან ფვითონ ბელმძღვანელებდა მიწების დამუშავებას, ან გასაქმება იჯარით, ან არიგებდა საკუთრებად და ბეგრავდა გადასახადებით.

არსებობდა შრომითი ბუგარა: მოსავლის ალები, საგლები ლანი, სასახლეების, ტაძრების, პირამიდების, არხების, ჯებირების, ცობუ-კომპების შენებისა და სხვ. ეს მუშაობა მიწინაწარმოება სასტოკი ბედამბეფველები ქვეშ.

ბონების შრომა გაბოიყუნებდა საბელმწიფო ლაჭიფუნებებში, საბელმწიფო საწარმოებში და საბიგადეობრივ შენობათა ასაგებად.

იქსტრუბის შეგროვება და გამოყვება ბონათმფლომღელური საბელმწიფოებში უპირატესად ნატურალური გორით წარმოებდა. სასაქონლო ჯუღადი ბუგარების განვიშარქებასთან ერთად საბელმწიფო ხარჯებში და შენოსავალში განიარდა ჯუღადი ბარჯები და ჯუღადი შენოსავალი. ნატურალურ მოსაყრებელთა ნაწილი იყობებდა რათი ჯუღად გადაქვეყნის მიზნით. ნატურალურ მოსაყრებელს შეადგენდა: სურსათ-საბოივაგე, ფურაჟი, საბუღელთი და საბლვამ არმიის აღჭურვილობა და სხვ.

ბაღინადი და ნაღადი ბადასახადები. საბელმწიფო მმარავლეობის დიდი ნაწილი ბონათმფლომღელური საბელმწიფოებში საგადასახადო მმარავლეობისაგან შედგებოდა. ცინაიდან საბელმწიფო შენოსავალი დამოყრდნელობა წარმოების პირიქის საერთო ხასიოხტი,

არმდევიდნენ, საეროთად დიდ მუშოსაყვადს ღებულბდნენ.

მოგოერთი ბერეშუაშიული სწავლული უარყოფს ქალსობრივ ნინა-
აღბდეგობას ბონათმფლბეღურ საზოგადოებაში. მარქსიზმი პირიქით,
გვიჩვენა ბონათმფლბეღური ექსპლუატაციის განსაკუთრებულბა-
ნა.

მარქსიზმ-ლენინიზმის ღვალსაზრისთ ღადასაზადები წარ-
ბოშობილია საზოგადოების ქალსებად დაყოფის შიდეგად . ღადასაზადი
სახბეღმწიქს განუყრული ღვიღებაა. ღადასაზადის არსს არა ბისი ზუ-
ღადი ზორბა ღაბობაჭავს, არაბდე ის, რბი წაბობადგენს სახბეღმწიქს
არსებობის ეკონომიკური საჭუძვეღს, რბიღითაჲ ბორიღეღება ექსპლუა-
ტაბორული უბეირესობის . ბაბონობა ექსპლუატირებულ უბრავღესობა-
ბე.

ღადასაზადი ზორბისაგან დაბოკიღებღად / ნატურალური
ღუ ლუღადი / წარბობადგენს იძუღებითს უკანდაუბრუნებელ ამოკუ-
ბას ნაბეობნაღური შიპოსავღისაგან და ნაბეობნაღური ქრებეღად ბა-
თი ღანაწიღება - ღადანაწიღების. საშუალბიბი. ღადასაზადი ღაბობა-
ბავს ბეღბეღი და აუბიღებელი ღირებულბის გარკვეული ნაწიღების
ბიღვიღებას სახბეღმწიქს ბიბივ . ამგვარად, ღადასაზადი წარბობადგენს
ღაბაბეღბითი ექსპლუატაციის ერბ-ერბ უბეავრეს ზორსას.

დავითა ნიკო

II. ზუღი, კრანთი და შინადახი ანთსადათის
ანთთხლობაჟს სახარეწიკობაჟი

ისტორია იცნობს ბონათხლობელური წყობის ორ ძირითად ფორმას : პირველი; აღმოსავლურს, რომელსაც „ ნარქსი “ აზიური წარმოების წესს "უწოდებდა; მას უწოდებენ აგრეთვე აღმოსავლეთლობელურ სამოგადოებას. ეს არის აღმოსავლეთის ცენტრალიზებული დესპოტია, განსაკუთრებული ბონარქიული წყობილებით. მეორეა ანტიკური ანუ კვიან ბონათხლობელური სამოგადოება. ეს ჯონდა წარმოადგენილია ორი სახით: 1/ ქალაქ-სახელმწიფოები დემოკრატიული და არისტოკრატიული ბონათხლობის ჯონბეზით / სამხრეთმეოხის სახელმწიფოები /, 2/ აბსოლუტური-სამბედრო-სახელმწიფო ბიუროკრატიული ბონარქიის ფორმით / რომის იმპერია /.

აღმოსავლეთის ბონათხლობელურ სამოგადოებაში ჭარბობს ბონათხლობელთა კოლექტიური საკუთრება ბიჭაზე, წარბოების სხვა სამუადლებსა და ბონებზე. იგი არსებობდა მეძის, ჭადრის ან სახელმწიფო საკუთრების სახით. იქ კრძალ საკუთრება ბეიოზე იყო განვითარებული . ასევე სახელმწიფოებს წარმოადგენდნენ ეგვიპტე, ბაბილონი, ირანი, ინდოეთი, ჩინეთი. ამ ქვეყნებში ბონობა არასაკუთარიყად იყო განვითარებული და უწრო პასტორალურ ბონობას უახლოვდებოდა. იგი გამოხატავდა ნახვარად ბონათხლობელურს, ნახვარად პასტორალურ ურთიერთობას. ბონები შედარებით ბეიოზე იყო, არ აღემატებოდა თავს ლუკად ბონობობებლთა რიგებს. აქ საქონლური ურთიერთობა ჯერ კიდევ სუსტად იყო განვითარებული . წარმოების სხვა დარგებთან შედარებით განვითარებული ბეგობარობა ეჭირს სოხლის ბეგობობას, რომელშიც

ძირითად წარმოებრივ უჯრედს წარმოადგენდა სოფლური ან მეზობლური
 მეზობელი . ამ საზოგადოებაში საზოგადოების ექსპლუატირებულ წევრებს
 შეუძლებდნენ მონებთან ერთად დიდი გადასახადებით დაბეგრული
 გლეხები, რძელებიც ბონდარ მდგომარეობაში იყვნენ დაყვანილნი.
 მიწის სახელმწიფო საკუთრების გამო მეზობელი ალბოსავლეთის დესპოტი-
 ბის საფუძველი გახდა. სოფლის მეურნეობის მისაბეგრება დაბეგრე-
 ლი იყო ბძივე გადასახადებით. ძველი ალბოსავლეთის სახელმწიფოებ-
 ში მუხე იმეორებდა მიწის რეიტას, რძელებიც ბედმეტი პრედატორის სა-
 ხით შექმნილი იყო მიწების ან მეურნეობის გლეხების მიერ. ალბო-
 სავლეთის მეშვიშის სიმტკიცეს განსაზღვრავდა ირრისგანყოფილი სისტე-
 მის, რძელებიც აუცილებელი იყო აქვეყნი მიწათმფლობელებისათვის.

ანტიკური ბონდარმეზობლური საზოგადოებას ახასიათებდა
 უფრო განვითარებული კერძო საკუთრების ურთიერთობანი. აქ ეს უკა-
 ნასკნული ფინანსება კოლექტიურ საკუთრებას : ვარდუ ახისა, ბონდარ
 მონდარ ალბოსავლეთის მეურნეობის მფლობელებმა მონდარ და ამგვარად
 საზოგადოების არსებობის საფუძველი აქ მიწების მონდარ იყო. აქ უფ-
 რი ბეჭად იყო განვითარებული საქონლურ-მეურნეობის ურთიერთობა-
 ბა, მეშვიშის საეროთად მეურნეობას აქაც ნატურალური ხასიათი ქვეყნდა .

განვითარების შემდეგან საფუძვლივ კერძო საკუთრება
 ალბოსავლეთის მიწათმფლობელებს საზოგადოებრივად შენდებდნენ უკ-
 რი ბეჭად მნიშვნელოვან მთვლენად იქცა.

მონდარმეზობლური საზოგადოებრივი წყობაში, ვარდარ მონდარ-
 ლი ფალკული სახელმწიფოებისა, მონდარმეზობლური უმსხვილესი მონდარ-
 მფლობელები / სახელმწიფოები / იძველები: 1. სასოფლის მეურნე-
 ბის სახელმწიფო, 2. ალბოსავლეთი მეურნეობის მონდარობა ,
 3. ფონის და ხანის იძველება ჩინდობი, 4. მონდარის იძველება ი-
 ლობი. 5. რძის ბონდარმეზობლური მონდარის სახელმწიფო.

დღეებულებიან ბევრწივობა დიდ რილს თანაშობდა ეკვიპტის ეკონომიკაში. ბევრწივობას აყვავდა ხორბლის ამწერნი, დაფთარწივობაზედნი, მშობენნი და აღმორცხველნი.

ბელსნობა ჟართოდ იყო განვიშარბული და მოიყვავა ბრავად სახეობას, არსებობდა საფეიქრო სახეობსწივობი, ყვების აროდუქტების სახეობსწივობი. სახეობსწივობი იყო შრომის დანაწილება. წარბივობის საშუალები ეკუთვნოდა ბუპატრონს.

არსებობდა ვაფლა, შეფასება ხეობა, ხორბლი, რამელიც ღირბულებიან საშობად გამოიყენებოდა ღიშორ ჟულთან ერთან, ღიშორ ჟულს იმბანად ჯერ კიდევ მოწივის ჟორბა არ აქონდა.

ბევრებისა და ჭადრების ბევრწივობივ ამგვარადვე იყო აქრობილი . მთელი ბიწა იფვლებოდა ჟარბონის საყვარებად. ბეფის მთავარ თანაშობწივ ბიწრეული იყო ეუბიონი. სახეობწივობი მარფვა-გამბეობა დრო კახთა ხელში იყო , რამბლთა წინაშე ბეფე ნიშნავდა ნობარქებს. ამ უკანასკნელთ ევალეობდათ ვადასახადების აკრეფა საბუშობივ ბონებისა და გლეხების გამოყვანა და ღაშქრის შეკრება. ნობარქები თავის სასარგებლოდაც აგრეობდნენ ვადასახადებს ნიშობში. მათ შებოსავალი აქონდათ თავიანთი ბიწის ნაკვეთიბანადა.

მოსახლეობის ექსპლესირებულ ნაწილს შეადგენდნენ ბონობი და გლეხები. ბონების შრომა გამოყენებული იყო საოჯახო და ბინდურის საბუშობივობა; წართოდ იყენებდნენ მათ ჭადრებისა და აირამბეობის მშენებლობაზე.

სავადასახადო ეკონობობოდა გლეხებს რამბლივ სასოფლო მუღებად ცხორობდნენ.

ეკვიპტის სახეობწივობი აირეული ამბილი ეჭირბა გინანსურ მოვანისაგან. ვადასახადობი საჭურაღური იყო, ამოქობ ეკვიპტის ბაწინა აკრეობილი აროდუქტების საწყობებს წარბობავდნენ. ასევე

ბი იყო: პურის მარცვლის სახლი, საწოვავის სახლი, შვიარალების სახლი, ვერცხლის საჭურჭელი და სხვა. მათ განაგებდა მთავარი ბაგინადარი. მთავარი გამგებელი კი ამ დარგში ვეზირი იყო.

გადასაბადების აკრეფა მიწისრიგადელი იყო, წარმოებდა მიწების უდასერი და მიძრავი ქონების შეფასება, რაც ყოველი ორი წლის განმავლობაში მუდმივად. მას უწოდებდნენ ოქროსა და მინდვრების აღრიცხვას, საქონის წარმოება წერილობითი იყო.

მიწები შეიძლება აღმუდლებდნენ საკუთარი მამულებიდანაც და აგრეთვე მთელი მოსახლეობიდანაც მიწისრიგადელი გადასახადების სახით. იბეგრებოდნენ გლეხები, ხელოსნები, ვაჭრები. სახელმწიფოს მიმოსავალი კომუნა ქვასაგები ადგილებიდან, სპილენძის მალაქებიდან და სხვა. გადასახადის ამკრეფი იყვნენ შვიარალებელი და დიდი უფლებებით სარგებლობდნენ. გადასახადს მიკომუნა გლეხთა მიმოსავლის დიდი ნაწილი, გლეხები გადასახადს იხდიდნენ ყველა ნაჭირი მიწაზე, მიწისყვის ყველა საშუალებამდე / გუბურები , არხები/ და ყველა ხეზე. ისინი იხდიდნენ საკომლი გადასახადს, საადგილმალე სახელმწიფო გადასახადს და სხვა. გლეხებს მძიმე სასჯელის შიშის ქვეშ უნდა მიეცათ ყველწილურად გნობი იმ ცვლილებების შესაბამის რაც მათ ნაკრებში მოხდებოდა / ნიღოსი მოგონება ნაკრებში

წალკაცა, მისგან გააფრთხილებდა / ხელში, სახელმწიფო მიხედვების მიერ ყველაფერი დაწვრილებით აღწერილი და შესწავლილი იყო.

გარდა პრეპრეტივი გადასახადებისა, გლეხებს ევალებოდათ შრომითი მუშაობა. ზარალიდან და ნომარქების ბრძანებით გლეხები გამოყვამთ სამოგადეობრივ სამუშაოებზე: არხების, ჯებირების, სახელების, გაძრებისა და სხვათა საკრებლად.

ლორელები საზომად XII დინასტიის დასაწყისში იხმარებოდა ვერცხლი, ოქრო, სპილენძი, განსაცმელი, ქერი, ხორბალი.

XVIII - XX დინასტიის პირობებში ღირებულებების მთავარ საზომად გამოიყენებოდა ვერცხლი, რომელსაც ეტოქობოდა სპილენძი. მოჭრილი ბრეტა ჯერ კიდევ არ იყო. ოქროს შეფარდება ვერცხლთან შეადგენდა 5:3, ვერცხლისა სპილენძთან ჯერ 100:1, შემდეგ 60:1. იყო წონითი ერთეულები: დებენი უფროდა 91 გრ., მატო-დებენის 1/12 ნაწილი. XX დინასტიის დროს დებენის ერთი მუაჟედი ნაწილი-კუდეტი უფროდა 9,1 გრ. ოქროს. მთავარი წყარო იყო ეთიოპიის მადნები. ეგვიპტელები ხარკს იღებდნენ ოქროთი ეთიოპიიდან აგრძევე სირიიდან და ქალესტრინიდანაც. ამ უკანასკნელიდან შემოიზიდებოდა აგრძევე ძვირფასი ქვები: ზირანი, ღილა-ქვანა ნახევრად ძვირფასი ქვას აწოდებდა ეთიოპია, რომელიც ხარკს უბდიდა აგრძევე სპილენძს ძვლით.

ამ ხანად დიდარი განვიშარებული იყო მონაფრეზობა. მონები ქყავდათ კერძო პირებსაც. ბევრი მონა ქყავდა სამეფო და ფაქვების ბურნეობებს. XVIII დინასტიის ფარასობა ამდენბეტებდა II სირიასში ერთ-ერთი ღამქრობის დროს წამოიყვანა 90000-მდე ტყვე-მონა.

გაყვლის განვიშარება იმხოვდა სამონეტო საქმის მოწესრიგებას. აქოლონი მიწებებს ჭეიდა ოქროდან, ვერცხლიდან და სპილენძიდან, ჯერ ანტიკური, შემდეგ რიფორის და ბოლოს ფინიკის ტიპის მიხედვით. ეგვიპტის ფლადი სისტემის მთავარი ერთეული იყო ჰერ-:ებლის ფუჭადრამა. ფართოდ გავრცელებული იყო სპილენძის მონე-:ება. ეგვიპტის ქვენიდა საბედნიფო საღარეობის ფართო ქსელი აღდ-:სანდრია. ი, აქმიმისფრაცევიც ცნებებდა და სოფლებში.

ეგვიპტეში ვებლებით კრეფტის საღარეობა, სუბის ალე-:ბა ბებოდა ნაქურდა:იად / ბაგალითად მარცხეულით, აგრძევე

ლუბა, საღაროები, ბადეები, ქვაბსაბუბები; აგრეთვე შადის, პაპირუსის, ლუბის, ტუბილიკის, პარფიუმერის, ოქროს (ნუგებისა და სხვ. წარმო-
ება.

უცხოებებს ამხანაფ ქრონდა ძალთან რთული საგადასახადო სისტემა: გადასახად-გადაძიებულები დაყოფილი იყვნენ კაბეგორი-
ად თავიანთი ბურნიტობრივი ან იურიდიული მდგომარეობის მიხედვით. იყო საერთო გადასახადები, რომლებიც ყველას შეეწიერებოდა და იყო გადასახადები, რომლებიც შეეწიერებოდა მოსახლეობის ვიწრო წრეს. გადასახადები იყო ბუღივი და დროებითი, პირდაპირი და არაპირდა-
პირი. გადასახადების გადახდებიანება ხდებოდა ნატურით და ჯულით. უკანასკნელი ფორმა თანდათანობით მტკ მნიშვნელობას იძენდა.

საგადასახადო სისტემას თავისი დაღს ატყობდა ელინიკურ-
რი უცხოების კლასობრივი სტრუქტურა. მთავარი გადასახად-გადაძი-
ებულები იყვნენ მიწათმეურნეობის, ბუღისნებობის და საერთო ფიზიკური შრომის წარმომადგენლები. პრეტორიუმისთვის კლასები გადასახადუ-
ბისაგან თავისუფალი იყვნენ.

მიწებიდან შეძენისათვის მიიღებოდა საბუღისთვის მიწების საიჯარო უბრის სახით, ამასთან, არსებობდა გადასახადები, დაყოფი-
თიერებული მიწის საბუღისათვის-ინიგაციული ნაგებობათა დაგება, მიწისა და შეკრებიანთან, გადასახადები უფროსი გაყრისა საბუ-
ღის ბუღისთვის, მიწის გამორევისა და სხვა. ვენაბუბებიდან და ბილის ნარკავებიდან გადახდებოდა მოსავლის 1/6 ჯულიანი ფორმით. ატყუი გადასახადს იხდებდნენ უფროები, ბუღისათვის, ოქრომწოდებლები, მღუ-
ბათები და სხვა ბუღისნები ბუღისნობის უფლებიანების არსებობ-
ბდა ადგილობრივი დანიშნულების გადასახადებიც.

არაპირდაპირი დაბეჭვრაც დიდ შიშოლსაც აღსაყვამ აძლევდა ეგვიპტის სახელმწიფოს, არაპირდაპირი დაბეჭვრის ძირითადი ფორმა იყო საბაჟო გადასახადები შიშოლიდან და გაშიფვლ საქონლებზე ; არსებობდა შინაგანი ბაჟებიც.¹

2. ბაბილონი . ექსპლუატატორებს წარმოადგენდნენ მეფეები, დიდებულები და ქურუბები. ექსპლუატატორებულნი იყვნენ მოწიბი, გლეხები და ნოქათაგირეები. პანურაპის კანონით, " თუ ვინმე თავის სახლში დანადავს გაქცეულ მოწას, რთელიც ბეჯეს ან უბრალთ მოქალაქეს ეკუთვნის და არ გასცემს მას მოხელის ნოთხოვნილსადაც, ასეთი სახლის პატრონი სიკვდილით უნდა დაისაჯოს. "

გლეხები ღალას უხდიდნენ მეფეს, ეკლესიას, კთოილშობილ მოქალაქეებს. ნუკრეობა ნაქურაღური იყო და გადასახადები ნაქურით აიკრიფებოდა და სანარაგო სახლებში გროვებოდა აკრეილი პროდუქტი. ბღივებს ყვილა შიშოლსადაც დაწვრილნი იყვნენ აქონდათ . გლეხობა დაბეჭვილი იყო აგრეთვე შრომითი ბეგარით ჭბეჭის სასუთოა " / არბებისა და კაშხაღების მოქალაქეები ბძიბე ბვირთად აწვა გლეხობას ბწიბთან ერთად.

ღანავარები კრეფდნენ ბაჟებს და გადასახადებს, რწილები შვიოიდა ბეჭის საწყობებში, ურთავრესად ნაბყლის, ქსოვიღების, ბორბლისა და ვერვბლის სახით.

ბაბილონი ძვ. წ. XVIII საუკუნეში იყო ვანვითარებული საკრეილო ურთავრეობა. შვირეილი იყო სასესხი ვადღებულების ბორიბები: " სავალ ვადღებულბა ", " პროცესტიანი სესხი ", " უპროვტესტი სესხი " და სხვ. ბაბილონი იყო ღიქურაღური შვიანილი იყო სავალ პროცესტიების ვანვარეობა. ნოქოვება სრავალი საბუთი იწის ნაქურაღურიბდაც, რწ ბღანბეჭები, რწილებიც ასესხებდნენ,

¹ Деминская история, т. II, 1956, с. 240-241.

ვერცხლს ვირსად გამოიყენებდნენ მარცვალს ყანებოცა ან სამკა-
 ლისა . სავახშირ კამიჭადი გავრველიბული იყო ქალაქებში: ურჯუჯი,
 ღარსში, შუბიში. მიწათმოყვარეები აქირავებდნენ თავიანთ მოვა-
 ლ-ბონებს ; თავიანთ მოვალეებს აქვეყდნენ ბონებად.

მიხე ქამურაბის კანონები / წიხ. 112-126 / ვანსაზ-
 ლვრავდა ვადღებულების სამარხადს . სუსხი უბრუნველყოფილია მოვა-
 ლის მჯახის წვერებში.

კანონის ერთ-ერთი მუხლი სამი წლით ვანსაზღვრავს
 მევახშის სახლით მძველის მუშაობის ვადას მოვალის მჯახის წვე-
 რის სამწლიანი მუშაობა მევახშის მუერნუობაში მოვალეს აშავილუ-
 ლებდა ვადის ვადახდისვან ვადის თანხის მიუხედავად. კანონი იც-
 ავდა მევახშეებისვან მოვალე მიწათმოყვარეებსაც, უსამარხოდ მი-
 ირნედა მევახშის მიერ მადლი მოსავლის წალუბას ვადის დასაჭარად.
 მევალეს შივედო წაულო მხოდო . ხილი მოსავლისა, რად ვარავდა
 ვასუსხეად თანხას სარგებლით.

ვიმარებოდა და მტკიცებოდა ვუდადი მუერნუობა და
 კერძო მუერნუობა. არსებობდა ვინანსური სისჭრეა ვამოსალეებშითა
 და ვადასახადებშით. არსებობდა სახლიწიგო მუერნუობა და სახლიწი-
 გო ბონები.

დ.წ. პირველ აშასწელში. ვერცხლის ღირებულება ში-
 მდირდა. ბაბილონი ადგილი აქონდა ბონებების შიქრის იღებს . ამ-
 ხანად პოლიტიკური და ეკონომიკური ვინტეებს წარმოადგენდნენ მსხვი-
 ლი ქალაქები - ბაბილონი, სოპარო, ურჯუჯო და სხვ. მსხვილი ქალაქებში
 შიქრება მოწათმოყვარეობა ვანსაკუთრებული კრავანობიები, კონლები;
 სხვადასხვა ვუდად კავრებიებს აწარმოებდნენ; არსების მშენებლების
 ხარჯების დასაჭარად ; არსებობდა სავაჭრო სახლები მჯახობრი-
 ვი ვაერთხანებები.

3. **ინდენაშვილი** . ინდოეთის სახელი წარმოიშვაგარდა მისი დიდი მდინარის **სანდანი**დან, რომელსაც ძველი ინდოელები უწოდებდნენ **სინდუსს**, ბერძენები - **ინდოს**.

ინდოეთის ძველი ცივილიზაცია თავის ისტორიას იწყებს ძვ. წ. **15-11** ათასწლეულიდან. ვარაუდობენ, რომ ძვ. წ. **11** ათასწლეულში ინდოეთში უკვე იყო მონათმფლობელური წყობილება.

ძვ. წ. **VI** საუკუნის დასაწყისში ჩრდილოეთ ინდოეთში იყო **16** სახელმწიფო. ამ საუკუნიდან ინდოეთი უკავშირდება შუა აზიისა და ირანის ხალხებს ადრესანდრე ნაკრძონელის ინდოეთში შეჭრისა და გამოდევნის ბრძოლა, რასაც უხელობლვანულა **ჩანდრაგუპტამ** / იგი გარდაიყვანა ძვ. წ. **III** ს. ბრძოლა / და ჩანოპყალიბა მათრივეის იმპერიის. მის დაარსებულ დინასტიას უწოდა **მაურიის**. ჩანდრაგუპტის გამოეხებაში დიდი როლი ითამაშა **ბრახმანია კუტილიამ** / ჩანაკამ / , რომელსაც მთავარი ბრძველის თანაბრებობა ეჭირა.

ამ პერიოდში ინდოეთში განვიხილავთ მონათმფლობელთა, გამოყვანებულ იქნა ბელოვიური მომწყვდა და ქვენიშნებში მრთი მოსავალი ურთსა და იმავე ნაკრძოზე ხშირი მოვლენა იყო. განვიხილავთ ხელისნობა, რის შიდეგად ინდოეთი მალაბარისხოვან პროდუქციას აწვდოდა სხვა ხალხებს. ამათთან გასვითარდა ვაჭრობა მინაური და გარეშე ქვეყნებთან. ამან გამოიწვია დიდი ბრძოლი ჯულის ჩინოლებსაც. ძვ. წ. პირველ ათასწლეულში გამოყვანებული იყო **გარკვეული წონის სპილენძის**, ვერცხლისა და **ქროს ნაჭრები**. ძვ. წ. **V-IV** საუკუნეებში გაჩნდა ვერცხლის მონეტები, რომელთაც უწოდებდნენ **კარშაპანა** ანუ **თბარანა**. ვინმე ილა ჩანდრაგუპტა **II-ის** ბრძოლა.

ვაჭრები და ხელოსნები დაბეგრილი იყვნენ ვადასამადუბით. ბრათმფლობელობის წყაროს ჩარმოადგენდა **სანბედრო** ბევეები, ადრესადუბა და დაგირავება, სავალი კამალა და დამნაშა-

ვითა დასჯა. მონები იყვნენ სახელმწიფო, კერძო და კოლექტიური საკუთრებისა, მაგალითად მეშენებისა.

არსებობდა სახელმწიფო სახელისწოდები /იარაღისა, საფულიერი და სხვ./ ამ სახელისწოდებში მონებიც გამოიყენებოდა.

ინდოეთში მონობა ანტიკურ შრომათადა არ განვიხილავთ. ამათს ახერხებდა ინდური სოფლის მეშენის გამძლეობა. ინდოეთის სახელმწიფოებში სახელმწიფო ხელისუფლებას ქვეყნადა აღმოსავლური დესპოტიზმის ხასიათი. სახელმწიფო მმართველობას ემსახურებოდა მრავალრიცხოვანი და რთული აპარატი, რომელთა შორის მნიშვნელოვანი ადგილი ეჭირა საგადასახადო უწყებას, სამხედრო უწყებას, მარაგბანასა და სამეფო მეურნეობას.

მას შემდეგ, რაც პრივობა განგის დიდი ველი დაიპყრეს, ინდოეთში წარმოიშვა დიდი სახელმწიფოები: პრივლეგირებულ კლასებს წარმოადგენდნენ მეომრები და ქურუმები ანუ ბრამანები. ამ უკანასკნელებმა შეადგინეს " მანუს"-კანონები. ამ კანონების თანახმად, კლასობრივი დანაწილება საზოგადოებაში შემოღებულია ღმერთის მიერ. ღმერთმა პირამით თავის თავისაგან შექმნა უმაღლესი კლასი - ბრამანთა კლასი, - თვითი ხელებისაგან - კშიატრები, მედიკოსები - ვაიკები და ჯიუებისაგან - სუდრები.² ბრამანთა კლასი შეადგენდა ქურუმებს, კშიატრები იყვნენ მეომრები, ვაიკები - მიწათმოქმედნი, ვაჭარ-მრეწველნი, სუდრები - ემსახურებოდნენ დასახლებულ სამ კლასს. ბრამანები განმავითულებულნი იყვნენ გადასახადებისაგან. მათი ყოველდღიური ღირება ამანგრძლივებდა მეფის სიტყვების და ხელს უწყობდა საერო სიძიდროსა და ეთიკურების გადინებას. ანც კშიატრები იბრძოდნენ გადასახადებს. ისინი ემსახურებოდნენ ქვეყანას, იგავდნენ სამშობლოს. გადასახადები შეეწერებოდა უმაღლესად ვაიკებს - მიწათმოქმედებსა და ვაჭარ - მრეწველებს.

2 Histoire de L'économie politique des Anciens peuples de l'Inde, de l'Égypte, de la Judée et de la Grèce par du Meunier-Marigny. Troisième Edition Première, Paris, 1878, p 49

მიწა საბებერო საკუთრებას წარმოადგენდა.

მეჯოგეობიდან და ოქრო-ვერცხლის მადნებიდან ახდევინებდნენ შებენსადგის 1/50, ბოსავლიდან - ნიდაგის ნაყოფიერების მიხედვით 1/6, 1/2, ან 1/12; ვაჭრის ბოგობიდან უნდა გადახდებოდა 1/6.

ამ უკანასკნელის გადახდისას ყურადღება ექცეოდა ფასების რაოდენობის მიხედვით ვაჭარმა იყიდა საქონელი და რაოდენობის მიხედვით იგი გაყიდა.

ბონის მდგომარეობა მეტად მძიმე იყო, მას საბუნებრივ უნდა გაეწია ყველა კლასისათვის, მშრომელს მისი მოკვლის ნებაც ექონდა. ხალხის შვეტიწროებასა და მძიმე ექსპლუატაციას ხშირად მოსდევდა გამოსვლები ბრატანოვა წინააღმდეგ.

4. კინეზოფი. ძვ. წ. მეორე ათასწლეულში ჩრდილოეთ ჩინეთში წარმოიშვა პირველი მონათმშობლებური სახელმწიფო.

ძირითად კლასებს შეადგენდნენ მონათმშობლები და ბონები, იყვნენ აგრეთვე მეშენი საზღვარგარე მიწათმშობლები.

ჩინეთის სამეფოში - ძინში ძვ. წ. VI ს. პირველად გაჩნდა ღიჟონის ხელი, რომელიც ჯერჯერ ჩინეთის სხვა სამეფოებშიც. ამ ხელებს სხვადასხვა სამეფოში სხვადასხვა ფორმა ექონდა: კვადრატის, დანის, ან მანვილის ნიშნის; ძინში ასხაბდნენ ბრავად ხელებს შუაში კვატრატული ნახევრით.

ღიჟონის ხელის წარმოშობასა და ხელადნ მიმოქცევის გამართლად უნდა განვიხილოთ მეფობის შემდეგ. დიდად გავრცელებული იყო სუსხის მიწოდება გადარჩეული მეფეებისათვის, რაოდენობით კმაყოფილი ნაგავრეზობდნენ, არსებობდნენ კერძო და სახელმწიფო ბონები, ბონობის წყარო იყო საბუნებრივ გველები, ღირსაშედეგები და ნაყარაღმდეგნი. საკუთრების მთავარ სახეს და სიმდიდრის ძირითად

յրոգորուծն թյազգընձա Թոնա.

Սամբոյուն թորոն զաթիւննուր ոչո սանայրոն. սնըզոնը-
նընըն Սանայր զազանաննընն.

Սամբոյր զրոնթի Թիթիս զազանաննոն Թոնոննուր ողըն-
նան թորոննըզընձա : Ռոնսզընոն նյաթըր, Ռոզան նյսամըր, Ռոզան որո
նյսամըր. Թոնոն զրոնթս թորոննըզընձա Սաննըրոն նյգանա, շարոն զա-
նոյզըննոն նյգանա.

Սազանաննըն սոնոնոն թոննաննըն զորոնթիթա զորոննո-
նա. սն զրոնոննըրոն Թոննըրոննոն զընթըննըննը. Թոննըննոն նաննը-
րազ նյգըննընըրոն նոննըն զա-ոն, որոնընոն զազանոննոն ոննըրոն-
նը զ. թ. VI - V Սաշոյնըննըն. Թոն թորոնն յոննընն " զա-նը-ոնն"
/ " թոնն զա-նը-նը" - Ս. թյսաննը / . զորոննոն Թոննըրոնն զազո-
նաննընն Վանոյր Վորոննընն Սազանաննըն յոննոննըննոն զազանոնն-
նոն թոննաննընն, զազանոննընն զընթըննոն զորոննոնն թոննաննընն.
յոն ոննըրոնն նանն զանայրոննընն, յոննոնն սոննըրոնն, զընթըննն
նը զաննընն. ոն զորոն, որոննընն զորոննընն սոննըրոնն ոննոննոն,
նաննոն թոննըրոնն, ոնն զազոն, որոն նըննը. զորոն զաննաննընն զա
զանաննընն". Թոննըննընն յոննոննընն զանոննըննընն, զա-
ոն յորոն սննոնն թորոննընն զա " զընթըննոն " զորոնն յոննը-
նն. զ. թ. IV Սաշոյնընն զաննըրոնն : Սամբոյր ցոնն. Թոն զանն
ոննըրոնն զաննընն : յորոն Սաշոյնընն Թոննընն զա Թոնն զանն
թորոննոն զընթընն զազանաննընն զաննըննոնն Սոննընն. թոնն-
ընն Սազանաննընն զազանաննընն նաննընն, որոննընն Թոննընն
յորոն նյաթընն թյազգընձա, սնանն զազանաննըն թյոննընն զաննըննը-
նընն Թոննոն ոննըննընն. սնոնն Սաննըննընն ոննընն թյոննըննընն զ-
ն. զանն, ոնն թոննըննընն զաննըննըննընն զանն ոչո.

Թոննըրոնն : Վորոնն : Վաննոնն Թոննոնն զորոննոն թյոննընն

პიზა და ლენინის სისხელიდან ჭოკდაღორზე გადასვლა.

ძვ. წ. ბუკრეცის საუკუნის დასაწყისში ძალადან გაბეჭიდა არასრულწლოვანი ბიჭების ჩაბრუნება გვირგვინსა და რკინის შერევის, არასრულწლოვანი გლეხების ბრძოლებს კანონი სასტიკად სჯიდა. ამ ბიჭების ბრძოლის მიზანით სახელმწიფოში დააწესა ბონაპარტის გლეხის ჩაბრუნება და ანგვარად აიკრძალა ბიჭების კერძო ჩაბრუნება. სახელმწიფო გლეხად უნდა მიიღოთ გლეხების განსაზღვრული წონის კერძო გლეხი - ძირითადი 244 გრ. კერძო გლეხი 10000 სახელმწიფო ბიჭების უფროა.

გლეხის ბიჭების გახარებით გამოიწვიო გლეხისაგან ბიჭი კარგადიანი გლეხობა. სახელმწიფო დააწესა გლეხის გლეხი 200, ბიჭების ბიჭი ამავე გლეხად გლეხად გლეხობდნენ: ბონაპარტის გლეხი იყვნენ პირები, რბილები და სასახლე კარგადიანი აწარმოებდნენ, ისინი გლეხს სახელმწიფოსად აქვეყნდნენ სესხად. მსხვილი გლეხების და ვაჭრების ხანდახან სახელმწიფოს ან მსხვილი ბიჭის მსახურები იყვნენ.

ბიჭობის მოსახლეობა, გარდა გადასახადებისა, 23 წლიდან 5 წლიდან დაკისრებული პირთა სამუშაო და სამხედრო მუშაობა.

მოსახლეობას, გარდა ბიჭობის დააწესა გლეხის გადასახადებისა, სახელმწიფო სხვადასხვა ექსტრაორდინალური გადასახადების ანგვარება.

ბიჭის სახელმწიფო ძვ. წ. პირველი საუკუნეში გლეხობა და გლეხის ბიჭობის ჩაბრუნება გლეხისაგან იყვნენ ძირითადი წყარო. მან სახელმწიფო ბონაპარტისად აქცია ბიჭების მოჭრა, რკინა, მარბილი, ღვინო; განაბოროტდა ვაჭრობის რეგულირება სახელმწიფოს მიერ. ყოველივე ამან სახელმწიფოს დიდი შემოსავალი მიიღო.

ჩინულები უ-ღი-ს ბუფობის დროს ეწეოდნენ დიდ სამ-
მარ მიქრედუბას, რაც ბოთხობდა უმარნამარ ნარჯუბს. მან შეტოლო
ბრავადფროვანი და ბოძე ვადასახადები. ურთახვეარჯურ ვამარდა
სურადობრივი ვადასახადი, რომელსაც ახლევინებდნენ სოსახელობას
15. წლიდან 80 წლამდე.

არასრულწლოვანებს უ-ღი-ს დროს აბდეინებდნენ სურად-
ბრივი ვადასახადს სანი წლის ასაკიდან, ნაცვლად შვიდისა, როგორც
ბანამდე იყო ; მას ახლევინებდნენ ვადიდეზად, რასაც მიდევა
ბიპყვა მამამცველიება და მავშევა მკველიება.

ვარდა ბიჭისა, ჩინუთში დამევირიდი იყო საკრანსამოგო სამ-
ვადებში, საპიღრები, ცხენები, ნაცვები, შინაური პირუტყვი, ვრანველი,
შეშოლეზული იყო არაპირდაპირი ვადასახადები ბინამოლიების სახი .
ხაღი დასახეზული ადგილებიდან ვარბოდა, უმადებოდა ვადასახადის
ამკრებთ. ვამბირდა ავაბაკობა, ვამბიე ვადასახადი, ვამბირდა ავაბყ-
ბები და სოსახეობით ნათე რანბობა.

აბ. წ. პირველი საკურნის დასაწყისში ვან-მანმა ბიჭი-
ბი ვამოცხადა საბეღნიჭო საკურნებად. მან ხელთ იგო საბეღნიჭოს
აქვდა საშეშოსავლო წყარო და შექმნა ძლიერი ბურთკრატული იბა-
რია, ვამძლიერა საბეღნიჭოს ფისკალური და პოლიტიკური ვეწევიები.

ვან-მანმა რაატარა ჯუღის რეორბა, რასაც ვამოიწვია
წუღის ვადასაქრება და ვასების მადა.

5. ირანული ირანულ ენაზე ბოლამარკე ჭობები ირანში
ბიწვიდენდნენ ძვ. წ. I ათასწლეულის დასაწყისში. სამარსულებმა, რ-
ბელთაც სათავთში ედვამ ბეჭე კორი II აქრებინებობის ვამარდან, ძვ.
წ. VI საკურნთში დაიწყეს ბიღილები და შექმნეს ახლებინებობის
საბეღნიჭო. სამარსულებმა დაიწყეს მამიღონი, დიღია, ევარიბე და სა
ბერძენობის ქადაგები კვეთის ბეჭის სამამიღობა.

დვ.წ. VI საუკუნეში შუა აზიის ტომებსა და ირანელებს დაწვერდობა არ ექონდათ. რელიგიურ მსოფლმხედველობაში აისახა ხალხთა მასობის ბრძოლა ტომობრივ დიდებულთა გაძლიერების წინააღმდეგ, რომელიც გამოიხატა "გაბებში". ეს იყო ღვთისმეტყველების ქადაგება მოციქულ ზარამუხანის პირით.

პირველად გადმოცემით კირისა და კარბის მუსლიმანთა დროს განსაზღვრული ვარსალებები არ იყო დაწესებული, ქვეშევრდომებს მოექონდათ სარეკრები. ნამდვილად ეს "სარეკრები" იყო დიდი მუხრამ ანაკრეფი. მუხრამ დროს I, რომელსაც შექმნა რეკრეფი ადრინტრამიტი სინტემა, განაბრკოდა ცენტრალური ხელილუხდება ანთიაზე დაყრდნობით. სპარსეთის დესპოტიკის მთავარი მატერიალური საშუალებები იყო გადასახადები და სამეფო ბუნებრივების შემოსავალი.

დროისის დროს სპარსეთის იმპერია განიყოფილა 20 კლასად, რომელთაც ექვსად სატრამპიები; მათ ევალეზობდათ, გადასახადის სახით ვადებდათ გარკვეული მდენობის ტალანტი ვერცხლი. ტალანტი დაახლოებით უდრიდა 30 კილოგრამს. ინდოეთის სატრამპი სპარსეთს გადასახადს უბდიდა მქროთი. ბაბილონისა უბდიდა 1000 ტალანტი ვერცხლი, ეგვიპტე-7000 ტალანტი, პერსიდა განთავილუხდული იყო. სპარსეთი ყველა სატრამპიდან ღებულობდა ყოველწელიურად 14.560 ტალანტს, რაც შეადგენდა 400 ტონაზე ნეტ ვერცხლს. სატრამპიები ექვსდენე აგრეფი სარანსპორტი და სანშენებელი სამუშაობს.

დაროსმა თავის იმპერიაში შექმნა გადასახადთა რეული სინტემა, ნებისმრად აკრებული საგადასახადო ბეჟანობრი. გადასახადების სინტემა განსაზღვრული იყო. სპარსეთში გადასახადების სინტემა აძლიერებდა გადახდულობის იჯარა - შეწყვიტვის წესის ანულობა.

სახელმწიფოს ექვსად კარგად რანარული საზრდერი და

სავაჭრო მნიშვნელობის გზები, რომლებიც დაახლოებით 2400 კმ-ზე იყო გაჭიმული. ყოველ 25 კმ-ზე იყო სადგური და სადგომები. გზის სანაპირო მცხოვრებლებს უნდა შეენახათ, მოეჯღოთ გზებისაფვის და დაეცვათ ამ გზებზე უშიშროება. ასევე, საყურადღებოა წყლის გზები და არხი, რომელიც აერთიანებდა ნილოსსა და წითელ ზღვას.

იჩანსი მონუსხილებანი იყო ჯუღაძი ნუარნეობა. დარბ-ოსმა შემოიღო ერთიანი ჭედური მონეტა. ოქროს მონეტის ჭედვა საბელ-მნიჭოს მონოპოლია იყო. საჭრაპებს უფლება ექონდათ ვერცხლის მონეტის ჭედვისა, ქალაქებსა და ოქრებს - საიდუმლოსა. სპარსულთა მუხრ-ების ოქროს მონეტა წონით იყო 8, 4 გრ., რომელზედაც გამოხატული იყო მუხრ მშვიდდოსნის სახით. მას ეწოდებოდა "დარიკი". ჯუღის ტრიადი მონეტის ტორმით ხელს უწყობდა ვაჭრობის განვითარებას და მონათმშენებელთა, ვაჭარ-მეცაჩეულთა და იჯარა- შენსყიდველების გა-მდიდრებას.

ძვ. წ. V-IV საუკუნეებში სპარსეთის საბელმნიჭოს დიდი ტერიტორია ეჭირა - ითიანი იჩანი, შუა აზიის დიდი ნაწილი, მადლი წინა და მცირე აზია, ინდოეთის ნაწილი და ეგვიპტე. აქემენიდების საბელმნიჭოს ურთიერთობა ექონდა საბერძნეთთან და რიგ შემთხვევა-ში საბერძნეთის პოლისი ქალაქების ნაწილი თავის მტკბუნეობაშიც მყავდა მოქცეული.

სპარსელები ბაბილონის მ-მიდობით მსახბუნებას ან-დევინებდნენ მძიმე გადასახადებს - 1000 ტალანტს ყოველწლიურად, რაც დაახლოებით 30 ტონა ვერცხლს შეადგენდა. მდირე აზია სპარსე-ლებს უბოდა ყოველწლიურად 1760 ტალანტ ვერცხლს. გარდა ამისა, ამ ტერიტორიაზე იყო მრავალი სამეფო ნაბელი, რაც დიდ შემოსავალს აძლევდა საბელმნიჭოს.

ეგვიპტე ასევე იყო ახალმწეს უბოდა სპარსეთის საბელ-

მწიგნოს , როგორც საერო საბუღალტროებრივ გადასახადს; უბედიდა ნა-
ტურალურ გადასახადებსაც. ირანში გავრცელებული იყო ვერცხლის ფული-
სპარსეთის სატრაპის მონეტა. მიმოქცევაში იყო ბერძნული მონეტებიც.
ძვ. წ. V საუკუნეში ეგვიპტეში სპარსულ ჯულს ლეზულობდნენ წონით.

ახ. წ. III - IV სს. სასანიდების ირანი შედგებოდა
სხვადასხვა ოლქებისაგან. ძირითადი იყო ფარსი. ფარსი ირანული ფარ-
სია. ბერძნული უწოდებდნენ პერსიადს. ფარსში მურორჩენილი არის
ბრწყინების სერია, რომლებსაც ჭიფდნენ ფარსიის მმართველები ძვ.
წ. III საუკუნიდან ჩვ. წ. II ს. ჩამდით . ეს მონეტები ნიშოქ-
ტოდნენ ფარსის ბერძნობისა და ადასტურებდნენ საქონელ-ფულა-
დი ურთიერთობების განვითარებას ბონათმფლობელურ ეპოქაში.

III . შვანი, კრედიტი და შინაგარეო ურთიერთობები
საბაზისური

I. საბერძნეთი

პირველი აშასტელის შვა ხანებში ხმელთაშუა ზღვის ალბონავლები მანდათი გამოვიდნენ საბერძნეთი. ძველი საბერძნეთი შედგებოდა პატარა-პატარა სახელმწიფოებისაგან. ასევე იყვნენ: კორინთი, არგოსი, სპარტა, ათენი ; დასასრულ გაერთიანებული სახელმწიფოები : ათენის სამღვათ კავშირი და პელოპონესის კავშირი სპარტის მეფურთხი.

სამოგავაძობის კლასიკური დანაწილება ძვ. წ. VIII-VI საუკუნეებში საბერძნეთში გამოიწვია ანტიკური ქალაქ-სახელმწიფოების პილიტების წარმოშობა. ეს იყო მონაშენი მდებარე სახელმწიფოს ძირითადი ფორმა, რომელიც უფრო პირველად მოვლენას წარმოადგენდა იმდროინდელი ძველი ალბონავლების დიპლომატიის მეფურთხი. ქალაქ-სახელმწიფოებში განმარტობდა მონაშენი მდებარე წარმოების წესი. ბრძენს სახელები არ ქონდა. წარმოშობის ადგილის მიხედვით უწოდებდნენ -კლბებს, სირილბებს, სკვირბებსა და სხვ. ძვ. წ. V საუკუნეში ათენი იყო მონაშენი დიდი ბაზარი. მონაშენი კლბი ღირდა 70-დან 300. კრატაძე, ქალი-მონაშენი 135-დან 220 ღირდა. ეს იმ დროს, როდესაც დიდი ხელახალი შედგენდა ერთ პარტია.

ყველაზე მეტი ცნობები მოპოვება ათენის სოკრატე-კოლოკური ცხოვრების შესახებ . ათენი დაწინაურდა ძვ. წ. V-IV სს. საბერძნეთის ქალაქებში ამ დროისათვის წინ გავსწივს იმდროინდელი ყველა ხალხსა და ქვეყანას.

სამოგავაძობა იყო მონაშენი მდებარე და მონაშენი.

ბუნების ანაგონიზირი უხვდებში არ ქქონდათ. თავისუფალი მისახლეობა სდღონის მიერ შემოღვევლი ტონის მიხედვით იყოფიდა კმბ ჯგუფად. პირველ ჯგუფს შეადგენდნენ პენტიკოზიმიტიანიები - ეს იყო უმაღლესი და უძველესი ალბინიზმის ჯგუფი / ხუთას საწყობიანი /, რომელთაც მამულიდან შემოქმედით არა ნაკლები 500 მდე-მანი ქვირის, იმავე რაოდენობის ღვინის ან შვიშუნის ზეთის შემოსავალი / მდედრიანი უფროდა 52,5 ლიტრს /.

მეორე ჯგუფს ეკუთვნოდნენ მხედრები, რომელთაც შემოსავალი ქქონდათ არანაკლებ 300 მდედრიანი.

მესამე ჯგუფს ზეგვიტები ეწოდებოდა - არანაკლებ 200 მდედრიანი შემოსავლით. მათი სახელწოდება წარმოგებოდა იქიდან, რომ მათ უფრო ხარის შეძენის შესაძლებლობა ქქონდა.

მეოთხე - მუტები, რომელთაც შემოსავალი მესამეზე ნაკლები ქქონდათ, მათვე მიუკუთვნებოდა უდავლიმანული.

უმაღლესი თანამდებობის პირებს ირჩევდნენ პირველი ჯგუფიდან. მეორე ჯგუფი შეადგენდა მხედრებს, რომლებიც ცხვეწისა და ჯარში მსახურობდნენ. მესამე ჯგუფი შეადგენდა მძიმედ შეიარაღებულ ქვეით ჯარს. მეოთხე ჯგუფი მსახურობდა „არში მსუბუქად შეიარაღებული“. ამ უკანასკნელთა არჩევა სახელმწიფო თანამდებობაზე არ შეიძლებოდა.

ყველი პოლისი თვისი ზღის ჭიდა. ყველაზე გავრცელებული იყო ახუნის ბუნებები. რომელსაც ახუნმა განახორციელა უკონომიკური კონტროლი მოკავშირეებზე, ახუნის ბუნება განსაკუთრებით ყველა ანგარიშსწორებაში კავშირის მხედ ტერნიტორიაზე.

სამეორედით, ისევე როგორც ნაკლებიანი, ღირსპირად გავრცელებული იყო ვერცხლის ბუნება, მაგრამ შენდგობაში მდგომარეობა

შეიფხვალა. მსკვედონის მიერ წარმოებულმა დიდმა დაპყრობებმა, კან-
გელის ოქროს ნაღველის დაბრუნებამ, აგრეთვე ოქროს შებოძივამ
სპარსეთიდან, რაც სპარსეთის ჯარში მოქმედებდა დაქირავებულ ბერძ-
ნებს უძლიერადაა, გამოიწვიეს ოქროს კურსის შემცირება. ძვ. წ. V საუკუნე-
ში ვერცხლის შეფარდება ოქროსადმი იყო 1:14, XV საუკუნეში გა-
ბდა 1:12;

პლუტონის ობის დროს ბოგოვრება ბერძნულმა სახეობ-
ნიჭობ იწყოს ბიბლიკალიზმზე გადასვლა. ფილიპეი ეს პირველი დას-
რულა. მან ჯულის ბოგრა დაიწყო როდოსის სისტემის მიხედვით. ეს
მას სჭირებოდა ახლანდელი წინააღმდეგ საბრძოლველად. ძირითადად ვერ-
ცხლის ურთულად იქცა როდოსის ვერცხლის დრამა, რამდენიც უმანბ-
რებოდა ფილიპეის ურთულებათაზე ნაწილს. როდოსაც ალექსანდრე⁴
ახლა დაიპყრო, მიმოქცევაში აღმოჩნდა ოქროს დიდი რაოდენობა და
ოქროსა და ვერცხლს შორის ფილიპესდროინდელი შეფარდება დაიწ-
ვა. ალექსანდრე გააუქმა ბიბლიკალიზმი და კვლავ დაუბრუნდა ვერ-
ცხლის ვალუტას.

კრძედი. ვაჭრობის განვითარებას მოჰყვა ჯულის მიმოქცე-
ვის შიდა, აგრეთვე სავალუტო, საკრედიტო და ვაბჭორო მიმართობის
შინა.

სხვადასხვა ნონდორი სისტემების გამო საჭირო იყო და-
მსხვედრება, რამდენიც ფილიპის ამ გადასახარებას მოაგვარე-
ბდა. ამ შემთხვევების მიხედვით დაწესებული ბერძნული
ბრუნებები. ეს უკანასკნელი მანდატანობით დაჭირდა შეშავებულ
ბებობებზე, ზღას იღებებზე შესაძლებელი და საბრუნებო განსაზღვრებლად.
ისინი ითხოვდნენ აგრეთვე თავიანთი კლიენტების პირად ანგარიშგ-
ბას.

⁴საბილიკალიზმული რეგება ორი ბერძნული სიტყვისაგან "ალექსან-
- ვრეცხ და " ანდროს" - დასტავაობის. ამგვარად საბილიკალიზმული
ნიშნავს დასტავაობის დანერგვას

მს ახდენის საგარეო ვაჭრობისა და მისი საერო-სამხარისო საგადაცემო-
 ბალანსის შენახვა. ახდენი საექსპორტო და სანდორტო საქონელიდან
 იღებდა საბაჟო გადასახადებს 23-ის კლენობით, აქედან მიღებული
 მოსავალი უდრიდა 600 ბელისნის ჭიკურ შემოსავალს, კვადრეტიკური
 ბელისნის ღირსი შემოსავალი ძვ. წ. IV ს. შუა წლებში დაახლოებით
 ერთი დრამა იყო. გადასახადების შემოსულობა საერო-სამხარისო
 200 000 დრამას.

ქოლხელების ანგარიშით ბევრი საერო-სამხარისო შემანახვა
 გორბეობდა, რომელთა მოქცეობა 10 მილიონზე-მეტე დრამას უდრიდა.

იონიანაბ მანკების ჭრქციას შემადგენდა ხულის გასუსხება
 სარგებლობა, ანახარების აქციკორება და გადახდა კლიქტების სახე-
 რით.⁶

ახდენის სახელმწიფო ხარჯებს პირველყოვლითა შემადგენდა
 საბეღერო ხარჯები; მას მიკვადუნებოდა გელების ბმუნებლობა და
 შეიარაღება. ეს გეები უმეტესად საბეღერო გეები იყო, მაგრამ
 სავაჭრო გეებშიც შეიარაღებული უნდა ყოფილიყვნენ. ასეთი ხარჯები
 საბერძნეთში დიდი იყო, ვინაიდან ახდენს ძლიერი საბღვაო გლობი
 ქყავდა, რის გამოც იგი დიდი ავტორიტეტი საბერძნობდა მემბლე
 სახელმწიფოებს შორის. მან ბელში რაიგდო საბღვაო ქვემოთითა. ახ-
 დენის საბღვაო გუნების ბმუნებლობას და მათე იარაღის აღჭურვას
 აკისრებდა მოკავშირე სახელმწიფოებს უმარმამარ სახსრებს მიიხმრ-
 და დაქირავებული ჯარის შენახვა.

⁶ Capeland M. Foreign exchange in the eastern
 Mediterranean in the 4th century B.C. The
 american journal of economics and sociology
 №7., 1977, vol. 36. №2, p. 205-211.

დღეი საბუღალტრო შარჯები ჭირდებათ საბუღალტრო აპარატის შენახვას-ძრავადრიგობანი აღმინტროსისა და ანაბუღალტროს პირების, სასამართლო ნიჭების, "ხუთასულის საბუღალტრო" ნიჭების, არხიტექტორების და სხვ. შენახვას. საბუღალტრო სახსრებით იქმნება: ჯორიკონის ფონდი, საიდანაც ჯული ადრეუდენი მცირე შეძლების მოქალაქეებს აუტორი წასასვლელად. ჯორიკონს პოლიტიკური მნიშვნელობა აქონდა. მცირე შეძლებული შესაძლებლობას უქმნიდნენ აქტიური მონაწილეობა ნიღოთ საბუღალტრო საქმიანობაში.

პერიოდს რუს, მამონტოვი განწყობილება რამ შეუძვირებინათ, უამრავ სახსრებს ხარჯავდნენ საზოგადოებრივ ნაგებობაში მშენებლობაში. საზოგადოებრივი საჭირებულებისათვის გამოიყენებოდა არა მარტო საბუღალტროებრივი სახსრები, არამედ კერძო.

აქედში არსებობდა დიპლომატიები. ეს იყო მდიდრებზე დაკონტროლი განსაკუთრებული ბეგარა, რომელთაც თავიანთი სახსრებით უნდა აეგოთ გუმბი და გაენარათ აგრეთვე აუტორალი სახსარბანი.

საბუღალტრო შენახვადი საბუღალტროში მიიღებოდა საბუღალტრო ქონებებიდან და გადასახადებებიდან. მოგვირთათ აზრით გადასახადი იყო პრინციპული და შეუდგენდა შემოსავლის 1/50 ნაწილს. გადასახადის უმაღლესი განაკვეთს შეადგენდა 240 დრაკმა და უმცირესს 20 დრაკმა. პირდაპირ გადასახადებს იხდიდნენ მხოლოდ ნუბუკები. უცნო იყვნენ უცხოელი ვაჭრები ან ხელსნები, რომლებიც აქედში იყვნენ მოსულნი. რაც შეეხებოდა თავისუფალ მოსახლეობას, ის პირდაპირი გადასახადებით დაიბეჭდა მხოლოდ აუტორალიების მხრის შემდეგ.

არაპირდაპირი გადასახადების სახე იყო შავი, რომელსაც ფისკალური ბასილია აქონდა და უქსოვრისა და იბოვრის განურჩევ-

ღად ერწინაირად მუგრავდა საქონელითა ზასის .1/50 ზილით.

არსებობდა მუგრუ საზის ვადასაბადი სავაჟირო. ვადასაბადის საზით. ადუნის კავშირში შეძავად საბუღმწიგოებს უნდა ავგოთ ხობადღები საერით ზლოჭისაფვის, დაუქონავებინათ და შეუნახათ მუღვავულები და თავთანთი შეძისავლის მიხუღვით გარკვეული თანხა შეუჭანათ ყოველწილურად საერით ხაზინაში, რიბელით თავდაპირველად დელისის კუნძულზე იყო და ძვ. წ. 454 წ. ადუნი ვადაიჭანულს ადუნელები თავთანთი შესაძლებლობისაძებრ ვანაჭებდნენ კავშირის ზღად სახსრებს. შემიღვა ამ ვადასაბადებს ზორობა შეუღვადელს და დააწიეს ბაჟის საზით, რასაც ახდევინებდნენ მოკავშირეებს მის ჭერიჭორობა შეძობილად და ვაძიჭილად საქონელითა ზასის 1/20 ნაჭილის რდონობით. ბაჟს ახდევინებდნენ აგრეთვე გულსაზრწი ვაძვლიდ გომებს მათი ჭვირთის ზასის 1/10 ნაჭილის რდონობით.

საბუღმწიგო შეძისავლის აკრეფის ზესი იჯარა შეუსოფვითი ხასიოთისა იყო.

საბუღმწიგო შეძისავლის რველებრივ საბეს შეადგენდა ქონების კონჭისკაცია. სიკვედილით დასჯახდა ბონობას თან სდევდა ქონების კონჭისკაცია. მაგრამ ეს უკანასკნელი დამოუკიდებელ საშუადობადაც ხშირად ყოფიდა ვამოყენებულნი. მას იყენებდნენ ვანსა-კუთრებით შედეკების მიხართ, ვადასაბადების ვადახუბელიობის მოქალაქეთა უხედაბინს შიფვისუბისა და სხვ. შეძთხვევებში.

შეძისავლის არარვეულებრივ საბეს ზარობადგენდა საბუღმწიგო ნადავი / დაპყრობილ ჭვირჭორობას ვამარჯვებულნი ინაჭილებდნენ /, პირდაპირი ვადასაბადები და ითულებითი სესხის ამ დარგის შეძისავლის საბუებს ზარობადგენდა აგრეთვე ბონობილები და ბონების შერყვრა. კერეკელს დროიდან გრიალშია მოჭრილი ბინუჭა.

ნავარბ თანხას ინახავდნენ რიგორც ზონდს ძვ. წ. 7 საუკუნე-

ნეში საკავშირო გადსახადი ადენში იყრიფებოდა ჯულის საბიო. ამ გადსახადთა ყოველწილიური ჯამი შეადგენდა 400- 1300 ტალანტად. პეღეპონდისის ომის დაწყების წინა ადენის საკავშირო ხაზინის დაფილუფალი დახდა 6000 ტალანტს აღწედა. ოტა ხნის შებედა- 9 000 ტალანტს ნილენია. ძვ. წ. IV საუკუნეში ადენის ხაზინას ორი ტალანტი ალარ პქონდა. -

კუზას აღების დროს მაკედონელებს ხელთ ჩაუვარდათ 50000 ტალანტი, ხოლო პერსოპოლის აღების შებედა / 330 ძვ. წ. /-საარ- სუთის ხაზინის ნაფარი ნაწილი - 120000 ტალანტი.

ადენელებს პქონდათ კანონები შებოსავალთა და გასავალ- თა მესახებ. შებოსავალ-გასავალს ამტკიცებდა სახალხო კრება. ფონანსურ საქმეებს განაგებდა საიჯარო შებოსავალთა მმარაველი, რომელსაც ხუთი წელით ირჩევენ; პყავდათ გადსახადთა ამტკიცები.

შებოსავლის წყაროს წარმოადგენდა სამხედრო ნადავლი. დაპქრობილ ქირიტიკისას გამარჯებულნი ინაწილებდნენ კენჭის ყრთ. ასე წარმოიშვა ბრავალი ბერძნული კოლონია.

შებოსავლის წყარო იყო აგრევე მონოპოლია და ონტეის შერყვანა. ზინანსურ მმარაველებას ხელმძღვანელებდა უმაღლესი დანა- ბეებობის პირი- სახელმწიფო კასირი, რომელსაც 4 წელით ირჩევენ. და მეტად საპატოო დანაბეებობად იფილებოდა. სამღვთო ხაზინას დავისი განსაკუთრებული მმარაველება პქონდა. ამოღეჭები ადგენ- დნენ გადამბედათ სიებს და განაგებდნენ მისაკრებელთა აკრებას ისინი აწარმოებდნენ დანებების განაწილებას კასტების მიხედვით. ყალიბ დანაბეებობის პირი ექვემდებარებოდა სასტოკ ანგაროშეგებას. რათ მიერ წარმოადგენილ ანგაროშეგებებს საჯარო ადგილებში გამოაფენ- დნენ ბოლი.

2. ომის. ძვ. წ. VI-V სს. აპენინის ნახევარკუნძულზე

ეტყუარებთან ბრძოლაში ჩაბრუნებისა ახალი აქტიური ძალა-რძი-
 ის სახელმწიფო. გადმოცემით რძიის ბუფერ - სერვისი გულისში რძიის
 მთელი მოსახლეობა / პატრონი/ და პლემბები / ქონებრივი მდგომ-
 ბარეობის მიხედვით დაყო ბუფერ კლასად. I კლასის მოკავშირეა ისინი,
 რომლებსაც ქონებას ფასდება 100 000 ლარად ერთჯერად. ამ ჯილის
 ერთჯერად ექსპლემბა ას, ეს იყო რძიის საბუნების მონეტა. ძვ. წ. V-
 II სს. იგი იქონიდა 327,5 გრამს; II კლასის მოკავშირეა ისინი, რომ-
 ლებს ქონება იყო 75 ათასი ასი ; III კლასის - 50 ათასი ასი,
 IV კლასის - 25 ათასი ასი ; V კლასის - 12,5 ათასი ასი . უღარიბე-
 სი ჯილი არცერთ კლასში არ შედიოდა და იქსპლემბა პრინციპარებად.

აბ. წ. I საუკუნის შუა წლებში რძიი წარმოადგენდა დიდ
 კონკრეტულ სახელმწიფოს.

ვესპასიანეს გამარჯვების შემდეგ რძიის იმპერია აბ. წ.

. I საუკუნის ბოლო ნახევარში და II საუკუნეში აღწევს თავის უმა-
 ლეს ძლიერებას, მონათმშობლებური საზოგადოების უმაღლეს ჯილისა
 - სიბრძნის ეს იყო იმპერიის ყველაზე მეტი სიმტკიცისა და ყველა-
 ში მეტი გერმანიული გაყარების პერიოდს. ამ დროისათვის დიდად
 განვითარდა ვაჭრობა. როგორც იმპერიის შიგნით , პრინციპებს ში-
 რის, ასევე აღმოსავლეთთან - არაბეთთან, ინდოეთთან და ჩინეთთან.

შედეგად რძიი გამომდინარე მონათა უქსელისაგანის უჭრის მო-
 ბერებელი საშუალებანი-ათვისისებრებდნენ მონებს, რომლებიც ვარჯ-
 ბულნი იყვნენ, საჭიროების დროს შეენახათ თავიანთი ბატონების ბოგნი-
 ერთებს მიწის ნაძებებსაც აძლევდნენ , მხოლოდ იმ პირობით, რომ გა-
 ყველი დროის განმავლობაში უნდა ემუშავათ ყოველი პატრონის მიწე-
 ბში.

იწყებს მონების გაქირავება და ბუნების ნაწილის მიცემა
 ბუნებისათვის . ადრინაღმდეგ პრინციპის მოკვლა. სიკეთესა და

ჯის შეიძლებავეაში უნდა მივიჩნიოთ სასაბარგოდასაგის.

მინათა მინების გვერდით იწყებს მუშაობასში კოლონი-
ების, ე. ი. საკონსტრუქციო მუშაობების გამოყენება. მინათმშენებელურ-
თა წყობაში განივდება კონსტრუქციის ან საკონსტრუქციო ყოველი მათხივარი, მი-
ხედავად, რომლის წარმოშობა დადგენილი არ იყო, კანონით იმდებლობდა
გაქვეყნდ მინად, 17 ს. - გაქვეყნდ კოლონიად.

395 წ. რომის იმპერიის გაყრდნად იქნა აღმოსავლეთ და და-
სავლეთ იმპერიად. აღმოსავლეთ იმპერიას შეიძლებაში ეწოდება ბიზანტიის,
რომელიც იქნა შოკალური სახელმწიფოდ და იარსება 1453 წლანდ. V
საკონსტრუქციო დასავლეთი რომის იმპერიის დაეცა.

შუალედო მინათმშენებლობა. რომის შინადასაბარგო სისტემაში დიდ გან-
ვიშარებას თვალყურს დვ. წ. 17 ს. რომში იმდებლობდა სახელმწიფოს მინათ-
ება, შეიძლება ვერცხლის მინათება / დრამა, დინარი /, ბილი III საკონს-
ტრუქციო ბილიდან-იქნის მინათება. III საკონსტრუქციო რომი საკონსტრუქციო ურთიერ-
ობაში იყო სახელმწიფოს ქალაქებთან. ამ დროისაგის უკვე ჩამოყა-
ლინებული იყო ვაჭრული და ვაზმურის სახეობები. ცნობილია შიდაში V
მაკონსტრუქციოს ვერცხლის მინათები, რომელიც მიღროილია ეხესში ან. წ.
-შიდა.

მაკონსტრუქციოს მუშაობის შედეგად რომელიც სახელმწიფო-
დან გამოიშინდა დიდი სიძლიერე. შინადასაბარგო გრძობის დროს ნაგებუნ-
ბი იყო 18 270 გირვ. ვერცხლი, 3 714 გირვ. იქნის შიდაში, 84 000
ვერცხლის გერგანდრამა და 14 514 იქნის "შიდაშიკები", უამ-
რავი შინადასაბარგო დიდასაბარგო და სხვ.

ქალაქები. დვ. წ. V ს. მუშაობა ნახევარში XII. ტაბულის კანონი
მუშადა მუშაობა სახელმწიფოს სახელმწიფოდა. მუშადა, რომელიც ვადას
ვერ განიხიბიდა, დასაბარგობდნენ ან ტაბულებდნენ. მუშადას სიძლიერე

წავერთმით. მიუხედავად ასეთი სიმკაცრისა, მევახშეობას ზღუდავდნენ, სარგებლად აწესებდნენ ბაქსიმუმი 81/23-ს.

რომის სახელმწიფოში ძვ. წ. II ს. შარბოდი იყო განვიითარებული ჯუღად-ვახშური კაპიტალი. მისი განვიითარების ერთ-ერთი რკგანნიბი იყო შობის წარმოადგენდა იჯარა-შემსყიდველთა კომპანიები. /ვ. წ. პუნლი-კანები/. ისინი იჯარა-შემსყიდველი იღებდნენ გადასახადების აკრუტის უტლებას, უწეოდნენ საკრედიტო მევახშურ რკერაციებს აღმოსავლეთის პრ-ვინიციებში. აქ ვადში იყოდებოდნენ მოდები, სუსხის სარგებელი არ იყო განსაზღვრული და ხშირად იგი 50%-ს აღწევდა. იჯარა-შემსყიდვისა და მევახშურ რკერაციებს ძირითადად მხედართა წოდება უწეოდა.

რომში არსებობდა ჯუღად-ვახშური საქმიანობის სხვა შორებები. შარბოდი ვაჭროვებულნი იყო საბარაჭო ჯუღის გასაფვლელი კანტორები, რ-მელთა მეპატრონეებს უწოდებოდათ არკვეტარები, ისინი უწეოდნენ სა-სუსხო რკერაციებსავე სარგებლის აღებით და მიზარებით რკერაციებს შესანახად; ახორციელებდნენ აგრეფვი ჯუღების გაფრთა-გადაგზავნას ერთი მეანაბრის ანგარიშიდან მეორე მეანაბრის ანგარიშიშვი. მეანაგვითა, გადამხურდავებულთა პრუტესისა სპატრიოდ არ იმეღებოდა. ამიტომ მალედი ჟენა მას არ უწეოდა, ან აშკარად არ უწეოდა.

აღებული სუსხი ზოგიერთ შემთხვევაში იმდენად დიდი იყო, რომ ქვეყნის წლიურ ბიუჯეტს აღებამებოდა. ასე მავალითავე პტორები ავღ-ტს უკუკატის ტახტზე ასასვლელად დასჭირდა უწამადი დიდი თან-თა რომის ვავლენიანი პირებისსაფვის. მას ეს დიდი თანხა ასუსხა იჯარა-შემსყიდველთა კომპანიის მეფურთა ვანი რამირი პოსტობა.

ვახშური კაპიტალის განვიითარებამ გამოიწვიო მთელი პრუტრ-ციების მოსახლეობის. სავალე კამბალში რკგდება და ვარა-ნაგება . ძვ. წ. I ს. 300 ათას კაფტი მეტი ღებულობდა უწა-სი უღუტას.

საბადობებში ბარჯებში . დიოკლიტონანდეს დროს ვადგილებზელი არ-
 თია და კარისკაცთა უმარბაზარნი მესატი მიიხმობდა დიდ ბარჯებს მათი
 ჯარსაგორებისსაფრის, საჩუქრებისსაფრის და სხვ. ვაუფსაღრეზული ჟღერით
 მისი დაკმაყოფილება შეუძლებელი იყო. დიოკლიტონანდემ რადაგარა ჟღერის
 რეჟორმა ვანბეტიკივების მიზნით, მადგამი ცდა უნაყოფო აღმოჩნდა, ამი-
 ტომ იგი ვადავიდა წაჭურსაღრე ვადასაბადებზე. ჟღერად ვადასაბადებს
 მხრლად ბუღოსნები და ვაჭრები იხმობდნენ. მისაბღერისს აღწერის დროს,
 რმეღესად ხუთ წელიწადში ურთბელ აჭარებდნენ, მავშევებს დივებად წე-
 რდნენ, ჭარდაფვილიებს - ცოცხლად და ასე ცდილობდნენ ვადასაბადებში-
 დან შემოსავლის ვადივებას, ურჩ ვადობბელებს დაუბოვავად სცემი-
 ნენ.

კონსტანტინეს დროს ბუქთახორა კარისკაცთა და მიხვლებთ რი-
 ცებში კიდევ ვაიზარდა, არარეველებრივად დიდი იყო საჭურისკების რიცხ-
 ვი, დაღაქების რიცხვი 1000-ს აღებავებდა და სხვ.

რძი უწეოდა არარეველებრივი' რძის დიდ სამბეღრო ხმარჯ-
 ბს : ჯარის შეიარაღება, სამბეღრო ჭრების მშენებლობა და შეიარა-
 ლება, გზების მშენებლობა, ანასვე ტროიხბოვდა მსოფლიო მატონობის
 შენარჩუნებისსაფრის სურსატეგოვლი, ადინსტრავოვლი და უკონობიკუ-
 რი კავშირების დაწყება და სხვ. რძეში რძობაღესაფრის ვადივებრე-
 ბის ზიჯების ურთადეოთ წყაროს. წარმოადგენდა. რძეში არსებობად გლე-
 ბების კისელივ ვადადიოდა გლეხი მათ ზავის სიფრცხვებს სჭირავდა.
 ის იხმობდა ძირითადად სამბეღროჟივ ვადასაბადებებს და ვამოსაღებებს.

რძეში იყვნენ სამბეღროჟივ მიხვები და კერძო მიხვები, ქალა-
 ქელი და სოფელი მიხვები, მიხვა-გლადიდაჭირები და ვაბაბავებელი ანუ
 ვანდავისავლებელი მიხვები. მიხვე მხრე არსებობდნენ მიხვაბეღრობე-
 ლბო ვარდა ამტვარნი დანაწილებილს, რძობა შექმნა მარჯვი ვანსბ-
 ვავება რძის ბოქალაქსა და სამბეღროჟივს ქვეშევიდობს შორის.

ომებიცა და გადასახადების რთული სიძომივე აწვა გლეხობას. მონათმფლობელები ახერხებდნენ, თავიდან მოეშორებინათ ეს ტვირთი. ომებიდან მიღებული შემოსავლის დიდი ნაწილი მიდიოდა მონათმფლობელთა სასარგებლოდ. მაგვე უჭირათ გავლენიანი თანამდებობები ჯარში. ისინი ინიშნებოდნენ პარტიზანების ბრძოლებად. " აუ იბვირინის დროს, - ამბობს გ. ენგელსი, - სახელმწიფოს ინტერესებიდან გამომდინარე, ცდილობდნენ საზღვარი დაეღო პარტიზანების ბრძოლებს გამდინარეობის დაუცხრომელი სიხარბისაფვის, ამის ნაგრო წარმოიშვა სულ უფრო ძლიერად მოქმედი და უფრო ნომვირი ბუბრუჭი გადასახადების სახელმწიფო ბაზინის სასარგებლოდ-სახსრების განოქარვა, რაც ბეჭად გამანადგურებლად მოქმედებდა. ⁷

რიში დიდ შემოსავალს ლეზლობდა სამხედრო ნადავით. შესაძლებელია მოვიტანოთ რამდენიმე მაგალითი. კარმაგენმა დამარცხების შემდეგ რიში ძვ. წ. 201 წელს გადაუხადა უმარმაზარი კრტიზვიცა 10 ათასი ტალანტის ოდენობით, მთელი სპობდრო ღრტი და სპილობით.

II საუკუნეში გადასახადების ტვირთი და მოხლეების ფეიფნობა ისეთი დიდი იყო, რი ბულოსნები მთლად განადგურდნენ, მიხდა რთელი მათი ინვეტარის კონფისკაცია.

პირველი პუნკური ომის შემდეგ, რიში ბაზინამ მიიღო 3200 ტალანტი კონტრიზვიცა. ბორე პუნკური ომის შემდეგ რიმა კარმაგენს გადაახდვირმა 10 000 ტალანტი და ანტიოქ III სირიის ომის შემდეგ 15 000 ტალანტი. პლტარქეს ალფიროლი აქვს აავლეს დროს რიში ტრიუმფალური მუსელა გამარჯვებულ პიღნე

⁷ K. Маркс и Ф. Энгельс. Соч., т. 19. 1961, с. 310.

ენინისა. " ტრიუმფი ვრძელდებოდა სამ ღღეს, რომღის განმავლობა-
 ში ატარებდნენ და მოჰქონდათ უტლებით მოჭარბული ბელოვნიების
 ნაწარმოებნი, ძვირფასი შეიარაღებულობა, ოქროსა და ვერცხლის
 მონეტებით აღვსილი ჭურჭლები".⁸ ძვ.წ. 189წ. მაგნესიის ბრძო-
 ლის შემდეგ, რომაელებმა მიიჭაყეს 1230 სპილოს ძვალი, 234 ოქ-
 როს ტვიტვინი, 137 000 გირვ. ვერცხლი, 234 000 ვერცხლის ბერ-
 ნული ნოშება, 140 000 მაკედონური ოქროს მონეტა და ოქროსა და
 ვერცხლის ნაწარმა დიდი რაოდენობა. გარდა სამხედრო ნადავლისა,
 რომი დიდძალ შეშოსავალს იღებდა პირდაპირი და არაპირდაპირი გა-
 დასახადებით. პირდაპირ გადასახადებს უწოდებდნენ *capitales*.
 მისი ღირებურობა ობიექტი იყო მიწის ნაკვეთი, რომელსაც გარკვე-
 ული შენოსავალი მოჰქონდა; სხვაგვარადაც გადასახადს იხდებდნენ
 ბიწის ნფლებზე; ისინი, რომლებიც რაიმე საჯარო მოვალეობას ას-
 რულებდნენ / თანამდებობა ქონდათ /, ამ გადასახადისაგან გან-
 შალისუცლებდნენ იყვნენ. ამასთან არსებობდა პირადი გადასახადი,
 რომლისაც დაბეგრდნენ იყო პლები. საშოგადობის ამ წრეს მიეკუთ-
 ვნიებდნენ : 1. ქალაქის თავისუფალი მოსახლეობა - უცილ-წყალო
 და თანამდებობის არმქონენი, 2/. კოლონები, მიწაზე მიმავრებულ-
 ნი და 3/. ნონები, რომელთა მაგორ ბაჭონი იხდოდა. პირდაპირი გა-
 დასახადების გადახდა ემყარებოდა ტენზას და კასტრას.

არაპირდაპირი გადასახადები / *vectigalia* /
 იყო ჩვეულებრივი და უსწრაფოდნადლო. რომს ქონდა შეშოსავალი
 საბეღინის რაოდენობა.

⁸ Всемирная история, т. II, 1956. с. 249.

რომი დიდ შემოსავალს იღებდა პრევიენტებიდან. რეკვიზიტების, კონტრიბუციების, რომის ჯარების შენახვის, პურის სავადადებულ საბარების / გადასაცემი ფასების / სახით. პრევიენტებიდან ეს შემოსავალი მიიღებოდა პრეკონსულთა ძალნაბოჭებისა და დიდი პრევიენტების სახით.

რეკვიზიტებს დროს სახელმწიფო ხაზინას ვანაგებდა სენატორი.

რომს ეკონატში შემოღებული პქონდა 50 ნატურალური და 450 ზღადაი სახის გადასახადი, უპირავი შრომითი, საბადო და შეკეთებისათვის და სხვ. გადასახადების შემთხვევაში დაბნაშავებებს, მის ნაშენებებსა და თანასწორებებს ყოველგვარად აწამებდნენ; ხალხი ყანებს ტოვებდა და გარბოდა.

რომაელთა დიდებულნი მდიდრებოდნენ, მოსახლეობა კი თანდათან ლაჭაკებოდა დიდი გადასახადების, სამხედრო საბრძოლველის სიძვირის, მიწის, შრომის კონკურენციისა და პრევიენტებიდან შემოტანილი იაფფასიანი პურის გამო.

იმიტომ რომ რომის შემოსავლის წყაროდ ზღის შერყვნა და გამოყვანა, რაც ძალიან ვაჭრებდა დიკლიტიანებს დროს, მთავრობა გამოსახლებს იღებდა რქოთი, ვასტორებებს აწამებოდა გაყვანულადელი ქალაქის ზღის, რამაც დაბეჭავილი გადასახადი იქონია საბადო მიწებზე. დიკლიტიანებს 297 წლის საგადასახადო რეგონი მოსაწავებდა ნატურალური მიწები გადასახადის, მან ზღადი გამოსახლები შეცვალა ნატურალური მოსაკრებელი, ჯარი და მიხედობი ნატური ლეზობდნენ.

რომის მდგომარეობა დასასრულ იმდენად შეიქცა და ხალხის უწყალო ექსპლუატაციას იქამდე მივიდა, რომ მოსახლეობა ბარბაროსებში ხედავდა მხსნელებს.

აირვადი ნაკვეთისათვის გამოცხადებული

 დიპლომატიკა
 -----

1. ჯ. ბარქსი . პოლიტიკური ეკონომიკის კრიტიკისათვის, 1953 .
2. ჯ. ბარქსი. კაპიტალი, ტ. I , 1954 .
3. ჯ. ბარქსი , კაპიტალი , ტ. III , ნაწ. 2 , 1959 .
4. ჯ. ბარქსი , ფ. ენგელსი , ძველი ნაწერები , ტ. I, 1959 .
5. ფ. ენგელსი - შინდლს, წერილი 1890 წ., ჯ. ბარქსი, ფ. ენგელსი, ძველი ნაწერები , ტ. II, 1950 .
6. ფ. ენგელსი. ოჯახის, კერძო საკუთრებისა და საბედმწიფოს წარმოშობა , 1953 .
7. К. Маркс и Ф. Энгельс. Немецкая идеология, Соч., т. 3, 1953.
8. К. Маркс. Процесс против Рейнского окружного комитета де-лократов; К. Маркс и Ф. Энгельс, соч., т.6., 1957.
9. К. Маркс. Британское владичество в Индии; К. Маркс и Ф. Энгельс. соч. т.9, 1957.
10. Ф. Энгельс. Бруно Бауэр и первоначальное христианство; К. Маркс и Ф. Энгельс, соч., т.19, 1961.
11. К. Маркс - Павлу Васильевичу Анненкову, 28 дек. 1846 г.; К. Маркс и Ф. Энгельс. соч. т.27, 1962.
12. Ф. Энгельс - В. Боргиусу, 25 янв. 1894; К. Маркс и Ф. Энгельс. соч., т.39, 1961.
13. ვ. ი. ღვინტი. კაპიტალიზმის განვითარება რუსეთში; თბზ. ტ.3, 1948.
14. ვ. ი. ღვინტი. ჩვენი პრეგრება, თბზ. ტ.4, 1955.
15. ვ. ი. ღვინტი. ერთი ფრიფაზარკვივის უფლებების შესახებ. თბზ. ტ.20, 1951
16. ვ. ი. ღვინტი. საბედმწიფო და რევოლუცია. თბზ. ტ.25, 1952.
17. ვ. ი. ღვინტი. საბედმწიფოს შესახებ . თბზ. ტ.29, 1952.

18. ვ. ი. ღვინინი . კოოპერაციის შესახებ. თბ. ტ. 33, 1953 .
19. ვ. ი. ღვინინი . კონსაქტი ქვეყნის წიგნისა "ღოგინის მეცნიერება " . თბ. ტ. 38, 1963 .
20. ჭინანსები კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის ნაშრომებში; ქრესტომათია, შედგენილი ვ. ჩანტლაძის მიერ. ბიურ. ბიურეო გადაწყვეტილი გამოცემა. 1965 .
21. ჭინანსები და კრედიტი ვ. ი. ღვინინის შრომებში; ქრესტომათია, შედგენილი ჭინანსებისა და კრედიტის კადრების მასწავლებლთა მიერ ვ. ჩანტლაძის ხელმძღვანელობით. 1971 .
22. პ. გუგუშვილი. საბაზო მუდრეობის წარმოშობა და განვითარება. ქრესტომათია ტ. 11. წიგნი პირველი თბ., 1934.
23. ბ. ქოიავა. კაპიტალისტური ქვეყნების ჯილის მიმოქცევა და კრედიტი, I ნაწ, თბ., 1956 .
24. ვ. ჩანტლაძე . ჭინანსური მეცნიერების საკანი და ანოტაციები, 1966 .
25. ი. ჭავჭავაძე . წერილები საქართველოს იტორიის საკრებთა გამო. /1880-1899 /, თბ. კრებული, თბ., ტ. IV, 1955.
26. А. И. Буквощный . Введение в финансовую науку. Л., 1929.
27. П. Г. Васильев, Л. А. Дробозина, А. П. Павлова, Н. А. Падейский, А. И. Попова, А. В. Скачко. Финансы капиталистических государств, 1964 г.
28. Всемирная история, т. II. Под редакцией Е. Л. Утченко, Л. П. Калышова, А. И. Павловский, В. В. Струве, 1965 г.

29. Денежное обращение и кредит капиталистических стран. Под редакцией проф. Л.Н. Красавиной, 1977.
30. Ф. Дянгельштедт. Деньги и денежное обращение, 1954.
31. В.В. Зварич. Нумизматический словарь. 1979, Львов.
32. Н.И. Эмбер. Очерки первобытной экономической культуры. 1883.
33. Проф. В.Т. Кротков. Очерки по денежному обращению и кредиту иностранных государств М., 1947.
34. Ланглюа и Сеньбос. Введение и изучение истории. Перев. с франц. А.Серебряковой. СПб, 1899.
35. Н.Н. Львов. Финансы капиталистических государств, М., 1956.
36. Н.А. Падейский. Финансы государств докапиталистических формаций, 1957 г.
37. П.А. Петров, А.И. Кмашев, В.И. Малышев. Докапиталистические способы производства, 1960.
38. И. Тарасов. Очерки науки финансового права. Ярославль, 1883.
39. Финансово-кредитный словарь. Главный редактор В.П. Дьяченко, 1964 г.
40. В.Г. Чантладе. Вопросы теории финансов. Тб., 1979.
41. И.И. Янжул. Основные начала финансовой науки, СПб, 1890.
42. Copeland M. Foreign exchange in the eastern Mediterranean sociology. NY. 1977, vol. 26, n2, p. 205-211.
43. *Histoire de l'economie politique chez les peuples de l'Inde, de l'Egypte, de la Judée et de la Grèce, par de Mesnil Marigny. Troisième Edition 1. premier. Paris, 1878.*

44. K. Menger. Geld.-Handwörterbuch der Staatswissenschaften, IX³, S. 557.
45. Pridgenray. The origin of metallic currency and weight standards. Cambridge, 1892.
46. Schurz. Grundriss einer Entstehungsgeschichte des Geldes. Weimar. 1898.
47. Sir John Mandeville. Voyage and Travels, Kondon ed. 1705.

ენისაჲან პამოკოებდურ მიწაჲმფრობედს, რომეღიგ ბუგარავადდუ-
ღისა. სიუბერენი ნიშნავს მიწის მესაჲფრედს, რომეღიგ ბუგრა ბასტ
დამოკიდებულ ვასალებინს მიმარაჲ.

იმუნტეტი წარმოადგენდა ჭოღაღოი სანარაღის ინსტიტუტს,
რაც იბაში ვამოხბატებოდა, რაზ ბუგრა ერძო პირს ვადასკუბიდა სასა-
ნარაღო, ვინანსურ ან აქმინის-ჭრასოხურ უფლებებს ძარკუბლი ვერო-
რისს მოსაბდეობაშე.

ჭოღაღიში დამყარებული იყო ჭოღაღოჲ აქასის ნიწის სა-
ჲფრებობაზე, რომეღიგ ექსპლუატაციას უწევდა მიწაზე მიმარებულ ვლე-
ბებს.

აღმოსავლეთის ქვეყნებინს ჭოღაღიშის ვანასხვავებენ ე-
როპული ქვეყნებინს ჭოღაღიშისაჲან. აღმოსავლეთში ვაერცულეზული
იყო მიწაზე და საიერიგოგო მოწყობილობაზე საბელტოგო საჲფრეობა-
აქ არ ვახვოჲანდა მსხვერპო ბეზამულერი ბუგრეობა შრომარეებინო
რენტიჲ. აქ რენტის ვაბატონებულ ჭოგბას წარმოადგენდა პროდუქტადი
რენტიჲ და ნაწილობრიგ ვულადი რენტიჲ. აქ რენტიჲ უმხვერპოჲ ვადასა-
ბადს. ჭოღაღიშის აღმოსავლერი ჭოგბა ვლებებს ვადაადგოიღინს სტ
მავისუფლებას ანიჭებდა, ვიღრე დასავლეთ ევროპული.

გნობიღისა აღმოსავლეთში ჭოღაღიშის წარმოშობის რი
გბა. პირველი გბოჲ წავიღენენ ის ქვეყნები, სადაც მონობა ძლიერ-
ად იყო ვანვიმარებული: ჩინეთი, ბაბილონი და ბოგოლონი სხვა ქვე-
ყანა, რომეღიგ დაშლის პროცესში ვადავიდა ჭოღაღიშიში.

სხვა გბოჲ ვადავიღენენ ჭოღაღიშიში აშისს ბუგოგე ბაღ-
ებინ, სადაც მოწობას აატრიარქალერი ბასიბოი აქონდა, ისინი ჭოღა-
ღიშიში ვადავიღენენ ბუგოგერი, პირველყოფილი ლენის დაშლის საჲჲ-
ლებიჲ.

აღწილია ადრეული პერიოდის ქვეყანაში ფეოდალიზმის დიდი ნაწილი და, მაგალითად, ჩინეთში — ორი ათას წელიწადი მტკიცე ; მუა აზიასში იგი წარმოიშვა VII-VIII საუკუნეებში და დივიდუდობა იქნა რუსეთში რეპროდუქციის სოციალიზაციის რეკონსტრუქციის შედეგად.

დროულად ფეოდალიზმისა და წარმოშობის ორი გზა აქვს. პირ-
ველი — ფეოდალიზმის გადარღვა და მონაწილეობა მონაწილეობაში წყობის გავლით, მე-
ორი — მონაწილეობაში წყობის გავლით და პირველი წყობის შედეგად
წყობის გავლით პირდაპირ ფეოდალიზმში გადასვლით, რასაც უწოდებ-
დნენ ფეოდალიზმის გენეზისის სტადიის ვარიანტს.

პირველი გზის შემთხვევაში მუდმივ ორი ეკონომიკური
სისტემა, ორივე დაშლილი: სტადიის — მონაწილეობაში და პირველ-
ყოფილი შედეგი. დასავლეთ ევროპაში ფეოდალიზმი არსებობდა V სა-
უკუნეიდან XVII და XVIII საუკუნეებამდე, რუსეთში — IX სა-
უკუნეიდან 1861 წლამდე, ამიერკავკასიაში IV საუკუნეიდან XIX
საუკუნის 60-იან წლებამდე.

ფეოდალიზმის ადრეული პერიოდი ჩინეთში გაგრძელდა
VIII საუკუნემდე, მუა აზიასში — X საუკუნემდე, საქართველოში — IV
საუკუნეიდან X საუკუნის მიწურულამდე.

აღწილია ადრეული ქვეყნებში განვითარებული ფეოდალიზ-
მის პერიოდის დასავლეთი ჩინეთში იმდროინდელი — IX-XIII საუკუნე-
ები, დასავლეთ ევროპაში — XII-XV საუკუნეები, საქართველოში — XI -
XIII სს.

გვიანი პერიოდი ანუ ფეოდალიზმის დაშლის პერი-
ოდი დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, ევროპის, ინგლისში, ბავარი-
აში X-XIII საუკუნეებში, საფრანგეთში — XVIII საუკუნის ბოლოს
მდე, რუსეთში რეკონსტრუქციის განარჯვებით ან ქვეყნებში.¹

¹ Десятиречная история. т. III, м., 1957; П. А. Петров, А. Н. Лавров и В. И. Манушев. Докapиталистические способы произ-

ფეოდალიზმის საერთო დამახასიათებელ ნიშნად გვევლინება და-
ქვეყნობა. თითოეული ფეოდალი ანუ იმ ფორმით ფეოდალ პოლიტი-
კურ ბუღისუფლებას თავისი ტერიტორიის მოსახლეობაზე, გარდა ამისა, მას
ვერცხნოდა პოლიტიკური და სასამართლო ბუღისუფლება: ის არ ბუღისუფ-
დასახებად იმით არ განიხილავს, რომელიც მის ტერიტორიაზე ცხოვრობდნენ.
თითოეული ფეოდალს აქვდა თავისი საკუთარი შიგნითური ძალა, რომ-
ლის წინაშე მდებარე მისი ვასალები იყვნენ. მას თავისი საკუთარი კო-
სტრუქციები.

ფეოდალურ საზოგადოებაში უმაღლესობაზე პრეტენზიას აქვდათ სა-
მეფო ბუღისუფლებას, ფეოდალურ მიწათმფლობელებს, ქალაქებსა და ეკლესი-
ას. ფეოდალები ერთმანეთს მტრობდნენ, ქალაქები უმტრობდნენ ფეოდალებს;
სამეფო ბუღისუფლება, ფეოდალებთან გაეროვნებული, თანდათან ფეოდალ-
თა დამოუკიდებლობას, ხოლო ეკლესიას უსწრავდა უმაღლესობას სამეფო
ბუღისუფლებაზე.

გ. ენგელსი წერდა: "დადგინდალიზმის, ცალკეული ოჯახებისა
და პირადების დამოუკიდებლობის, პირადებისათვის დამოუკიდებელი და
კომუნისტური მხრივ ერთი მხრივსაგან მოწყობის, ძველის უქონლობის
გამო თითქმის შეუძლებელი იყო იმდროინდელი მრავალჯერ ნოდებათა
დიდ ერთდროებად დაჯგუფება".²

უპირისპირა დაპირისპირებისა და ფეოდალიზმის განვითარებ-
ის შედეგად გლეხების წაწილი გაჭირვარებულ და უძირკვე დასახლებულ-
ლობისაგან, მათგან არ შეუძლია გასაღების უფლებებისა ანაღი გასახლებულ-
დისაგან. კლასთა მრავლის გამოქვეყნებამ გამოიწვია სასოფლისეულის გადო-
ვრების აუცილებლობა, ბუღისუფლება მათგან მათგან და მათგან და მათგან
ბუღისუფლება სახელმწიფოს. მსხვერპლ ფეოდალთა წინააღმდეგ მათგან

² გ. ენგელსი: გლეხთა ომი გერმანიისში, თბ., 1956, გვ. 37.

ღამი საბუნდობროს უზმარბოღა ჭადაქის ვაჭარ-ბირეხეველთა ზედაფუ-
ნა. წარმოიქმნა გუნტარბოღეღელი საბუნდობროს, რთველბაგ შექმნა ჟინან-
სგზის ხუღინევი სისტენა.

უგოღაღერი იურარქიის მწიგორცაღი იქცა ხეჟა. მას, რ-
პორი უღენავს სენიორს, აქონდა ჟართი ღოღინები, ჟღობდა საჯარო ხე-
ღისუქლებას - მუბეგრა თავისი ვასაღები, ღაღლა ჟღაღი ჟარბა ღა-
ღნაშავეღობა, უწარხოღებინა ქონესიყსი, ღაღბეგრა ვაჭრები ღა ა. მ. .

2 ჟღაღი რიბოქეღვა. ა/ჟღი, რგორე გორეღაღების სა-
ჭობი . ჟღაღაღიღების პირბეღეღი ბაღრებს აღვიღობრევი ხასიოთი აქონ-
და . საღუჭოთ ძაღის გაღასღღა ურთი სჟორღაღ მუორეღი გაძენეღაღელი
იღო . ვბაღია, ასეღ პირბეღეღი ჟღის ღორეღაღების საბოღის ჟღე-
ღია ეღრ გაღოოღარეღობა. პირბეღეღების ღორეღაღების მიხეღვიღთ გა-
ყოღვაღს ბეორეღხარისხოვანი მინეღვეღობა აქონდა. ჟღაღაღი საბაღირეღ
არ აწარხოღებს, ის იჟენებს არათაღისუჭაღი შროღის ღიღ ნაწიღს, პირ-
ღეღეღების ის ნაწიღი , რბულით ბაღარეღ გაღის, იყოღება ყოვეღნიარ
ჟაღაღ, ვინაღღან ის ხუღრეღობაში ნაჭარბია ღა ვღრ გაღოოღეღება. აქ
როღს თაბაჭობს ბეორეღ ჟაქორიეღ . ჟღაღაღს არ შევეღღია მღგობარეღების
შესაბაღისაღ აწარხოღს პირბეღების შევეღა . დაჭარხოღება . ჟაღები რ-
ეღი არახეღსაღრეღი იღოს , გრის შროღის ნაინე . ვღრ შევეღღაღს ამიჭობ
ეღოღაღები არათაღისუჭაღი შროღის პირბეღეღების გაჭიღვისას ნაქღ-
ბაღ უწარეღნ ანღარიღს ეათ ღორეღეღებას.

საღრბ აბ პირბეღეღი წერიღი საქონღის მწარხოღეღათა
ბეღობარეღობა ბეღაღ ძენეღი იღო . გრების შროღის წარხოღეღი ღაბაღი
ეღაღიღა ღათ ანაღიღეღება. ჟღაღაღიღების პირბეღეღი საბოღაღვიღორი
ქაღინი იღარეღება პირბის გავსაყოღრეღეღი ღა არა საყოვეღღათი
ღარბაღა . ღრს ხეღვა იყოღება. ღინინის განოღეღით, აქ ხეღვა

"წვერილიწიარმოვბუღთა ვანსაფვიფრეზღელი დაქოცმადგაღღელია", ადგომ-
 ლობიფვი ბაბარნი შეზღელღელია, ეშინნათ კონკურენციის. ამასთან, აქ
 ადგილი აქვს ფასების დიდ სიჭრელეს, მიკროეკონომიკური სფეროების
 და იმავე ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეებში. ეს აიხსნება ტრანსპორ-
 ტის განვითარებლობით, სიძვირით, გაზიფიცის სხვადასხვაგვარად აკრ-
 ძალვით, გაზიფიცია სხვადასხვაგვარად რისკიერებების დაწესებით და
 შიგნითადაც ბიურ კურსის უზრუნველყოფის გამოყენებით; ბაზარში და
 რანგითი მარტივის ფასი რაიონების მიხედვით ბერკეტობა I-დან
 16 ზრდასამდე³ ინფლაციის მონაცემები შიგნით უდაბლეს ფასად ყოფ-
 ნიერ კანონი ბაზარში. ასე ვერ მოიქცეოდა საქონლის მფარველებელი.

შუა საუკუნეებში ფასები რეგულირებულნი იყვნენ ქალაქ-
 ის ადმინისტრაციისა და ანტიკების ბიურ. სოფლის მეურნეობის პროდუქ-
 ტის ფასი უფრო დაბალი იყო, ვიდრე ქალაქის ბელსონური წარმოების
 პროდუქტისა, ვინაიდან ანტიკები უფრო შეკავშირებული იყვნენ, ვიდრე
 გაფართოვნი სოფლის მოსახლეობა. ბაზრის საშუალებით ქალაქი უზრუნველ
 ექსპლუატაციას სოფელს, ღირსეულ პროდუქტად უკანაგონელი იმპორტირე-
 ზდა პირველს. ქალაქის საფასურ პროდუქტს ცდილობდა შეეძინებინა
 სოფლის მეურნეობის პროდუქტის ფასი. გლეხნი ვადებდნენ იყო, საქონ-
 ლელი თავის ქალაქის ბაზარზე გაეყიდა. გლეხნი, დავალიანებული მეფე-
 ხისაგან და დატვირთული გადასახადებით, სოფლები იყო თავისი
 საქონელი ძალიან დაბალ ფასებში გაეყიდა.

შუა საუკუნეებში ბაზარობდა "საბარდოიანი ფასის" დიქ-
 რინა, რინის მიხედვით ფასი უნდა დაწესებულყოფი არა დაბარჯული
 შიგნით რაიონების მიხედვით, არაბრედ საბელსონ ან საფასურ რეგულ-
 ნიაციის ლიკვირის რეგრის ცხობილების ქულის შესაფასოვლად და ბიურ-
 ელი ადგილისა და დროისაგანის საქონელთა სავრთი დროებითი შე-
 ვასების მიხედვით.

³ - Бродков Б. Г., Очерки по денежному обращению и кредиту иностранных государств. М., 1947, с. 24.

" საბარბელიანი ჟასის " დოქტრინა აწვლდება მათსიბა-
ღურ და ბინიბაღურ ჟასს , კრძალავდა ჟასების ყოველგვარ ვადიღ-
ბას ან შებიგირებას, სპეკულაციას, საქონლის მასობრივად შესყიდ-
ვას, თავისუფად საბაზრო კონკურენციას, მიწოდება-მიწიფვის თავი-
სუფილბას, ვაჭრობას უნდა დაეკმაყოფილებინა საკუთარი არსებობა და
ოჯახის არსებობა.

" საბარბელიანი ჟასის " დოქტრინა , როგორც მარქსი შენი-
შნავს, ჟოკდაღურიქარიზმობის ქუხს უკავშირებდა ბაზარს, იფავდა პილ-
ბივებს და ამქრებებს, უბიგუდვიღყოფდა ბელისნებისსაფვის ძველი წყობი-
ლების შენარჩუნებას. აქ სხვიისი შირობის ექსპლიტაციის მიზანი და
შედეგი იყო ბისი ბიგობარეობის საკადრისი არსებობა და არა საფ-
ღური ლირებულება როგორც ასეა, არა ვაბიღიღრება როგორც ასეა ? ⁴

საგარეო ვაჭრობაში ჟასები სასტიკად რეგლამენტირებულ
იყო სავაჭრო ამბანავობების მიერ. " . . . ისინი დაფული ⁵ იყვნენ
კონკურენტებისა და ბიგფილებისსაფან, ყიღღენ ურთიგრიშეანბბი-
ბით დაქრებულ ჟასებში . მათი საქონელი განსაზღვრული ხარისხის
იყო, რიბელიც ვარანტირებული იყო საბიგვადობრივი კონტროლით, ხში-
რად განსაკუთრებული დაღის დასბით, ისინი ვრთად განსაზღვრავდენ
ჟასებს, რაც უნდა ვადებუდათ ადგილობრივ ბიგობრიბებს მათ საქ-
ნიღში და სხვ. ბუსყად ასევე ექყოღენ თავიანთ საქმიებს ქანბიღე-
ბი " ვიგმანული ბიღბი " / *Jydske Bysg* " / ნიგვიკიის ბერ
გუბი და აგრეფე მათი ქიღანდიული და იგღისიული კონკურენტები.

4 Архив Маркса и Энгельса , т. II /VII/. с. III.

⁵ ქარაულ მარქსიბიში ქერია " ვაბიგული იყვნენ". ვუბქრობთ, რომ ეს
მარქსიანი ბუსტი არ არის. ვ. ენგელსს უქერიია " *die russen abgeschlussen*
სიგყვა-სიგყვათ ეს ნიშნავს " საკუბილი იყვნენ". აქ უფრო სწორია
რუსული მარქსიანი " *они были ограждены* " "სიგყვა-სიგყვათ-შებიბი-
ღული, შებიგარიგული". ვადაჟანიით ამირით " დაფული", " დაყარული", ისინი
ბაბიგობად დაფიბი იყვნენ არა მარტო ვაბიგულიბი-იბ. გვ. 75,
სწორით /3. 9. /.

ბ/ ჯული, რეგორე მიმოქცევის საშუალება . შუა საუკუნეებში მიმოქცევის საშუალებად გამოყენებული იყო მონეტის ბრავალი სახე. ქვეყნის დაქვემდებარებული გამო საბიუჯეტო მონეტისთან ერთად გამოცემულა ჯოჯოღური სენიორების მონეტებიც, მისრის უფლება ერთმნი ჯოჯოღური პრივილეგიათაგანი იყო, რაც ბურჟუაზიამ შეფვალა მისრის ცენტრალიზაციით. ყველაზე ადრე მისრის ცენტრალიზაცია შე-
მოიღო ინგლისმა, რამაც განანტიკოვა კავშირი მეფეებსა და ქალაქებს შორის. საბიუჯეტო ხელისუფლებისა და ქალაქის ბურჟუაზიის გაძლიერებამ გამოიწვია მისრის ადრინდელი ცენტრალიზაცია.

კენრიხ II / 1154-1189 წ.წ./ გააუქმა ჯოჯოღული უფლება ჯულის მისრისა. შუა საუკუნეების ჯულად მიმოქცევაში დიდად გავრცელებული იყო მონეტების შერყვნა. ინგლისურმა გირვანქამ სტერლინგ-
მა ძლივს შეინარჩუნა თავისი პრივილეგიული წონის ერთი ტესაბილი, ესანდონისა ერთი ტესაბილი. მეფეების მიერ მონეტების შერყვნა გამოიწვლი იყო მეფეთა ზინანსური გაჭირვებით და ძვირფასი ლითონების წაყლებით ბაზრის ზრდასთან შედარებით. მონეტების შერყვნა ვაჭრობას აფერხებდა და მოვალეებსა და კრედიტორებს შორის ურთ-
ერთობას. აუარესებდა მონეტების ლითონური შინაარსის შემცირება უმსუბუქებდა მდგომარეობას მოვალეებსა და გადამხდლებს.

ვაჭრები მოთხოვნიდნენ მყარ ჯულს და რალარი ფისლებების უცხოური მონეტის მიმოქცევას. მეფეები კი ასე აფვიდად ვერ ელყოფდნენ ამ შემოსავლის დიდ წყაროს. ქალაქები მონეტების შერყვნის წინააღმდეგნი იყვნენ. მონეტების შერყვნა აუარესებდა ინვესტია ხელში. რითის კაპი და სასულიერო წოდებაც წინააღმ-
დეგი იყო მონეტების შერყვნისა, რადგან იგი საკვლისი შემოსავლის ამოკრებდა.

შუა საუკუნეების საკვლისი მწერლები აღბერტი დიდი

და თბილისის აქტიური ჯუღის გადინებას ან შეზღუდვას უსაბარბლო-
 ბად აღიღებენ. აქამდე ინოკენტი IV /1254წ./ შემდეგი დოგმა
 წამოაყენა: "ლითონის ღირებულება მონეტაში არ უნდა სცილდებო-
 დეს ლითონის ღირებულებას მთლიან ზოგადში ნაჭრის ხარჯების გა-
 ნაკლებობის გარდა". საფრანგეთის მეფეს-ყაღბი ფრანკების მიწოდება
 VI / 1314წ./ და აქამდე შორის მონეტების შენახვის საფუძველ-
 ბე მიწვავდა კონტრაქტის მოხდა. აქამდეში აჯანყებამდე იფრანკა, რამე
 დიდი სისასტიკით ჩაატარეს.

ჯუღის მიმოქცევის მოხილვას ჯუღის შენახვისასთან და მი-
 მოქცევის საშუალებათა უკმაყოფილებასთან ერთად ხელს უწყობდა ის
 წინააღმდეგობა, რომელიც ამჟამად ეძღვნება კანონით დადგენილ ღირ-
 სსა და ვერცხლის ღირებულების შეფარდებასა და მათი ღირებულების
 ნაბიჯად საბაზრო შეფარდებას შორის. მიმოქცევაში ხან ღირსს ღი-
 თონი ვარგობდა, ხან ვერცხლისა. ამ ღიშონებს შორის ქვესადაცაა ორ-
 გვარი ღირებულებები შეფარდება.

შუა საუკუნეებში ღირსსა და ვერცხლის ღირებულების შე-
 ფარდება მკვეთრად განსხვავდებოდა ქვეყნების მიხედვით. ერთსა
 და იმავე დროს უსაბუნების მავრიტანულ ნაწილში შეფარდება იყო
 7:1, კასტილიაში - 12:1. ჯუღის დაბზურდავებებში, ამ საფუძველ-
 ბე დიდ შემოსავალს იღებდნენ. ეს იყო საფაღურთ ანტიგრაფის და-
 საწყისი, შეფარდების ასეთი სხვადასხვაობა იწვევდა დიდ პერიოდურ-
 ბატიებს. ამ ნიადაგზე გადის ღირსის 15, ან ვერცხლისა.

არც-დარეგას ხელს უწყობდა რამე და ფრანკადან ურ-
 თიერთშუღლი და მხუში. ხელშია მონეტის ფრანკოთრება და საბუნობ-
 გარეთ გასვლა.

შუა საუკუნეების ხელადი. მიმოქცევის ერთ-ერთი განსა-

საქართველოს წარმოადგენდა ის, რომ ჯერჯერობით არსებობდა როგორც საანგარიშო ერთეული, რომელსაც ქვემოთ წარმართული მალაი შინაარსი, იმ დროს, როდესაც მიმოქცევის საშუალებად გამოყენებული იყო მონეტა, რომელიც ჯერადი ერთეულის მალაი წარმოდგენდა.

კარლოს დიდის / VIII ს. / დროს წარმოადგენდა მონეტის მონეტის სისტემა : გირვანტა ვერცხლი / 409,3 ზ. / იყო ზომა 20 სოლიდა, 1 სოლიდი - 12 დინარად. ევროპაში VIII ს. ყველაზე დაიწყეს ანგარიში გირვანტობით, რომელიც შეიქმნა 20 ერთეულს / დინარებს, პენსებს /. ნაკრან გირვანტები, სოლიდები, მონეტები - საანგარიშო ერთეულები იყო, მიმოქცევაში ტრიალებდა დინარები, პენსები, მონეტები. ეს მონეტური სისტემა გავრცელდა მთელს და დასავლეთ ევროპაში და თითქმის ახასი შედგენდა ვაჭარს.

ინგლისში XI ს. გირვანტა სტერლინგი უდრის 1 გირ. მონეტა და ვერცხლს, მონეტის - 1 / 20 გირვანტას. მთელი მსოფლიო საანგარიშო მონეტები. ტრიალი იყო პენი, ყველაზე მსხვილი მონეტა - 1/240 გირვანტა. ბოლოდ XIII ს. დაიწყეს სოლიდების მონეტების მოჭრა, რომელიც ჯერადი ერთეული იყო და მიმოქცევის საშუალებად.

შუა საუკუნეების ჯერადი მიმოქცევაში წარმოადგენდა მასშტაბის საბეჭდოება ჯერადი მასშტაბის საბეჭდოებად იყო შექმნილი. დიდი ის წონის საბეჭდოება დაიწყო მის დასავლეთურ წონის საბეჭდოებას. ან იაშორებამი დიდი როლი იმანაშა მონეტის შექმნა. დასავლეთური ნაგა წონის ერთეული და ნაგა - ჯერადი ერთეული მანანაშა იყო, მონეტებში ერთი ნაგა იყო, რომელიც უდრის 234 ვერცხლს. 1226 წელს მოჭრეს 2 მანა და 2 მონეტა; 1506 წელს - 18 ნაგა, 8 მონეტა; საანგარიშო ვერცხლის ერთი ნაგა იყო 1509 წ. იწოდებოდა: 2 დივი და 19 სუ, 1720 წელს - 98 დივი, 2/11 სუ.

ანგარიშის თითოეულ მფლობელს შეეძლო მისი განკარგვა მანკის სახელზე გადახდის ბრძანების გამოწერით. ვინაიდან საქონლანი ხალების დიდ ნაწილს შექონდა ასეთ მანკებში ანგარიშები, ამიტომ წინანდელთან შედარებით უფრო მეტი შეიქმნა შესაძლებელი, უნაღყო ანგარიშს სწორებანი საგადასახდელო ვადებზედუბათა ურთიერთმრავლების გზით განხორციელებულიყო. ასეთი მანკები ცნობილია შუა საუკუნეების ქართულ დოკუმენტებში.

"**ქირა-მანკები**" არ გამოისყიდნენ მიწოქცევის საკრედიტო საშუალებებში. ორდერები, რომლებიც გამოიწერებოდა ანგარიშების მფლობელებს მიერ, სამ პირად ჯერად წარმოადგენდა. ორდერების მიმართულებით შეიძლება იყოს ამსჯენიანის მანკში ორდერები უნდა წარედგინილიყო პირადად და ჯერის სიღებამდე პირადად შეიძლება.

სხვადასხვა ბსტვილი "**ქირა-მანკი**"-ის ამსჯენიანისა /და-
არსებობდა 1609 წ./, სამს 3 ქონდა 6000 ანგარიშში; თითოეული 1600
გირ. სასჯენიანის ოდენობით. მოწინებებდა აგრეთვე ვენეციის ქირა-
მანკი /1507წ./, გენუების /1557წ./, ნილანის /1629წ./, ნონბე-
რგის /1610წ./ დაიფიციის, რომლის / 1633წ./, იმ ჯერად, რომელ-
სავე ქირა-მანკები გამოიწერებდნენ, უნებებდას საბანკო ჯული ან მი-
ღობი, მაგრამ ის არ იყო საკრედიტო. ჯერად, მანკისა, ის იყო უბრალო
ბეჭდობითი მანკის. საბანკოებში, შენახული დოკუმენტი, ესპანური დობი-
ობის, გენუების, რომელიც ან სხვა ნონბელებისა, რომელთაც მათ-
თანად სხვები რომელიმე ქონდა. ქირა-მანკები ანდებობდნენ მრავალ-
ღობი ბ მანკების უარყოფით ვადებებს სხვათა სიბრძნეობაზე.

ბანკოებშია და მათში გამოიწერებოდა კამპანის დობიანი
დასახელები. სასჯენიანი დობიანი, რომელიც ანდებობდა დასახელებს
ქონდა, რომელიც ანდებობდა სასჯენიანი ჯული გამოყოფა ბურდა ნონბელების-
გან. სხვადასხვათა ქონდა, რომელიც ანდებობდა დასახელებდებოდა და

სამთავრო ბუღალტრების ჭარბი რაოდენობის გამო უნდა განვიხილოთ ეს საკითხი და უნდა განვიხილოთ ბასილიანების ზედმეტად ზრდა.

კომარკაშვილი უკლებლივ იყო ჭარბის დიდი მუშაკი, რამდენადაც დიდად გამოიყარა მისი მუშაობის გამო. კომარკაშვილი უკლებლივ მუშაობდა მთელი მისი მუშაობის განმავლობაში და მთელი კომარკაშვილის სამსახურის ხელახალი შექმნის გამო. რამე ჭარბი " ხელის დედა " .
შეიქმნა უნდა ხელის უნდა ზრდა მუშაკების განვიხილოთ .

რამის კერძო, სადაც მუშაობდა და ვერცხლის დიდი მუშაკი მუშაობდა , დიდი რაოდენობის საბაზო საკრძოლის განვიხილოთ. შვიდი ვაჭრები, რამდენადაც შვიდი ბასილიანის მუშაობის გამო ანაზღაურდა შვიდი სხვადასხვა მუშაკის გამო, მუშაკების განვიხილოთ და საბაზო მუშაკების.

მუშაკები შვიდი ანაზღაურდა სხვადასხვა მუშაკების გამო ანაზღაურდა . შვიდი ჭარბი მუშაკი კრძოლის განვიხილოთ სადაც მუშაობდა, მასთან ან საკრძოლის მუშაკების მასშტაბის საკრძოლის დიდი იყო, ანაზღაურდა მუშაკი მუშაკის განვიხილოთ, საკრძოლის მუშაკის საკრძოლის ცენტრი განვიხილოთ.

შვიდი საკრძოლის მუშაკები და მუშაკები უნდა განვიხილოთ უკლებლივ ჭარბის განვიხილოთ კრძოლის განვიხილოთ. ისინი კრძოლის განვიხილოთ უკლებლივ საბუღალტროს და უკლებლივ მთელი ხელის განვიხილოთ; ისინი სადაც მუშაობდა კრძოლის განვიხილოთ ხელახალი ჭარბის და განვიხილოთ, მასთან კრძოლის განვიხილოთ ანაზღაურდა, ეს ან ვერცხლის მუშაკის და კომარკაშვილი უკლებლივ.

სადაც მუშაობდა ეს მუშაკები განვიხილოთ. ხელის მთელი მუშაკის განვიხილოთ და მასთან უნდა მუშაკი განვიხილოთ იყოს სადაც მუშაობდა მუშაკის განვიხილოთ, რამდენადაც უნდა განვიხილოთ საკრძოლის განვიხილოთ და ხელის განვიხილოთ ან უკლებლივ მუშაკის

სიბიძეობის დაგროვებას ბელს უწყობდა განუწყვეტელი პერიოდობაობა და ზღაპარი მიმოქცევის სიჭრელა.

სამეფო ბელისებლები გაძლიერებას მოახერხებდნენ მიერ ოქრო-ვერცხლის მარაგის გადინება მიწისგროვებისა და პაპის საგანძურის ბარჯბუ-საქრანგების მეფე პენრი III წმინდა გელიკობი გადასდნო ვერცხლის შიღებდა. ინგლისის მეფე XVI და იტალია საუკუნის საგანძური, ამ მიხრო განსაკუთრებით ცნობილია პენრი VIII. გუგორმეფობა ნიდაგი გამოაძალა კათოლიკურ ძალისას.

შუა საუკუნეების ბოლოს სამეფო ბელისებობა ატარებს ქვეყნად ძვირფასი ღირებულების დაგროვების პოლიტიკას, კრძალავს გაბიღვას, ამისაფრის შემოღებული იყო საწყობები, მათებრები, საბაგი მუდამბეღვებები, სამეფო გადამხურდავებლები.

სულ სხვაგვარად წარმოიბარება საქმე ბურჟუაზიის გაბრებასთან დაკავშირებით, ჯეოდაღებისაფრის რთავარი იყო მიწების შეძენა, ბურჟუაზიისაფრის - ოქროსი. XVI. დასავლეთ ვერობა შეპყრობილია ოქროსადმი სიბარბით.

მეზღვაურები უძებდნენ გზებს პირველყოფილსა ინდოეთსაკენ. გადრი შუა საუკუნეებში არის ღირებური მიმოქცევის გონი. ზღლი ოქროდა განძად და შემოდიოდა მიმოქცევაში საჭიროების ბიბეღით. თებები აფარილებდნენ ბაზინას, ამავე ღრის, რიგ მებრებრვაში ავსებდნენ მას. შუა საუკუნეებში ინგლისში, მაგ., ოქროსა და ვერცხლის ჭურჭელი კანონით განიბიღებოდა რეგორი ღირთნი, რთველიც ყოველ მიმინებში შესაძლებელია გაგზავნილიყო მარაგბანაში. ამიტომ ოქრო-ვერცხლის ყოველ ნაკუთრებას პქონდა მუსი სინჯი. მეფედა დეკრეტიც კრძო პირთა ჭურჭელი საჭიროების ბიბეღით უნდა მიმინილიყო მარაგბანაში.

ბშირად დეკრეტით სავადადებული იყო ძველი მიწებების სავადადებლად ჩაბარება ხელახალ მიწაყრილად. ძველი მიწებები მიიღებოდა წონით : ეს ვადადა სახელმწიფოს დიდ შემოსავლად აძლედა, ვინაიდან მიწებების ხელახლა მოჭრა ხელმოდა იარსარებადების დროს, სადაც ძველი მიწებების მიღება აკრძალული იყო. ამიტომ ეს ხელახალი მოჭრა დიდი ვადასახადი იყო ჩამბარებული სახელის, რასაც თან ახლდა ძველი სრულიყოფის მიწების ტრადიციონალური და ექსპორტი.

მიწებების შენახვის გამო კარგი მიწები მამრიდან იღებოდა და განძად გროვებოდა. ამგვარად მიწები ის შენახვის განძად დაგროვებას ხელს უწყობდა.

მ/ შილი, რეგირი დადახდის სახელადება. ჯილის, რეგირი

დადახდის სახელადების ჯილისის განვიმარებაზე განსაკუთრებული ვადადა მიახდინა საბაბიო ურთიერთობის განვიმარებაში. ვინაიდან სადადახდელი კავშირები გაცივებულა და ნებისად მივებებებს შორის. შუა საუკუნეების მიერ ნახვერიდან ნადადა დადახდების ვარკველი ნაწილი ივებება თამასტების სახელადებით. ეს პრეცედენტი მიმდინარეობდა. ინგლისში XVII ს. საბრევილი დადახდისად მამდე ვარბობდა ნადადა დადახდები. რასამდე მატონობდა შეხველებმა, რამ სრულიად ვადადა საკუთარი კავივადით უნდა ვაჭრობდეს.

სადადახდელი ვადებულებანი უძრავი იყო, ის მიმდებარეობს საკრედიტო სახელადებას არ წარმოადგენდა.

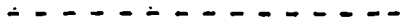
საქონლის თამასტო XVII საუკუნეში. არ იყო სადადახდელი ვადებულება, რამდენი სხვას დადახვეობდა დადასაგობი წარწერით. ეს წინინა პირადი სადადახდელი ვადებულება იყო. თამასტის, რეგირი: სადადახდელი სახელადების მიწებებულობა შეხველები იყო. ავებებელი იყო რეტილებების / ვინაყ უნდა ბილი თამასტოქი /

ყოფნა ჭრასათვის /გადახდის ვადებზედ / საცხოვრებელ ადგი-
ზე . გარასაყვანი თარასუქები გაწვიმარდა "ჯულადი" თარასუქის მო-
ღონის შეძლევა.

"ჯულადი" თარასუქი არის ხელწერილი ჯულის განსაზღვრული
თანხის განსაზღვრულ ადგილზე განსაზღვრული ვალუტით შეჭანის შესა-
ხებ და დაპირება ამ თანხის სხვა ადგილზე სხვა ვალუტით გადახე-
სა. ჯულადი თარასუქები იყო საზღვარგარეული გადახდის საშუალება,
განსაკუთრებით კერძო და ვერცხლის გამოცდის აუცილებლობის და-
ვიდან ასაფრებლად. ჯულადი თარასუქები XIX ს. გადმოქცეა "საქრედი-
ტო" თარასუქებად. საქრედიტო თარასუქი არის ბრძანება გადახე-
ის შესახებ, რომელიც აღინიშნება თანხა თდინანად ან ნაწილობრი-
ვად გარკვეული ვალუტით. გადასახებელ თანხას აწვდის ბანკი, რომე-
ლიც გამოწერდა თარასუქს სხვა "ბანკიში". ჯულადი და საქრედიტო
თარასუქების გავრცელებას შუა საუკუნეების ბიზნესის მოქცევა
საერთაშორისო ანგარიშსწორების ორგანიზაციის წარმოშობა, რაც სა-
გადახდელთა სახსრების ეკონომიკას იძლეოდა.

გადასახებელთა კონვენტარცია ერთ ადგილზე და ურთიერთ-
გარისწორების დაწესებულების ორგანიზაცია გაჩნდა საკრედიტო
სისტემის წარმოშობამდე.

მონეტის წონისა და სინჯის შეფვლაში, მონეტის შერყვნის
გამო, გამოიწვია გადახდის საჭიროება საანგარიშო ჯულით, რომელსაც
ქვედა დონის ფიქსირებული მინაპარი; ამან აკავშირებდა გადა-

სახელებსა ურთიერთსაფრის, ანუ კლირინგის საშუალებით ანგარიშსწო-
რების ბაზა; კლირინგი დიდი ნაბიჯი იყო წინ ჯულის საგადახდელი
ფუნქციის განვითარების გზაზე. მას ურთავარად მდებარეა რეკორ-
დური ბუკრინგების ბაზონობა. ნივთი საქრედიტო სისტემის ბაზაზე,
რაც ჩამოყალიბდა ბურჟუაზიულ სამეგობრობაში, კლირინგმა მთავარი

ისაფიცოს ონი, სადაც შედარებით მდიდარი იყო საქონელი და ვერცხლის მადნები.

შუა საუკუნეების ბურჟუაზიის წარმომადგენელი დიდიწილის ღირებულების ანაზღაურებას საჭიროებდა მდიდარი ადამიანების მიერ. XIV და XV სს. აღინიშნება როგორც პერიოდი, როდესაც შეიქმნა შეუსაბამობა დიდიწილის ღირებულების ანაზღაურებასა და მასზე მოთხოვნილებას შორის. ამ მოთხოვნილებას უარაყვებენ ადგილობრივი ვერაქული მადნები და ნაწილობრივ ალმოსაყვლადან შემომდგომი საქონელი.

XIV-XV სს. განვიხილოთ ვერაქული ბრუნვა და მისი შეუსაბამისი ვაჭრობა გაცვლის მეტ საშუალებებს მოთხოვნილებას, ვიდრე ამის მოკლე შედეგად უკმაყოფილო / 1450-1550 წწ. / ვერცხლის ამ დიდ ქვეყანას. საქსონიის ვერცხლის მადნებმა დიდი როლი ითამაშა არხის მოდერნიზაციაში.

ამერიკიდან დიდიწილის ღირებულების შემოღებამ დიდი როლი ითამაშა ამბოღოლოზის მონარქიების არხისა და ფლორის გარდაქმნაში. დიდი საქონელი-ვერცხლის ძიებანი მოთხოვნილებას შეიარაღებული ძალების გაუმჯობესება, შექმნა შემარაღებულმა ბრძოლამ მიტაცებული სიმდიდრის ვერაქული წამოსაღებად მოთხოვნილებას სწრაფმავალი საბრძოლო გეგმები და შიგნითგადასული ქვეყნები.

ამერიკის განძება და ათისაფიცოს უსაბუნების ინტენსივობა, საფრანგეთისა და ალანდის ბრძოლამ დიდი გავლენა იქონიეს სამხედრო-საზღვაო ტექნიკის განვითარებაზე ვერაქული ვერაქის საბრძოლო არხის უარდაქმნაში დიდი როლი შეასრულეს მექანიკის, ქიმიისა და ბიოლოგიის საქონელი-ვერცხლის ბადებმა. XIV და XV სს. საქონელი და ვერცხლის საბაზრო დიდიწილად შეიქმნა ვერცხლის სასარგებლო I:12, გახდა I:10,6.

შუა საუკუნეების ბურჟუაზიის დიდიწილის ღირებულების ანაზღაურება

და სინჯის განსაზღვრის საქმედში დიდ შედეგებს მივაღწიეთ. აქ ფადა-
სარინო რელი შუა საუკუნეების აღქმითიკოსებმა იმანაშეს. XVI საუკუნე-
ის შუა წლებში დიდი ნაბიჯი გადაიდგა ვერცხლის მოპოვების ტექ-
ნიკაში. ამოღების დაზადი ტექნიკისა და ძვირფასი ნაღვების უქონლობ-
ის გამო ჯულის მსკიდველები და და კამიჭანობის განმტკიცება-
ნდე უფრო დიდი იყო, ვიდრე შეიძლება.⁷

3. პრინციპი შუა საუკუნეების

შუა საუკუნეებში, როგორც დღემდე ამბობს, ჯულის მკვლევარებმა
საგან გელები და მისიკოლოგიების კამადის ხასიათი აქონდა, შევსა-
შურა კამიჭანის და და ამხანაგა : ამიველი იმიჯ, რთი ქონება ჯუ-
ლის გლობი გაბორჩილა დეტი ცენტრალიზაციით, ვიდრე ქონების სხვა
რამდე სახე. გლობალური საკუთრების ბატონობის ამონებში მსხვილი
მიწათმფლობელების შექმნა ბინაობას : ხვედობდა, ჯულისაფვის ასე-
თი დაბრკოლება არ არსებობდა, მიწის საკუთრება ჯულის დაპირისპირ-
ებით დაზარალებული იყო ამინდი დაქვეითებაში და ბატონობის
ურთიერთობაში. " ჯულის ბატონი არა აყავს". ჯულის ქონების
შედასთან ურთად იზრდობდა მდებარე კამიჭანის და და.

დიორე, ქონების სხვა სახეობათა შედაზრებით ჯულის უფრო
მიწრობით ხასიათდება. ნათესების; ნაზობილთა სხვა იარაღების
კამიჭან-გამიჭანა, ამიველის გადაცემ-გამიჭანა შედეგებისა,

⁷ შუა საუკუნეების ჯულისა და ჯულის უმეტესობის საკონსტიტუციური
და გლობალიზაციის კონსტიტუციის წიგნი - В. Л. Коротков. Очерки
по денежному обращению и кредиту иностранных государств.
М., 1947.

დაუბედიდნენ საკმაოდ დიდ თანხას: აპირს კურნას, მევახშეთა
კლიენტურაში სასულიერო წოდებას საკმაოდ ფავლსაჩინო ადგილი უჭ-
რს. პრედატები / უმაღლესი სასულიერო დიდებულები / ძარცვა-
დნენ თავიანთ საბიჭუსს . გეოდალები მიი უფრო ბრძიდნენ ლაღასა
და ჭაღასაბადებს, რაც უფრო იბრძიდნოდა მათი დავალიანება მევახშე-
უბის მიმართ.

კერძო მუხებში უვლიდნენ ჭვირდს მევახშეებს, სამიუხო
ხელილუხლებს დაძოკიდებულა მევახშური კრედიტისაგან აიხსნებო-
და შუა საუკუნეების საბუღალტროს შინაწერი რგანინიანის სილს-
ბით. ზღადავი მუარნეობის განვიქმარების პირიბეში, რეღსაც ჭაღასა-
ბადების დიდი ნაწილი ნატურალური რეზობა, მუხებში იძულებული იყ-
ვნენ , მიუბრუნათ მევახშეთა სუბინსაფის და კიდევ უფრო მეტად
დატვირთათ ნოსახეობა ჭაღასაბადებით.

XIV და XV საუკუნეებში ქალაქების დავალიანების
ბრდა. ჭვიანი შუა საუკუნეების ურთ-ურთი დამახასიაფებელი ნიშა-
ნია.

მევახშეთა მიმადგენლობა ვირელი იყო. ჯიღისა და ჯიღის
წარბეების ყოველი მიხეობელი მევახშე იყო სინანდვილიში ან პოტენ-
ციურად. მსხვილ მევახშურ რეკონსიებს აწარმოებდა .კათოლიკური უ-
ღისა . მან დიდ მიწათმფლობელობას მიადგინა უმიფრეუსად მევახშე-
ობით.

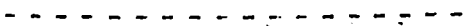
კვლისა სუბინს უბრუნველყოფად იღებდა ქონებას განსა-
წერილი ვადით, ვადის ჭაღასადმი. ამ ქონების სარგებლობაში კვლისა
და საკვლისო კონსერაციები დიდ სარგებლობას ნაბუღებდნენ. კ-
ლისისა დიდი სუბინ ბისცა უვარსნებს, რეზობაყ დიდი სახელები
სწიღებობათ შორეული დამქრობისაფისა. ამგვარად, მსხვილია მიწა-
საკვებობან რეიყარა თავი უტრეა წოდებულ " ბყვარი ხელი "

უკლებიან მხელაბეღობაში გადასული ნიჭები უძრავ მიგონარეობაში ჩრებობდნენ ბურჟუაზიულ რევოლუციამდე.

ვაჭრობი ვაჭრობას უკავშირებდნენ მიუვაბშიგობას. ისინი სუსტს აძლევენ გეობებს აურის, ნაჭყლის და სხვა სასაფრე-სადეუ-რნეო საჭონდის გირათს ქვეშ, ამით უზრუნველყოფდნენ რაჭ ნედე-ულს; შიშისყოფილს კავშირი აქონდა მიუვაბშიგობასთან.

ვაჭრობა ნონოპოლიტიკური იყო ვაჭართა გიდეობის ბეღში. ვაჭარ-ბეღ აბშილ კავშირად გამოდინდა რეგორც კონტრერირიბული ჯუღად; კავშირად მინდაღ დაქმნაღული პავაღამებუღ; შიშთა და ბეღსაბო-მიღარა.

მიუა საუკუბეღებში საბანკო სქემა აჭყობიდი იყო იტალიის რესპუბლიკებში, პოლანდიაში და მთავრთა გერმანულ საბეღმეგობში. ამ დროს სუსტი ჯანიგობდა რევოლუციონრად, უძრავი და ბოძრავი ქონე-ბის გეგობთა. ნიჭა, რეგორც სუსტის უზრუნველყოფა, იყო " საბეღმეგობ სუსტის " განმეგობის საკუფიელი, ბიჭის მიუსკუბეღნი ყიდედნი თა-ვიანთ უფლებას ბიჭიდან შებისაფილის, ნიდევაბე საბისდეღიროდ ან გაბ-საბეღრული ვადით / 100-200 წლით / ეს უფლება გადადიოდა მუაბ-ვიდე ან მათ მიბეგვიდეღებ / საბისდეღში ან მიბეგვიდეღობით რეღა /. ბიჭის რეღა ვანსაკუბეღობთ ვანბარდა ქალაქეღში XIX ს. დასაბეღისიდან . ქალაქეღში ბოსაბეღობის ზრდა, ბიჭეგვიდეგობა და ვაჭ-რობის განვიგობარება ანდედეღებ ბიჭის მიუსკუბეღებს.

8. «нежелное обращение к кредитам правительства и южн. стран.
Под ред. Л.Н. Кривошиной. 1977, г. 67.

დებდასა და მუნიციპალიტეტის შორის ხანგრძლივი უკუხიზრე მყარდებო-
ლა, რეგულარული მასშტაბით რეინტეგრირება უნდა მოხდეს; აქ ამქვეშის სუბს-
სტრუქტურის გრძელდება. ასევე უნდა ხასიათი უკუხიზრე მუნიციპალიტეტის
ნივთი მუნიციპალიტეტისთვის მიმდებარე სუბსტრუქტურის ამქვეშის
ნივთი მუნიციპალიტეტის მიმდებარე მუნიციპალიტეტისთვის მიმდებარე სუბსტრუქტურის.

დროულ მხარე, ამქვეშის მათ პირდაპირად მუნიციპალიტეტის და
საგარეო მხარეების პირდაპირად სარეგულაციურ კონტროლს უნდა
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის

სადაც სარეგულაციურ კონტროლს უნდა
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის

XII და XIV საუკუნეებში ვიზიტორებსა და გენერალს მან-
სადაც სარეგულაციურ კონტროლს უნდა
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის

სადაც სარეგულაციურ კონტროლს უნდა
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის

სადაც სარეგულაციურ კონტროლს უნდა
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის
დროულად მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის და მუნიციპალიტეტისთვის

9
ქ. ბაქო, უკრაინის რ. III, ნაწ. II, 1959, გვ. 175.

ღაქციის მიუხედავად / გაგრძელება /
-----

4. საჯარო პრეზენტაცია

შუა საუკუნეებში ქალაქები, თავადები და მიწები, ქალაქებისა და საბუნებრივი ბუნების განვითარებასთან და კრედიტის გენერირების შექმნასთან ერთად, გამოდიან როგორც მსახურებრივი.

ნაციონალური სახელმწიფოების წარმოშობასთან დაკავშირებით საბუნებრივი ბუნების მიერ კრედიტზე მოხმავება. ქალაქების მრავალგანვითარება მათი დავალებია. ქალაქებში წარმოიქმნება მსხვილი ფინანსური კავშირები, რომლებიც გადაიქცევიან როგორც თავისი ქვეყნის, ისე საერთაშორისო კრედიტის წყაროდ.

იტალიური ქალაქები სწავლებს აწვდიდნენ ინვესტიციებს და ნიჭიერად მუშაობს. დანია და შვედები სწავლებს აიღებდნენ რეინსპირაციას ქალაქებში.

საქონლით და ფულით ვაჭრობა, დახურულ ვაჭრობის რეგულაციები, ნავსადგომები და იჯარა-შესაფარავლები იქცა მსხვილი ქონების მუშაობის წყაროდ.

საჯარო სწავლები იყო ორი სახის:

ა/ სარეწარმო სწავლები, რომლებიც უზრუნველყოფდნენ სწავლებლებს და მათი მუშაობის სხვადასხვა წყაროები და

ბ/ ქალაქში სწავლები- სარეწარმო სწავლების ფორმები.

ქვეყნები და ფილიპინები სწავლებს ვერ იღებდნენ, მაგრამ უზრუნველყოფდნენ არ იქნებოდა სახელმწიფო მუშაობის რაიმე წყარო, განსაკუთრებით მაშ, როგორც მსახურებრივი, ანუ სახელმწიფო კონტრაქტი.

მიშვარი კრედიტორები იყვნენ ქალაქები, რომლებიც სუ-
სხეობის უბრალოდგეგმით ლეგალიზაციის უფლებას, აკრედიტაციის
.ხაზები , აქტივები , მასშობი, სხვადასხვა მისაკრებელი მათ საკუ-
თარ ბერეტირიაში , ისინი ბოლოს და ბოლოს შეესწოდიან ხომღე სამე-
ფი და საფუძვლით რეგალიზაციას. ამდგარად, კრედიტორი, რომელსაც ქა-
ლაქები აწვდიდნენ მათ ბერეტირიაში მფლობელებს, დიდი რაღი იმართა-
შე მათ განმარტისფრეობაში ფუძვლითი ბაჭობობისაგან.

ფუძვლითი სუნიობები იმდებდნენ იყვნენ უარი ეფრემათ მ-
ვიანთ ფუძვლით უფლებებში ქალაქების მიმართ იმ შემხბვევაშიც ,
როდესაც ქალაქები ფიქონ არ აწვდიდნენ სუსხეობს კრედიტორულ მფ-
ბელებს, მაგრამ მსუსხეობის მიერ ვადის ვადის ვადის ვადის ვადის
ლეობდნენ.

ფიქონ ქალაქები უფლებდნენ იმ ფორმის სამრეჭო სუსხეობს :
სამეფობა რენტირისა და მემფივიტირის მიმართ

სამრეჭო სუსხეობის განმეფობა ხდებოდა ყქ, სადაც ფუძვლით
ბერეტირია იყო განმეფობდელი. ქალაქებისაგან სამრეჭო სუსხეობს ვა-
ნიშეობის მესამელებობა განისაზღვრება იმით, რომ ისინი მარტობ-
განდენ ხელსაღმთა აქტივებისა და ვაჭარობა გიღვობის სამრეჭო და
ფუძვლით მდამს. ფუძვლით მსუსხეობდელთა მესამელებობა მემფივიტირ-
იყო, ვა-
ნიშეობა სამრეჭო სუსხეობი, ვინაიდან მათი ეკონომიკური მამა-მინობ-
ნიშეობა და არამეფივიტირის წიკობა - ვერი იქნებოდა საფუძვლით
კრედიტის ისეთი ფორმებისაგან, რომლებიც ვადის ვადის განმეფობდ-
ლი სამრეჭო წარმეფობისა და ფუძვლით ვადის ვადის ნიშნაგან. მორე
ნიშობ, ქალაქების, როგორც მსუსხეობდელთა სამმეფობა უფრო მარტივ
ვიღვე ფუძვლითი მსუსხეობებისა, აგრეფვი იმის განმეფ, რომ ფუძვლი-
ნი ბფლობელები იმირად ცელინიენ ურმმეფობის, ამისაგან მფრემა ვა-
ლეობა მათი პირადი სუსხეობი იყო, იმ დროს, როდესაც ქალაქები ვადის

აგებდნენ სუსხეზი საქალაქო ბუღალტრების შეფერის მიუხედავად, ანტიკომ ქალაქთა სუსხეზი წარმოადგენდნენ საჯარო სუსხეზის სადასახეობრივ ფორმას.

სუსხეზიდან მიღებულ სახსრებს ქალაქები გამოიყენებდნენ ქალაქის კულტურის ასაგებად, შვითხაღებულ ძალით შესაძინებად და ჯილდოებზე სუსხეზისათვის.

ქალაქები ეწოდნენ სასუსხეზო პოლიტიკას, აწარმოებდნენ სუსხეზი "კონტროლისას".

რაც უფრო ძლიერი იყო სუსხეზები, მით უფრო იყო კრიტიკით სარკობდობდა. რეინტეგრირება ნათესავი ქალაქები XV ს. სასუსხეზო სუსხეზი იხდებდნენ 3-4%, აგრარული პოლიტიკა იხდებდა 10%.

ქალაქები მანდატარ იხდებდნენ სუსხეზისად იხდებდნენ. იხდებდნენ რესპუბლიკები - ვენეცია, ჯილდოებდა და ვენეცია - ანტიკომ და ჯილდო აგრარული იხდებდნენ. ანტიკომი იხდებდნენ ჯილდოს გრადის აღსანიშნავად მანდატარებზე გამოიყენებდა "პოლიტიკა" / ჯილდო /.

რადგან ეკლესიის კონტროლისათვის შეიქმნა სუსხეზის ჯილდო და მისი რეინტეგრირება გამოიხატებდა, ანტიკომი ანტიკომი ანტიკომი XV ს. ანტიკომი და, რომ რეინტეგრირება გამოიხატებდა იხდებდა ან ანტიკომი.

სასუსხეზო პოლიტიკას მინიჭებდა, რაც გამოიხატდა იხდებდა სა-
სუსხეზის ქალაქების კონტროლის ნიშნავდა, სასუსხეზო კონტროლის იხდებდა
დასუსხეზი მინიჭებდა შეინტეგრირება.

რეინტეგრირება იხდებდა ვენეცია, სუსხეზები, შეინტეგრირება
სუსხეზის, სასუსხეზო პოლიტიკა, ჯილდოებდა გამოიხატდა რეინტეგრირება.

სასუსხეზო პოლიტიკას რეინტეგრირების რეინტეგრირება რეინტეგრირება
რეინტეგრირება ქალაქი - რესპუბლიკებში წარმოიხატდა მანდატარები, რეინტეგრირება სა-
სუსხეზო პოლიტიკის კონტროლის დასუსხეზო პოლიტიკის წარმოადგენდნენ, სასუსხე-

ნათ სახელმწიფო სუბსიდიის იღებდა მომავალი გადასახადების ანგარიშით.

რადგან კრედიტორების მიხედვით სარეზერვო სესხების გადახდა-
ლობა რეპრესირებს ინვესტია მსესხებელი ქალაქის ბიუჯეტების
მიმართ /ქონების ყადაღას, ვაჭრობის აკრძალვას და სხვ./, ამი-
ტომ მოვალე ქალაქები. ჩვეულებრივ ჭადღასმით ადევნებდნენ ავალ-
ყრის თავიანთ საყარო ვალდებულებათა შესრულებას.

5. საპროგრამო ანგარიშების განხილვა

• შუა საუკუნეების ბოლოს შარბოიშვა საპროგრამო ანგარიშების
ნი / კომპანიები / ტყეების, მიწის ნაკვეთების, მიწის წილის საქონ-
ლობისთვის. ამ ანგარიშების წევრები თავდაპირველად უშუალო მიწ-
წილობას იღებდნენ ავით საწარმოს ნარევაში.

ანგარიშების წევრთა წიგ თავდაპირველად დახურული იყო,
პირების სხვა პირთა ხელში გადასახველად საჭირო იყო დეკლარა-
ციის მიწის. თავდაპირველად ანგარიშების მიწისწილი უნდა იქნებინა
ან უნდა საპროგრამო წევრები იყვნენ, რომლებიც უნდა ექვემდებ-
რებოდნენ რეზერვს / ხე-ტყის ნაკვეთი, მიწის ნაკვეთი, მიწის წილის და-
სახეობა შეზღუდული მიწისწილითა წიგ შეიძლება გარეუბრით. ანგარიშ-
ების წევრები ცხარეობდნენ და ნუშარბდნენ უნდა. კომპანიის სარე-
სერვო ნიშნავს : " იყვნენ ადამიანები, რომლებიც უნდა ქა-
ნდნენ პირს ". უნდა: მიწისწილი და უნდა მიწისწილი ანგარიშის
წევრები განსაკუთრებულ პასუხისმგებლობას უნდა უნდა უნდა
საქმიანობა.

შეზღუდული ხდება პირის განხილვა, პირები ხდება ყო-
ვე-დაპირველად და სარეზერვო საპროგრამო. მათ იღებდნენ პირები,

ჩვეულებრივ მონაწილეობას არ იღებდნენ თავიანთი შრომითი ამბანაგობის საქმეებში. ასევე პირები იმდროინდელი შენობის მფლობელი იყვნენ, რომლებიც ამ დროისთვის არ იყვნენ.

XV სასაქონლო ვერცხლის პირობის განხილვისას ვაჭრობის საკანონმდებლო დოკუმენტებისა და პრაქტიკის მიხედვით:

უბრალო ვაჭრობაში აღნიშნული პირობის სასაქონლო ამბანაგობანი,

ისინი წარმოადგენენ იმდროის სასაქონლო საქმეებში Xს, ბოლოდან.

სასაქონლო ამბანაგობანი იქმნებოდად შენობის მფლობელი ვაჭარი ადგილი რჩებოდა და სასაქონლოს გაყიდვისას მოცემულ მანძილზე მოგვრით, ანაზღაურებას პირდაპირად - ვაჭრობის, ჩვეულებრივ თავიანთადვე იღებდა მსაქმის

დავალებებს და პრაქტიკისა, ქრისტიანული წესებიდან და ვაჭრობის შესახებ იმდროინდელი წესებიდან ნათქვამი იყო. ასევე იქმნებოდა უბრალო ვაჭრობის ამბანაგობა /დავალების შემსრულებელი ამბანაგობა/.

შენიშნული ვაჭრობის, ჩვეულებრივ ვაჭარი ვაჭარს ანუ ვაჭრობის, პრაქტიკის მიხედვით ვაჭრობის მიხედვით იმდროინდელი, რომელიც თავიანთადვე მოგვრის ვაჭრობის მიხედვით.

უბრალო ვაჭრობის სასაქონლო ამბანაგობანი, რომლებიც თავიანთადვე იღებდა მსაქმის და ვაჭრობის შესახებ იმდროინდელი წესებიდან ნათქვამი იყო. ასევე იქმნებოდა უბრალო ვაჭრობის ამბანაგობა /დავალების შემსრულებელი ამბანაგობა/.

6. უბრალო ვაჭრობის დოკუმენტის შენობის, სასაქონლო ამბანაგობის უბრალო ვაჭრობის დოკუმენტი - იყო უბრალო ვაჭრობის, ის ამდროინდელი არა მარტო ვაჭრობის, არამედ იმდროინდელი ვაჭრობის, რომელიც უბრალო ვაჭრობის სასაქონლო ამბანაგობის მიხედვით.

ობა არღვევდა ჭოგდაღურ სიძიღიღრეს, მივსაბჟური კრეღიტი ანაღჯურე-
ბდა როგორღ ვღებებსა და ბეღოსნებს, ისე ჭოგდაღებს.

შუა საუკუნეების მიორე ნახევარში კანონიკური ღოქტრინა
მივსაბჟობის ნიღმარე ორად ხასიათს აყარებს.

შუა საუკუნეების მიორე ნახევრის საუკუნისო მიწერღებნა,
პირველი: დაამუშავეს არჯუმენჭაყია მივსაბჟობის წინააღმდეგ, ნე-
რე, შერიონახეს სხვადასხვა შავდასაძვრენი სარგებლის ვადაბღჯი-
ნების კანონიკურ / საუკუნისო / აკრძალვათა ვვიღრის ასავღელად.

ერთიზნრივ, კათოლიკური ეკლესია, როგორღ ჭოგდაღური სა-
ბოგადობის ვოღლი, არ შერიღება არ შერიწინააღმდეგებოდა მივსაბჟ-
ობას, რონელიღ არღვევდა ჭოგდაღობის საჭუძვღებს და ყოვეღჯვარი
"ერესების " ერა იყო. მიორე¹ მზრივ, კათოლიკური ეკლესია იძლე-
ბული იყო, ანგარიში ვაქწია სარგებლიანი სესხის ყოვეღღელიორი პრა-
ქტიკისაჟვის, მსხვიღ სანრეწვეღო და სავაჭრო ცენტრებში სარგებლის
აღების ღეგადიზაყიისაჟვის. სავაჭრო სესხებში სარგებლის აღების
შარტოღონიღრება ჟღარღბული იქნა XVI ს. დასაწყისში რიგ მივნი-
ერთა ნიერ. ბოღონის უნივერსიტეტი მსხვიღი ფინანსისკების - ვაგა-
რების ბეღის შიწყოზიღ ვამარჟული დისაუტის დროს / როღელიღ უმა-
ღელს ავტორიღეჭად იღვეღებოდა კანონიკური სამარჟლის ნიხვეღი/,
1515 წ., ვასოღენიღნა მივნიღრებნა ბელი ბოაწერეს ჟღისღებს, რზ-
ღელიღ იწონებღენ სარგებლის აღებას ვაჭრეღისაჟან.

"უღრეგარ ხაღბთა წერიღებში "სატირული დანოქმიზნა ნო-
ტანიღი იზ " ეთოღღვანწყოზიღი ნიღების შუსახებ, რზღღსაღ ნე-
ვაბჟიღობა შიწვდა ღვთისსეღევეღების მზრივ".

სანრეწვეღო და სავაჭრო სესხებღის ვანეღიშარტობისა და
საუკუნისო კონპორაყიების ნიერ რერტების შიღყოღვთ დანიჭირე-
სუღასაღ და ვაღიღრეღი კანონისკებნა დაამუშავეს ნოღვეღება

დაზარალებულისა და აწმინდებულნი მოგების შეხაზებ, კანონისკვები ასა-
ბუთებდენენ ასე: პირი; რომელიც ასეხებებს, ბარაღობს, აუ ვადი დრობე
არ არის დაბრუნებული.

ეს მოსაზრება მტკიცებდა იმ უპოქაში, რომელიც სულ უფრო
მეჭად აფასებებს დროს. 1621 წ. ფრანსის ბეკონი წერდა: "დრო ისეთი-
ვე ზომისა ადამიანთა საქონიანობის, როგორც ჯული საქონელია ". ვინა-
იდან "დრო-ჯულია", დროის დაკარგვა-ზარალია.

მომღვრება "ზარალია" და " აწმინდული მოგების" შე-
საბუბ განვიშარდა ვაჭირული და ჯული-ვაჭირული კაპიტალისა და ბურ-
ჟუაზიული წარმოების განვიშარებასთან ერთად. აუ ჟოდადის ბეღელ-
ში დებობდა მარცვლის დიდი მარაგი, შედული და მისთანა პროდუქტ-
ები არადაცვისალი შრომისა, ის შორს არის იმ ამირისაგან, რომ ზარა-
ღობს, ინახავს რა ამ მარაგს და მათ ჯულიც არ აქვდება ასეთი წარმო-
დგენა უცხო იყო აღუქვინისაფის მისი სიძუნძის მიუხედავად. ვეო-
დადი ნაჭურაღრი მიუარნობის ბატონობის პირიბეში ანიავერბა და-
ის სიძინდრეს, არა მარტო ჭიანჭავდა მას: ის ლუკავდა მას, გოვობდა
რა მას ჯულიც.

მხოლოდ მას შემდეგ განზარდა შესაძლებლობა, ჯულიც გა-
კეთდეს. მეტი ჯული, ე. ი. გადაიქცეს კაპიტალად. ამის შემდეგ წარმო-
იშობა და მტკიცებდა შეხედილება, რომ ბედრეტი მარაგების დაფა-
ნახვა გაფუჭების გარეშე-მისი მფლობელებისაფის ზარალია. აუვადი
უსარგებლო სუსხი- "ზარალია" ანუ "აწმინდული მოგებაა".²

7. ვინაშაში. ბურჟუაზიული კანონისკვები სახელ-
ბრეჭო შენოსავალია ბასიანისა და ვადანახალია უქსალიაგონი
ბუნების შენობის მიზნით მოგჯერ საგადასახადი გადასახედის უნი-
ებებრ დაბნარებას ასე მაგალითად, პრფ. ი. ნ. კულიშვირი წერს:

² შუა საუკუნეების კრედიტის საკითხი ძირითადად გადმოკ. ბ. დილი
ე. ბ. კრედიტის სხუნული წიგნის ნიუიკიში.

• ამას უნაბეზა ჭოგდალთა და მოსაბღოთის დაბმარება, დაბ-
 მარება ნაჭურთ - დავერორბაში ნონაწიღოთა, ციხე-სიბაგრეობის აგ-
 ება, მიჭისა და მისი ანაღის კვება ნუნ ყოჭნის ღრთს, რაფ უღრიდა
 ნოჭებუღი აღგრიღის სრულ განაღგურებას, რაღგან ქვექვეაბი ალარ
 რჩებოდა რა. შენღეგ დაბმარება ჭუნით . ყველა მათ ქქონდათ
 "ნებაყოფლობითი ხასიათი" და აბღევირებღუნენ ღუნურთ. ხასიათის
 ცნობიღ სან შებბხვევაში: სიღბერენის ტყვეობის, მისი ვაჭის რა-
 ნდაღ კურთხვევის, სისი ქალიშვილის გათხრეობის, აგრეღე ტყვე-მიჭე-
 ების განოსყიდვის ღრთს. ინგლისის მიჭეობის იოანესა და რიჩარდ
 ღომგუღის, ჭრანგი მიჭეობის ღუღევიყო და ჭრანღ იოსებ I, გამოს-
 ყიდვა ნებაღ ძვირი დაჯდა. ასუთი ბოვღენა უძღიღრეს კრიზისის იწვე-
 ვდა შუა საუკუნეობის ჭინანსებში. ³ /კურსივი ჩვენია, ვ. ჩ. /
 ასუთი უღობიღი ექსპლათაფია, რობღიღ იწვევდა მოცემიღი აღგო-
 ღის სრულ განაღგურებას, რაღესაფ ქვექვეაბი ალარა რჩებოდა, ანდა
 ის, რაფ უძღიღრეს კრიზისის იწვევდა შუა საუკუნეობის ჭინანსე-
 ბში, იწოღებოდა ნებაყოფლობითი დაბმარებაღ. ბურჟუაზიული ჭინან-
 სისტები სერიოზულად ანტიკოცებღუნენ, რთ ასუთ "დაბმარებას"
 გადასაბაღური ხასიათი არ ქქონდა და არსებობაღ ნებაყოფლობითის წა-
 წერობაღგუნდა.

ნრაგალი ჭინანსისტი ანტიკოცებდა, რთ შუა საუკუნეობის
 ეგრობაში საბერღეობი მიგნსავალს იღებღუნენ ღომუნებოდას;
 შენღეგ ხას მიჯობდა მიგნსავალი რაგალიღებღან და შემიღა და-
 წესდა გადასაბაღებ ⁴.

³ Проф. И. М. Кулишер. Очерки финансовой науки. Вып. первый, 1919, с. 60-61.

⁴ Д. Боголюбов. Краткий курс финансовой науки, 1925, с. 15.

ზინანსურ და სამხედრო ურთიერთობათაში ქალაქები მიყვებიან ებ-
 მარებობიდან ვასალებთან ბრძოლაში. ისინი ზღრივს ყიდულობდნენ დაბო-
 უკიდობლობას და ამგვარად წარმოიშვა თავისუფალი ქალაქები. ქალაქ-
 თს ხარჯები შეიცავდა დაქირავებული ჯარის რაზმების შენახვას,
 ქალაქში მშენებლის დაყვას ხარჯებს, ვაჭრობისა და ბრეჭებლობის
 ხელისშეწყობის, კომუნალურ საწარმოთა შენახვის, განათლების, სამე-
 დიციო დახმარებისა და სხვ. ხარჯებს.

ქალაქის ხელისუფლება ამ ხარჯებს ფარავდა პირდაპირი და
 არაპირდაპირი გადასახადებით, რომლებთანაც ძირითადად იმდებროდა
 მოქალაქე ქონება. პირდაპირ გადასახადებს წარმოადგენდნენ ქონების
 გადასახადები, პირდაპირი პირადი გადასახადები. არაპირდაპირ გადა-
 სახადებს მიუკუთვნებოდა მოხმარების საგნებზე დადებული გადასა-
 ხადები და 'საბაჟო გადასახადები. ქალაქები შემოსავალს ღებულ-
 ბდნენ აგრეთვე კომუნალური საწარმოებისაგან, როგორც შემთხვევა-
 ში მოწყობის მოჭრით და სხვ. საქალაქო გადასახადები წარმოად-
 გენდა დამატებითი ექსპლუატაციის ურთიერთ ფორმას.

ა/ ფორმალური სახელმწიფო ხარჯები. ფორმალური სახელ-
 მწიფო ზინანსების განმასხვავებელი ნიშანი მდგომარეობს იმაში,
 რომ ის არ გამოხატავს მდლიანად ზინანსების გაორებას სახელმწი-
 ფო ხარჯებზე და სახელმწიფო შემოსავლებზე, როგორც ამას ადგილი
 აქვს კაპიტალისტური სახელმწიფო ზინანსების სისტემაში. კაპიტალი-
 შტის დროს სახელმწიფო სხვადასხვა ფორმით ღებულს შემოსავალს
 და მიიღ ფარავს სხვადასხვა ხარჯებს. ფორმალისტის დროს როგორც
 სახელმწიფო ხარჯი ან მისი ნაწილი შემოსავლის სახით არის წარ-
 მოდგენილი იმ პირობათვის, რომლებიც სხვადასხვა სახელმწიფო-
 რივ ჭრუჭივას ასრულებენ, ისე, რომ ეს შემოსავალი არ იღებს სახე-
 ლმწიფო ხარჯებისა და სახელმწიფო შემოსავლის ფორმას. მაგრამ
 არსებითად ის უნდა განვიხილო როგორც სახელმწიფო ხარჯ-
 ბი და სახელმწიფო შემოსავალი; რამდენადაც ის არის ნაყოფიან-

ღური მეომრებისა და ნაციონალური სიბიძეების გარკვეული ნაწილის ამოღება ჭოგადღური სამოგადღობრივი ქუბრიგის უბრუნველსაყოფად და ამდენად ქარმოადგენს დაბატობითი ექსპლუატაციის ერთ-ერთ ჭოგმას.

სახელმწიფო მეომრისადი და ვასავალი წარმოადგენს წინააღ-
მდეგობადა ერთმანობას, რესურსები, რობილები და სახელმწიფოსაფვის მეომ-
რისადი წარმოადგენს, ვადამბდელებიდაფვის ხარჯია. ბიუჯეტური ფვად-
სამრისიდა, მეომრისადი აუფილებიდა ხარჯების დასაფარავად და, ამგ-
ვარად, მეომრისადი იქცევა ხარჯად. სახელმწიფო მეომრისადი ქვეყნ-
ის ნაციონალური მეომრისადისა და ნაციონალური სიბიძეების ფვადსა-
მრისიდა, წარმოადგენს ხარჯებს. ამიჭოტი სახელმწიფო ხარჯებად, სამოგა-
დღობრივი წარმოებისა და ვანაწილების ფვადსამრისიდა, უნდა რიდაფა-
ღოს არა მარტო ის ხარჯები, რობილები და მეგროვად სამიფო ხამინაში
და მემდეგ სამიფო ხამინიდან იქნა. ვადედადი დასახარჯავად, არამდე
ის: საფვადებანი, რობილები და მეფადი დაიხარჯა, უმეფადი იქნა ამო-
ღებული ნაციონალური მეომრისადიდან, საჯარი ხარჯების, რგობი და
ვადობაში მალა მდეგობი რგვანოს მეფანაბად, მდების საწარმოებდა,
სადიფად სახელმწიფო ფუნქციების მეფასრულებდა.

სახარები ვამოყენებოდა არამწარმოებღურად: იხარჯებოდა
ფამაშების მსაწყოებად, ქეიფებისდაფვის, მრავადრიგობვან შინანსაქუ-
რდა მეფანაბად და რელიგიის აუღების მომსახურებობადაფის.

ჭოგადიჭიბის დროს ყველაში დიდ სახელმწიფოებრივ ხარჯს
უკუფუნოდა საბუნდრო ხარჯები. XVII-XVIII საუკუნეებში ევროპის
სახელმწიფოებში საბუნდრო ხარჯები მეფადგენდა მადი სახელმწიფო
სარჯების 25-35 %. ეს უკუფუნის იმ პერიოდს, როდესად სახელმწიფო
ბამინა ფუნქციონებული იყო და იქნებდა ვადიდა ხარჯი.

საზბედრო ტექნიკის გაუმჯობესებაში და დაქირავებული ჯარების გა-
სრულებიდან გამარჯვებულ საზბედრო ხარჯები. იკვლიან ბრძოლა, რათა უკონ-
ტროლირებულად განვიხილოთ მისი წინა წარსულიდან მისი სიღრმე ძალიან
დიდი არ იყო. მაგრამ ვერ დავუშავებთ მისი მისი ავტორის ამბს.

რომელიც ამტკიცებს, რომ საზბედრო ხარჯები იმ დროს არაა აუ-
რეს დიდი და მუშისადავის დანაშაულებული იყო, რადგან ვასალები
და ავტორები ქადაგებენ, ვადგენ იყვნენ თავიანთი ხარჯთა გან-
ცხადებულობით გზებზე მუშაობის და მუშისადავის. საზბედრო
ხარჯების სიძლიერე ჩვენ უნდა განვიხილოთ არა მარტო საზბედრო ხა-
ზინის ზედსაზრისით, არამედ ვადანბნების, მოცულ მუშისადავის
საგამომდებელი წოდების, უკონტროლირებისა და მოქალაქეების ზედ-
საზრისითაც, რომელიც ანგარიშით განიხილეს საზბედრო ხარჯებისა და
მუშისადავის ყველა ვასალებსა და ქადაგების მუშისადავის, ასევე ქვეყნის
ნაციონალური მუშისადავისა და ნაციონალური სიძლიერის ვადანბნა-
დებით დატვირთვების ზედსაზრისით. უკონტროლირებადი
საზბედრო ხარჯები. საზბედრო ხარჯებსა და, ძალიან ახლოს, ამის
მუშისადავისადავის ვადანბნების საგამომდებელი წოდების, აუ-
რეს ხარჯებს ხარჯებს საგამომდებელი წოდების, აუ-
რეს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს
ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს ხარჯებს

და სხვა ხარჯებს ვადანბნების ვასალებს, რომლებიც თავის მხრ-
ე მას ვადანბნებენ იმავე საგამომდებელი წოდებისადავის
მუშისადავის საზბედრო ვადანბნების საგამომდებელი წოდებისადავის
აქტი ჩვენ საჭირო ვადანბნების ვადანბნებით დატვირთვისა და ვადან-
ბნების თავისადავის ხარჯებისადავის. და აუ-
რეს ვადანბნებისადავის იმ წინა
სიძლიერის მისი არის არა ვადანბნებისა და მოქალაქეების სა-
ზბედრო ხარჯებს, რადგან ასეთი ორმაგი დატვირთვა არაა, ამიტომ
არაა ვადანბნების საგამომდებელი წოდებისადავის

საბელნიჭოთ სახსრებიდან ბნიშვნილოვანი ანბები
 იბარება საბელო კარის შესანახად: ჭაჭუნებისაჲვის, უცხოელი ელჲ-
 ბისა და სხვა ქვეყნიეში საელროების შესანახად, სყუების გამო-
 სასყიდად, ბეცნიერებისა და ბელოვების წარმომადგენელთა შესანა-
 ხად, რომლებიც საბელო კართან იმყოფებოდნენ. ნასთან ჭოლოდური სა-
 ხელები ბარჯები სოციალურ-კულტურული საჭიროებისათვის ბედად
 ბერიც იყ.

ბმარლოვლების აპარატის ბარჯების ბიბართ შესადგებელ-
 ის ივილი იბედას, რაც ნახქვაბი იყო საბელო ბარჯების ბიბართ.
 ბმარლოვლებისა და სასაბარლობი საბელნიჭოთ ბაბინიდან უბნიშ-
 ლით ბანიები იბარჯობდა: ბანაბელებების პირები - ბოხელები ბმა-
 ბობის ბანბობით, ბოსაბელობას ბავის სასარგებლოდ აბელონიბ-
 ბენ ბაბისალებებს, რომელსაც ენიებოდა ბიხელებთა "ჭიბევა". ბაბა-
 ბაბა, ბიხელებთა "ჭიბევა", რომელიც საჯარო ბელისებობით სარ-
 ჭობობდნენ, წარმოებდა არა კერძო-უბელობიცი, არამედ საჯარო-
 ბელობიცი პირნიბის სახეობებზე და ამებნად გაბასაბალო ბა-
 ბითას აპარებდა, ამბობ საბელნიჭოთ აპარატის ბენაბვა ქვეყა-
 ნას ეკლებოდა არა ბარტო ის სახსრები, რომლებიც ბაბინიდან გამო-
 ბისოდა, არამედ ის სახსრებიც, რომლებსაც გელები ან ბიბაბაქელები
 იბეობდნენ ბიხელებთა "ჭიბვის" საბით.

ბ/ ბარჯაბერი სახაბობიჭისა ბეობსაბანი. ჭოლოდობის
 ბის საბელნიჭოთ ბენოსაბელი ბეობებოდა: ბომნიებისაგან, ბირადი
 ბა ბაბეობელი ბეობებისა და ბოსაბელებებისაგან. ნას ებაბეობდა
 საბო, ბაბიბის, ბელოვების, ბონებების ბიჭრის რეგაბიბი და ბო-
 ბეობების ბიხელებთა. ჭოლოდური ბოსაბელებებს ეკუთვნოდა სასაბარლობის
 ბაბაბერი, ბაბაბეობის, სასაბეობთ აბეობების სარგებლობის, ბო-
 ბაბეობის, ბაბანიბობითა გაბიბვა, კონბისკაბის, ბარბიბი და

საქონლზე მინიმუმზე დაბალი იყო. ნოცემულ შეზღუდვებში სახელმწიფო შენობასადაც ვლინდებოდა რენტის სახით, გამოხატავდა გადასახადს, რაც ბევრჯერ არის მეტად დაბალი. მაგრამ რამდენადაც ბანკების შენახვამდე სახელმწიფო მიერვე ხარჯავდა, ე.ი.

მათი ავტორიტეტი არსებობს ნაწილსაც იხვეწება, ამდენად ანტიკარი სახელმწიფოს რეზოლუციის შედეგობაზე ბედნიერი არსებობს და ავტორიტეტი არსებობს ნაწილსაც განაცხადებდა, ამგვარად, ისინი ვლინდებიან ძირითადი და დაბალითი ექსპლუატაციის ფორმით.

კაპიტალისტი იხვეწება მხელ არსებობს ანუ მთელი ღირებულება და მუშების უზრუნველად ღირებულება ხელახლის სახით. კაპიტალისტური სახელმწიფოს რეზოლუციის გამოხატავს ავტორიტეტი ღირებულების საკმაოდ დიდ ნაწილს და ბედნიერი ღირებულების ნაწილს ძირითადად დაბალითი ექსპლუატაციის ერთ-ერთ ფორმას.

სამოგაობრივი არსებობს კანონიერებასა და გადასახადებს ექსპლუატაციის პირდაპირი თავისი საქმიანობა აქვს. იგი განსხვავდება მინიმუმზე მუშის და კაპიტალისტური სამოგაობრივი არსებობს კანონიერებისა და გადასახადებისაგან.

ერთიერთი ფორმული სამოგაობრივი განვიხილავთ საბოლოო: აღნიშნული პერიოდი, განვიხილავთ ფორმული პერიოდის ფორმული პერიოდის განვიხილავთ. აღნიშნული პერიოდის ფორმული პერიოდის განვიხილავთ. აღნიშნული პერიოდის ფორმული პერიოდის განვიხილავთ. აღნიშნული პერიოდის ფორმული პერიოდის განვიხილავთ.

ესი პერიოდი იგი ფორმული არსებობს და ფორმული.

ბევრნიერებაში და მას შეეძობა პირობების ერთდარნი ახლებიერებას იძულები
ბიანი ქვისით- ბიჭის რეტიის ჟორბით.

ამავე დროს საბუნებრივი შეშისსავალი შედგება შედობი
- პირობებისსავალი, რიბილიც ბიილიება საბუნებრივი გლებბისსავალი რეტი-
ის ჟორბით, რასაც ვადასახბადური ხასიანი აქვის და შედობი ღირბუ-
ლებბისსავალი, რიბილიც ბიილიება საბუნებრივი გლებბისსავალი სხვადასხვა
ვადისსალებბით საბით. ამჟვარად, საბუნებრივი შეშისსავალი ვადისსალებ-
და ბიილიება და დაბუნებრივი ექსპლუატაციისა.

ამ პერიოდში დიდი ჟორბადური ბიილიებბი დანიება
ბრავადრიცხვამ საბუნებრივი ჟორბით. ამ დაბუნებრივი ბიილიებას
ან დაბუნებრივი ბიილიებასადური საბუნებრივი ჟორბით აქვდათ სა-
ღვრბილი /რამბბი/ ჟორბით, რიბილიც საბუნებრივი ბიილიებასადური
გლებბით ხუბილბილიც ვადისსალებბით.

ბიილიის საბუნებრივი დანიებბის შედობითა ბი-
დაბ, ჟორბით რეტიის ვადისსალებბით და ვადისსალებბით ბიილიებასადური
ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური
ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური

საბუნებრივი-ჯორბად ურბილიბითა ვადისსალებბით. ბიილიება
ბიილიებასადური ჟორბით, საბუნებრივი ბიილიებასადური ბიილიებასადური
ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური
ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური ბიილიებასადური

ხუბილიც ვადისსალებბით ვადისსალებბით გლებბისსავალი ექსპლუ-
-აციისა, პირობებისსავალი რეტიის დროს გლებბი ჟორბით, ექსპლუაციისა
საბუნებრივი კს ახლებილიც რეტიის ნაბუნებრივი საბით. ჟორბით რეტი-
ის დროს გლებბი ჟორ ბიილიც ვადისსალებბით პირობებისსავალი, ბიილიც
ლბ-ბადასადური და ბიილიც ვადისსალებბით, ბიილიც ჟორბით ვადის-

უქცია და მიუძღვს ვადაუხად ვადასახადები ჭოდადებიას და საბუღ-
ნიჭოსსაფის. ამ მიუხვებუაში პრადუქტის ნადვად უშუალ რეპრო-
ბებია - წერს კ. ბარქსი, - აქ თავის მიწის მესაყუბრეს / საბუღ-
წიჭო იქნება იგი და კერძო პირი / პრადუქტის ფასი უნდა ვადაუხ-
დოს ".⁷

ამასთან ერთად ვადასახადთა ნატურადური ხასიათი ვანსაბლ-
ვილი ბიმიო ვადუღნას ახდუნდა მის სიდიდებუ. ნატურადური ვადასა-
ხადები ფონსობრივად ვანუსაბლვილი არ არის, პრადუქტადი რუნდა
აქმაყოფილებად ვანსაბლვილი თხზივნილებბს, რიბიბიო ვანსაბლვი-
ლი იყო პრადუქტის ბუნბიო ფონსობრივად და რადენობრივად. ფულა-
დი რუნტის დროს მდგონარეობა. მკვებრად იყვლებია. კ. ბარქსის სიჭყ-
ვიბიო რიბ ვაქუაბ , "ფონსობრივად ანუ თავისი ჭოქმის მიხვლებო
წუნს საბლვიარი არ აქვს, ე. ი. იგი ნივთიერი სიბიდიერის საყოველთაო
წარბიბადგუნელია, რადგან შესაძლებელია მისი უშუალთ ვადაქცევა
ყოველ საქონლად".⁸

დასაწყისში ფულადი რუნტა არ იყო კაპიტალიზური რუნტა,
ის ვამოხატავდა პრადუქტადი რუნტის ვარდაქმნილ ჭოქმას. ფოდალ-
რი რუნტის ყველა საბი საბუ არ იყო ნატურბი მოგებბი, ისინი წარ-
ბრადგუნდუნ ბედმეტი ღირებულების ნორმადურ. ჭოქმას ამიჭობი ჭო-
დალური რუნტის ის ნაწილი, რიბილი ყველა მის საბი ჭოქმაში აილუ-
ბოდა საბუღნიჭოსი მიერ და ვარვილიბოდა ვადასახადის უღუბნებად,
წარბიბადგუნდა ბედმეტი ღირებულებას; ბედმეტი ბრბიას, რამდენადღ ის
აქ იყო ბოგების საბლვიარი, კაპიტალიზური რუნტისაგან ვანსაბლვი-
ბიო, სადაც ბოგება არის რუნტის საბლვიარი.

- - - - -

⁷ კ. ბარქსი, კაპიტალი, ტ. 111, ნაწ. 2, 1959, გვ. 418.

⁸ კ. ბარქსი, კაპიტალი, ტ. 1, 1954, გვ. 171.

საქონლურ-ხელად ურთიერთობასთან დაკავშირებით ხელად
 რენტაში საბიუროებმა საკუთარი ან სხვისი ნაჭარბი შრომა შედგენი
 ლიკუბულების მეშვენი და რეგება მოგება, გადასახადის წყაროდ იქცე-
 ვა მოგებისა და ხელფასის ნაწილიც, ეს პერიოდში გვევლინება ქალ-
 აქის მიერ სოფლის ექსპლუატაციის დასაწყისად, ასეთი ექსპლუატაცი-
 ის ერთ-ერთ საშუალებად იქცა გადასახადი.

„ღუძღვნი“ „მუხუდუ

II. ჟღერი, კრედიტი და ფინანსები ადრესაცვლეთის ჟღერაღორ
სახელმწიფოებში III-XV საუკუნეებში

1. ჩინეთი.

ა. საეროთ დახასიათება. III საუკუნეში ხანის იმპერია იყო უმარბამარი სახელმწიფო, რძილიც თავისი ცივილიზაციის დონით მუსა-ძღებელია შვედადარით ჩოშის იმპერიას.

ამრველ საუკუნეებში ჩინეთში შვიტრწერ ქუნიტი, რძილებით IV საუკუნის დასაწყისში თავისი სახელმწიფოთა დაარსეს. ამ საუკუნის მუთრე ნახვევარში ქუნიტის სახელმწიფოთა დაიპყრეს სიანზილულებმა, რძილებიც იგი წილის შვიმღებ დაამარტებეს ტიბეტ-ტანჯუტებმა. V საუკუნეში სიანზილულებმა ტავერთუანებს ჩინეთი, მადრამ მათ გამოუჩნდათ ახალი ტერიტი - ჟუშანულებმა. ესენი იყვნენ მონღოლური ტომები, რძილეთაც დაიბოროტილეს რიგი ჟურთა ტომებისა და ნახვევარი საუკუნის განმავლობაში თავს ესხმოდნენ ჩინეთს. შვიმღებ ჟუშანულები დამარტებდნენ და სიანზილუების სახელმწიფოთი იარსება 280 წელიწადს. ამასობაში მონდა სიანზილუების ასობილაციას ჩინულებთან და კვლავ აღსდას ჩინეთის სახელმწიფოთ. ჟუშანულების ნაწილი დასაცვლეთით გადინხვეწმა და აღბოჩნდა დუნანის შუა მდინარებაში, ეზღანდელი უნგრეთის ველებში, რძილეთაც ავარების სახელმწიფოთით იარსებეს. IX საუკუნეშიც და თავს ესხმოდნენ. ხოლმე ბიზანტიას.

ჩინეთი თავის სახელმწიფოთს მანდათან ატარეთებს და VIII საუკუნის ორმოციან წლებში ბოავტა ირანს ამ დრას ირანი დაიპყრეს არაბებმა და ამგვარად ერმბანეთს დაუპირისპირდა შუა

საუკუნეების ადრესავლეთის ორი დიდი საბელწიფო: ბადიოვატი და ტანის ობპერია. მათ შერჩერეს ურთბანეთის წინსვლა და დიქვეს გაფხვრელებული ვაჭრობა.

X საუკუნის დასაწყისში დაეცა ტანის დინასტია. ცენტრალიზებული ხელისუფლება შენარჩუნებულ იქნა, რასაც ხელს უწყობდა დიდი საზღვარგარეთი სანუაუზი - დაბებობსა და კაშხალების სრულყოფილება, რეზონტი, მოსახლეობისა და ბინდვრების დაფვა წყადდოდობსაგან, სარწყავი არხების სწინებლობა; საქონლური ბეჭდვების განვითარება, ჭეშდებობის დაფვა ხალხთა სოქრათობისაგან და ქვეყნის თავდაცვა გარეშე ბეჭდთა შენეჭრისაგან.

ქოდალის სახელმწიფოს ჩამოყალიბების შემდეგ ჩინეთში ადგებოდა იქნა სავრთი საბეჭდობი ხელისუფლება. 1368 წელს ჩინეთში გათავისუფლდა მოწოდებობისაგან, დაჯუ იუან ჯანმა თავი გამოაცხადა ობპერატორად. ასე დაიწყო არსებობა ბინის. ახალი დინასტია და ობპერისაგან ბინის სახელი დაერქვა.

ჯეოდალური ურთიერთობა ჩინეთში ჩამოყალიბდა III-IV საუკუნეებში. ადრეულედალური ურთიერთობა ბინდინარეობდა III-VIII საუკუნეებში. ბინა ჩინეთში იყო საბელწიფო საკუთრება. იგი მოსახლეობას უძღვრდა სახელმწიფო ნაღვლების სახით, რაზედც სამგუარი იყო: სახნავი, სარწყავი და საკარბიდანო. პირველი მოწყალება ბინავლელი, მეორე სარევი ბინინარეობი, მესამე, კანაფი, ბესანებე-საფხვრებელი და სანდურნეო ნაგებობანი. ნაღვლები უძღვრდა სულაჭობის ბინდვრით. სახნავი ნაღვლი ბანინას უბრუნდებოდა ბინი- ბინის- უბინიანი ბინდვრის სიკვდილის შეტევა, სარწყავი და საკარბიდანო ნაღვლი ბანინას უბრუნდებოდა კონის უკვდავ შრობისუნარიანი ქვერის ანდრეაქობის შეტევა. ბანინას უბრუნდებოდა სრული ნაღვლი, ქაღვლი-ნაღვარი.

ბუთი კომლი შუადგომდა დაბად რგორც, ოცდაბუთი-სამუადის და 125 კომლი-ურბლესს, მათ სათავუთი ედგათ მამასახლიცები, რძილთა მოვალეობას შუადგომდა ნადელების მიცემა, ხაზინისაჲვის უკან დაბრუნება და ვადასახადების აკრეფა.

მიწათზე, გარდა სახელმწიფო ჟოდალური საკუთრებისა, სრულბობ და აგრეფე ცალკულ ჟოდალთა. საკუთრებაც, რძილებიც ასევე ნადელუბად იხველებოდა. ჟოდალური მიწების რაღაც კატეგორიას წარმოადგენდა მონასტრების მიწათმფლობელობა და აგრეფე იმპერატორების მიერ ნაწყალბევი მიწის ნაკვეთები. მონასტრებისა და სამონასტრო გლეხების მიწები დაბეგრისაგან განთავისუფლებული იყუ.

ჩინეთში ძირითადი მწარმოებელი იყუ ჟოდალური ვადასახადების დაჭვირხული გლეხები. მშარფველების აპარატის წარმოადგენლებს უძღოდათ "თანამდებობრივი ნადელი", რაც ნიშნავდა იმას, რომ სახელმწიფო ამ თანამდებობრივი პირების განკარგულებაში ვადასგებდა ნაკვეთებს, რომლებსაც ამუშავებდნენ გლეხები. აქედან ვადასახადი ვადადითა არა ხაზინაში, არამედ თანამდებობრივი პირთა განკარგულებაში.

ჩინეთში VIII საუკუნიდან დაიწყო განვიშარხული ჟოდალიბი, რომელიც არის ტანის იმპერიის აყვავების პერიოდი. ჩინეთს ამ დროისაჲვის აქვს განვიშარხული ხელისნობა და ვაჭრობა და კვავს მდომარი ხელისანი - მსყატები და მდომარი ვაჭრები.

ტანის იმპერიაში ამხანად შვიცვალა სახელმწიფო სანადლო სოსტემა და განვიშარხა ჟოდალთა საადგირნადლო ტერენობა. მიწათზე ჟოდალური კერძო საკუთრების ურთი ჟორბა ტერიცვალა მუორი. რინის სახელმწიფო საკუთრების გვერდით ვარდა ჟოდალთა მიწათმფლობელობა. ჟოდალური ადგილ-მამულები მუოსავა 100-იან

200-მდე კომბლ. მიწაზე საბელწიფო საკუთრების შედგენილობა განიხილება გენერალიზებული მიწათმფლობლის შეესაბამებულად.

აღნიშნული დაშლის შემდეგ წარმოიქმნება ახალი ქალაქები, ძველები გაფართოვდება, განვიხილოთ ვაჭრობა და ბელოსნობა.

XI საუკუნიდან ჭარბად იყო განვიხილული სამთო ამომღობიანი წარმოება, აღნიშნულნი რკინისა და ვერცხლის რკინის წარმოება ჭარბად უზარადადობდა ბელოსნობის განვიხილვის, სოხლის მუდმივობის იარაღებისა და შეიარაღებასთან დაკავშირებით. ვერცხლის საჭიროებასთან დაკავშირებით წარმოება, საგარეო ვაჭრობა და დამკვეთთაგან შიგნით განისვენება.

საბელწიფო რინოში, უნდა ვთქვათ განვიხილოთ საბელწიფო საბელოსნობის სახით. ასეთი საბელოსნობი იყო მეტალურგიული რინოში, სადაც ცალკეულ საწარმოებში ნუშობდა 100 კომბლ, ქსოვილობის საწარმოებში - 60-70 ტონა. იყო ისეთი საწარმოებიც, სადაც ნუშობდა 500-700 ტონა. გარდა მეტალურგიისა, საბელოსნობი იყო ამონიუმის საწარმოებიც, ნაქარაბების, კერამიკული და გემბანების. ტონა - ძალიან ნაწილობრივ გამოყენებული იყო დაქირავებული ნუშები. ასე იყო რკინის მონეტების მოჭრის საწარმოებში, ღვინის საწარმოებში და იარაღის წარმოებაში. ბელოსნი უძველესად ნაწილობრივ ნაქარაბი, ნაწილობრივ ჭული. ასეთი საწარმოები სხვა დარგებშიც იყო. ნახი ნაწილი შემდგომში განვიხილოთ როგორც ამქველი ბელოსნობა. ასეთი საბელოსნობის წარმოება ვაჭრობისა და ჯვარდნი მიმოქცევის გაფართოებასთან ურთოდ შემდგომში კავშირების ურთოდების განვიხილვის შეესაბამებულად ქმნიდა.

აღნიშნული საბელწიფოებრივად ახარების შენახვის მიზნით, ვი ჩაღობა აღიბეს "ბელოსნობისა და მხატვრობის საბელწიფო",

რომელსაც თავისი დაწესებულებები პქონდა ადგილებზე. ამ საბრძოლველად ექვემდებარებოდა საბურღისრობის, რომლებშიც მუშაობდნენ მიწები და ამზადებდნენ სასახლისსაფრის და მონღოლთა დიდებულებსაფრის საგნებს. მარტო ხანჯოუსი სამხრეთ-სურის იმპერიის სა-
გახტო ქალაქში მონაღვრული ჩინური ბუღისნები, რომლებიც მათ-
რობის საბურღისრობში მუშაობდნენ, რამდენიმე ათასი იყო.

მონღოლთა მმართველები მუც ამისი და ირანში აგზავნი-
დნენ ჩინელებს ამ ქვეყნების მმართველობის აპარატის სამსახურ-
სადა.

ჩინური გლეხები უადგილოდ იყვნენ უძლიან მუცად მძიმე
საადგილო-მადლო გადასახადი, აგრეთვე გადასახადი თითოეულ მამ-
კაცზე.

მძიმე ტვირთად აწვა გლეხებს სახეზე ბეგარა. ჩინეთში
-ებნებს იყვნებდნენ გადასახადად, შინსჯილებში, სარწყავ მოწყ-
ბილობებში და მიწის დასაწესმავებლად. მონღოლებს უბნები უსაფრ-
თებოდათ არმიისაფრის.

დიდი ხანის საზღის წვერებზე და მონღოლეთის მრავალრიც-
ხოვანმა დიდებულებმა მიიღეს დიდი კლდობის მიწები.

მონღოლეთის მიერ დაპყრობამ არ შეაჩერა ჩინეთში სავა-
ჭრო-საბურღისრო გავრთმანებათა შინა. მრავალ მარტო პირის უნი-
ბით, XIII ს. ხანჯოუსი 15 საბურღისრო-სავაჭრო გავრთმანება იყო,
თითოეული ნათვანი დიდი რაოდენობის სახლებს ღობდა. შინათ ურთი
ბუღობის წარმომადგენლებს ან საქონელთა ურთი საბუღობის გაწყობ-
ვებებს განსაზღვრული საქონელი უნდა უწარმოებინათ ან მიე უვა-
ჭრათ ნხოლოდ მიმთხედულ ადგილებში - "ჩიგუბში". სასტოკი ქუდა-
ბი განსაზღვრავდნენ ამ ჩიგუბში საქონელთა საბუღებს და მიე
უაჭრობის რაოდენებს. ჯერ კიდევ სუანის დროს, წარმოებინათ და

ვაჭრობის დარგში მთავრობის რეგლამენტაციების შეტანვითა და დაკავშირებით, გაეროთან და მონოპოლიური უფლებები ანუ იმ საქონელთა წარმოებაში და განსაკუთრებით ნივთ ვაჭრობაში, განსაზღვრულ რაიონში მოქმედ ავიან ვაჭრულ-ბუღალსურ გაეროთან დახმავა ხელში. მონღოლთა მთავრობის დროს, რთულსაც მთავრობის რეგლამენტაციის სრულებით გაქრა, ამ გაეროთან დახმავა, რთულსაც დიდი დანაშაულებრივ ბოიკოტის, ურთიერთ შეთანხმებულ და ანგვარად შეინარჩუნეს ბონოპოლია წარმოების განსაზღვრულ სახეობაში და გასაღების რაიონებში.

სავაჭრო-ბუღალსური გაეროთან დახმავა ვადებულნი იყვნენ, დაბაჟირებისათვის მიუწოდებინათ საქონელი მთქმის უსაფასუროდ. ებრძოლები ნაჭურაღური განთსაღები შეიფარა ჭურაფი ბაღალსნებისა და ვაჭრობის დახმავა უმყარებოდა რათი ქონების მდენობას. მონღოლები გადასახადებს ადებდნენ გაეროთან დახმავა მთლიანად და ისინი ავიანთ განსაზღვრავდნენ მთლიანი ქვეყნის ქიღის, ამგვარად, მონღოლები მიწებდა გადაქცეულ ბუღალსნებთან ურთად ექსპლუატაციის უწყვეტად თავისუფლად დარჩენილ ბუღალსნებთან.

1993 წელს ჩატარდა მიწის აღწერა. რეესტრებში შექმნილად ცნობები კარგიდაბოში რინაჭრულნი არა მარტო მიწის რაიონების შესახებ, არამედ ნაკვეთების მდებარეობის შესახებაც. ეს რეესტრები წარმოადგენდნენ დოკუმენტებს, რთლის მიხედვითაც იანგარიშებოდა გადასახადები და განისაზღვრებოდა დახმავა.

ბ. შურაფი ბინაშაიბა. სუანის ინჟინრიაში საჭრო-ღურ-სულადი ურთიერთობანი ჭარათ მასშტაბით ვითარებოდა. ამიერი იბრებოდა სულე მიმბრუნა. ამას ბუღალსური სპილენძის ნაკლებობა, სპილენძის ადგილი დაივირა რკინაში. იბრებოდა რკინის მიხედვით. . . . ღურ-სულადი ჭარათ დიდი ვაჭრობა, ამას

აბსტიტუტის ის, რომ ჩინური ხულები ნაპოვნის არის მადანათი, საბ-
რთხ ინდოეთში, კუნძულ მონტინიარა, ადრიატიკული აფრიკაში - სომალ-
ის ნაპირებში.

X საუკუნიდან ჩინეთში გავრცელებული ქალაქის ხელი, მას
უწოდებდნენ " მონტინაო"-ს / " მონტინიარა ხელი "/. უარყოფ
განვითარებული იყო კრედიტი, არსებობდა მსხვილი საბანკორო სახე-
ბი, რომლებიც ვაჭრობასაც ეწეოდნენ. ქალაქის ხელს უწევდნენ ეს
საბანკორო სახელები, საუკუნის 70-იანი წლებიდან ქალაქის ხელს
უწევდა საბუნებრივი ცენტრალური მთავრობა.

ბ. კრედიტი. საქონელი-ხელადი მუდრეობის განვითარე-
ბამ გააძლიერა მუდრეობა, განსაკუთრებით სოფლის ადგილებში.
მუდრეობის დიდი სურვილი იყო, ბელში ჩადგომა სამხრეთ-აღმოსავლეთი მუ-
დრეობი. მუდრეობა მძიმე გვირგვინად აწვა გლეხებსა და ბელსანებს.

განვითარდა სავაჭრო კრედიტი. წარმოიშვა მანასუქები, რ-
ბელსაც უწოდებდნენ " მფრინავ ხელს ". უარყოფ გასაქანი მიუღია ვა-
ჭურ საქონელებს.

განვითარდა სუანის იმპერიის მღვიმისი ქალაქები- სუან-
რო, იანრო, სადაც გაჩნდნენ უნდორების სავაჭრო სახელები, ადრე-
ნდნენ სავაჭრო ვიდეობი, " ბონგები " რომლებიც ეწეოდნენ დიდ
ვანებურ საქონელებს. ჩინეთიდან აღმავლეთით აღმოსავლეთს, სმი-
ლენძის ბონგებს, აბრეშუბის ქსოვილებს, შაბრების სავაჭრებს. მუდრე-
ობადნენ წანებს, კომბილებს, სურსათებს, სწრაფად იმრეობდა ქალა-
ქის მუდრეობა ხელის ბიზის საკუთრება. მუდრეობა " ქალაქის ხელად-
თა " ხუნა, რომელიც თავის ბიზებს აძლევდა გლეხებს იჭარბო, რაც
ბელს უწეობდა სოციალ სავაჭრო კანაქადის მუდრეობას.

და ფინანსები სახელმწიფო ხარჯთა სიდიდეზე მიჭვანთებებს
 ის ბრავადი თბი, რძილებივ აწარმოვ ჩინეთმა ქუნების, საბჭოთა
 ბის, ქუთაწილების და დასასრულ, არაბებისა და მონღოლების
 ჭინააღბ-
 დეა; ამასთან ლეხთნ ჩინეთის მიერ წარმოებული რძეში
 შავისი გერმ-
 ტორის დასახაროფებდა ამავთუ კატეგორიის ხარჯებს
 ეკუთვნის დაპყრობთაგან შავის გამოსყიდვის ხარჯები.

სახელმწიფოსაგან დიდ ხარჯებს მოიხზოვდა სახელმწიფო ა-
 არატის, მათ შორის მუჟისა და მისი კარის შენახვის ნატორაღრი
 და ჯუღადი სახსრები, განსაკუთრებით მათში, როდესაც
 სამოქალაქო და სამხედრო მოხელეებს დაენიშნათ
 ჯამაგირები, რომლის ნაწილი XV ს. ბოლოდან
 ჯუღად მიეცემოდა. მოხელეები, რომლებიც სახაბინო
 ჯამაგირს ლეღობდნენ, გადასახადებს არ იხდებდნენ.

XV ს. მთავრობამ საბოლოოდ დააწესა მიწების
 დანაწილება "სახაბინოდ" / გიუანტიანი / და "სამოქალაქოდ"
 / მინტიანი /. სახაბინო მიწებს შუადგენდნენ
 იმპერატორისა და მათი საგვარჯუღის
 მამულები, სატიკულნი დიდებულები, მანამდებობის
 პირებისა და სამხედრო ახალი სახედა მისები / დასამუშავებელი
 მიწის საერო სივრცის ერთ ნუქვსუდამდე. / ეს არა
 მარტო მოედელი დარგის სახელმწიფო ხარჯის,
 მარჯუნებელია, არამედ ირისა, რომ ან
 სისტემით მთავრობა ცდილობდა, ჭეოდალები
 შავისი კონტროლის ქვეშე აყროდა.

სახალხო შეროსავლისა და სახალხო სიდიდრის დიდ ნაწილს
 იხვინებდა სარწმუნოებრივი კუღის შენახვის ხარჯები.
 მუღის ეკლესია დიდი მიწათმჯობელი იყო.
 მუღის ნონასტრუქს აქროდათ მონილონ
 ასევე მუჭი მიწა, მონასტრუქსა მჯერი
 მიწა მიიფიცეს, სანონასტრო
 მიწათმჯობელიობა იცუ გაიზარდა,
 რომ XV ს. ბოლოლეთის

ბმავრობათ მოწინააღმდეგეებს აუკრძალა მიწების შესყიდვა ბოსანბნებში-
საგან.

ჩინეთის სახელმწიფო დიდ მუშოსაყადს იღებდა . სახელ-
მწიფო შეიქმნა, რისი ბმავარი წყარო იყო სანადელო გლეხებიდან მიღ-
ებულ გადასახადები, რაც თანდათან მცირდებოდა, ამიტომ სახელმწი-
ფოს დაბეჭდვა გააძლიერა და შეზოილთ განსაკუთრებული საკომლი
და საადგილ-ნადელო გადასახადები. მძიმე საგადასახადო ტვირთის
გამო გლეხობა გარბოდა და მუარველობას ეძებდა ეროდადობამ.

ნადელების მფლობელებს უნდა გადაუხადათ მიწისა და სა-
ჩეშაკ გადასახადები ნატურით. გადასახადის ერთველი იყო სული,
გადასახადების გადამხდელთ უკისრებოდა აგრეთვე შრომითი და საბ-
ხედრო ბეჭარა.

17 საუკუნეში ჩინეთი შრომითიგებობით რენტიდან გადა-
დის პროდუქტად რენტიანი. შეიქმნა მუდ იქნა გადასახადი ბორბლით.

754 წლის აღწერით, გადასახადებით დაბეჭრილი იყო 9610
ათასი კობი ანუ 52 880 000 კაცო.

X-XII საუკუნეებში ადგილ-ნადელები დაბეჭრილი იყო
გადასახადით. შოკდალები გვირდს უვლიდნენ გადასახადებს, ჟაქტი-
ურად დაწესდა ადგილ-ნადელოთ საგადასახადო იმუნტები. მათი ორი
მესამედი გადასახადებს არ იხდოდა.

გლეხებს, რწინდლათ ქეონდათ საკუთარი მიწა და წარმოუბ-
ის იარაღები, " მუერნეობრივი კომლი " ეწეოდა. მათ აბი-
ვიდებდნენ "სახელომწიფო გადასახადს ფულით ან აბრეშოთ, მიღ-
ლი პროდუქციის 3,1/3%- 5%-მდე და დაკისრებული ქეონდათ აგრე-
ფე შრომითი ბეჭარაც. იყო გლეხთა მუარვე კატეგორია "სტუბ-რი
კობლები ". ეს გლეხები მუშაკდნენ სახელმწიფოს ან ეროდადობის
ბიწებზე. მათ მიწა და წარმოუბის იარაღები არ ქეონდათ. ამას

ბიჭის მუქატრონისაგან ლეზღობდნენ და უბეღდნენ ბოსავლის ნახუ-
ვარს.

იყო საბოგადოებრივი ბუღღები საბოგადოებრივი ჟონდების
საგუძველზე. მას იყენებდნენ ბოუსავლიანობის შენახვევაში; აქე-
დან გაიციტოდა სესხი ნარცვლის სახით სარგებლის ალბიზი. ეს ბე-
ღები ნატურალური ბანკის როდსაც ასრულებდნენ.

გარდა გადასახადებისა, საბუღღებრივი შეშისაგან ლეზღობდა
მარტივისა და ჩინის გაყოფით, სხვადასხვა სავაჭრო ბაჟებით და
ბოსავლებობით, აგრეთვე ვერცხლის, სპილენძის, რკინის, კალის ბოჭ-
ვებით, საბოგადოების განვიშარებით.

საბუღღებრივი ბონობისა დაწესა მარტივზე, ჩინზე და სრ-
ყზე. მარტივიდან შეშისაგან საბუღღებრივი შეშისაგან ნახუვარს შე-
ადგენდა.

ამ ეპოქაში დიდად გავრცელებული იყო ხარკის მიცემა
და აქრმა. ასე. მაგალითად, 1004 წელს მუანის მთავრობამ დაიწა-
და მავისთავი, ხარკად ეძღვა. კიდაბუღღებისაგან 100 აშასი და-
ნი ვერცხლი და 200 აშასი ნაჭერი ამრეშობის ქსოვილი. სუანის მთ-
ავრობამ 1115 წელს რურრუბებს ხარკად მისცა 200 აშასი დანი
რქა; და 4 ბილთონი დანი ვერცხლი.

საქონლურ-გულადი ურთიერთობის შეჭრით ჩინეთის სოფლე-
ბში გაძლიერდა გოგადების მიერ გლეხთა ძირითადი მასის ექსპლუ-
ატაცია, რამაც გამოიწვია გლეხთა მღვდვარება. გლეხები მოიხიფ-
დნენ "სამარტლიან ზონა-ქონას". სხვადასხვა ადგილებზე იყო.
სხვადასხვა ზონა-ქონა. გოგადები ამით სარგებლობდნენ და ამდ-
ვირებდნენ იმ საჭიროთ, რომელიც მათთვის უფრო ხელსაყრელი იყო.
გარდა სამხარე, ფასისა, რასაც ახდევინებდნენ ხორბლით, გოგადე-
ბი ძირითადდნენ შინაური ფრინველებს, ღორებს, ცურვას, საბოგადობს.

սման ընթացքում զանազան ժամանակներում հայտնաբերված հուշարձանները և խճուղիները համարվում են հայտնաբերված և սահմանված են ըստ ժամանակի և տեղի:

Հիմնականում հայտնաբերված XV և XVI դարերի ժամանակների հուշարձանները համարվում են հայտնաբերված և սահմանված են ըստ ժամանակի և տեղի:

Հիմնականում հայտնաբերված հուշարձանները համարվում են հայտնաբերված և սահմանված են ըստ ժամանակի և տեղի:

Հիմնականում հայտնաբերված հուշարձանները համարվում են հայտնաբերված և սահմանված են ըստ ժամանակի և տեղի:

2. Արձաններ

Հիմնականում հայտնաբերված հուշարձանները համարվում են հայտնաբերված և սահմանված են ըստ ժամանակի և տեղի:

1. Реализация историк . т. II, с. 285-286; т. III, с. 557.

დები ნახევრად თავისუფალ მდგომარეობაში იყვნენ /გობიბე/.

აქ ხელისწილობა უნდა ეძღვნა არ იყო გამოყოფილი სოცლის
მეურნეობისაგან, დადგენილია მისი მისთვის უნდა იყოს ხორბლე-
ვლის ჭადასაბადები, არამედ სამრეწველო პირობებშიც გადამსახურებრივ.

განვიხილოთ ვაჭრობა, რასაც მოჰყვება ვაჭრობის სათანადო
წესების შემოღობა. ქალაქებში ბაზრისაგან გამოიყოფა საყოფაცხოვრებო
აღვიწიები, იმეორსავე შემოქმედებს მღვდელს არა მარტო თავისი:
მედიკალინისაგან, არამედ მთელი ქვეყნიდანა. შედეგობში საბუნების
სანადგულო მიწების შემოქმედების გამო საბუნების შემოქმედებრივ
გორდა და მთავრობამ გადასახადებრივ დახმარება გააძლიერა. მისი
იყო გენობა აქანდებანი და მღვდელმთავარი. I საუკუნეში აღვიწიდა
ღობი გამოყოფილად დადგენილიაგან და გარდა ამისა, დაწესდა ადამიან-
სტრუქტურული და სასამართლო იმუნიტეტი. XI საუკუნისაგან (მანდელე
გვებობა თითქმის გაქრა.

გაბატონებულ კლასს ნახევრები ეძლეოდა მანდელეობის
შესაფერისად. ნაწილობრივ ნახევრები საბუნებრივ იყო, ისინი მისი
სავარგულების გარდა ღებულობდნენ აგრეთვე " კვებითი წყარობას"
/ძიკოვსა/, აგრეთვე გვებების საკარნიდანობებს 100-დან ვინა კობ-
ლით - რანგის შესაფერისად. მეორეები გვებები ხორბლის ჭადასაბადის
ნახევარს აძლევდნენ ბაზრისა, ნახევარს-გუბადს, რომელმანაც მისე-
რიღნი იყვნენ. ხარკისა გამოსაღები მდინარედ გუბადს ეძლეოდა.

იპარნიში XIII ს. საბოლოოდ ჩამოყალიბდა ღებური ვრთ-
ვირობა, მისი დიდი მესაკუთრები გადაიქცნენ სენიორებად, მერნობ-
ნიშის უჭუბლო მფლობელებად-ვასაღებად, რომლებიც ვადებულნი იყვნენ
სამხედრო სამსახური გაუქმობა თავიანთ სენიორებისაგანს ამ რიმა
კლასმა შეადგინა პირობებრივადი წილები / ევროპულ დიპლომატო-

« ԹԻՆՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

XV ԿԱՆՎՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ԸՄԵՐՈՒՄԸ, ԸՄԵՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ԸՄԵՐՈՒՄԸ, ԸՄԵՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ԸՄԵՐՈՒՄԸ, ԸՄԵՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ

ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ

ՄԻՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՄԻՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՄԻՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՄԻՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ

ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ
ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱԽՆԻՍԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ

ღებმა ჩინების იმპერატორისადმი, იაპონიამ მიიღო იაპონიის, მეფის-
ტიტული ჩინეთისაგან.

XV ს. იაპონიაში გაბრწყინდა სოციალური წინააღმდეგობა-
ნი, დაიწყო ბელესწინისა და ვაჭრების შეჯახებები შოდაღებთან,
წარმოიშვა ვაჭართა დეობტარდველებიანი ორგანიზაციები და ქადაგის
პოლიცია დაქირავებული სამურაებისაგან.

გღებთა მძიმე გადასახადები და მევანხეთა ყველთა იწვევ-
და გღებთა შეიარაღებულ გამოსვლებს 1428 წელს გღებთა აჯანყ-
ბას უბიძგა მოუსაველიანობამ, რომელიც შეუძლებელი გახდა გად-
ეხადათ გღებებს გადასახადები ან მევანხეთა ვალბი აჯანყ-
ლობი თან ეხებოდნენ მევანხეებს და ბიძურად მოვაჭრეებს,
ძარცვავდნენ მათ სახლებს და საწყობებს და უკანვე იბრუნებდნენ
დაჭირავებულ ნივთებს, აჯანყება გაბმეორდა 1429 წ. და 1485 წელს.

XVI ს. იაპონიაში ანსებობდა სხვადასხვა მღვიმეური
სექტები. **XVII** ს. იაპონიის გაბატონებულ კლასში გაერყიდა სექტა
მეტი, რომელიც მღვიმეში გააძლიერა წავიკრანისკური მონღოლ-
ობა-დადამიანის წინისყოფისა და თავდაჭერილობის კლასთა ეს სექ-
ტა უკანსებდა სამურაების, როგორც გაბატონებული კლასის წარმო-
დგენლების აღმრდის მოხმუნელებსა !

პირდაპირი

ინდოეთში გუპტების იმპერიაში მაღალ განვითარებას
მიიღწია **IV** საუკუნის მეორე ნახევარსა და **V** საუკუნის პირველ
ნახევარში. **V** საუკუნის დასაწყისში ეხსალიტების მოძახბარე-
ობებმა, რომელთაც მუა აზიაში დიდ სახილბწიფო შექმნეს, დაიწყო
ინდოეთში: თავდასხმები, რომლებსაც ინდოელები, თიქმის საუკუნის

1 Всеобщая история, т. III, с. 549.

ნოღნენ შიშუდრები.

ბაღბანის დროს ძველი შიშუდრის ძლიერი საბუღბუგო აპარატის უმარბაბარო დიდი აბრია შუა საუკუნეების ავღანდლთა და ირანდლთა დაქირავებული ჯარისაგან. სუღბანის ბუღში იყო ავბოყო-
-რიდი შიშული დიდი სუღბუბა. საგადასაბადო და სამბუღბო უბიყბუბს
განაგბბა ბშავარი ვბბირი.

ნამუღსტრიკბს ქუონდათ ბბარბუღბობის აპარატო და აყავ-
დათ დაქირავებული ჯარის. ნამუღსტრიკბი განაგბბდნენ ავბონათო
ოღბბბის ბუბოსავადს და სუღბანის ბაბირაში უბდა გავგბავნათ
გარდაბუბო, რად ბორბუგბა ბბარბუღბობის ბარბუბს და ჯარის ბუ-
ნაბუბას.

~~ბიუბუდავად ბბარბუღბობის ბუბონბირიბაბირისა, ნამუღსტრიკ-~~
ბი ბბირად ბუბბბბბბ ბბბბბბბბბბბბ ბბბბბბბბბბბ.

ბუბბბბბბ ბუბბბბბბ ბუბბბბბბბბბბბ / ბ. ბ. ბ-
ბბბბბბბ ბუბბბბბბ ბბბბბბბბბბბბბ /, ბსბბბ ბბბბბბ. ბას ს-
გადასაბადო ბუბბბბბბბბ და ნაბად ბანამბბბბბბბბ ბბბბბბბბბბ.

ბაპარაბუბ ავბონი ბუბბბბბ ბბბბბბბბბბ ბბბბ ბ-
ბბბბბბბბბ საბბბბბბბბ ბუბბბბბბბბბ ბბბბბბ, ბბბბბბბბ ბ-
ბბბბბბბბბ ბბბბბბბბბ ბბბბბბბბბ ბბბბბბ. ბბბბბ, ბბბბბბბბ ს-
ბბბბბ ბბბბბბბბბ ბრ ბბბბბბ, ბაპარაბუბ ვასაბბბბს ბუბბი იყო.
ბბბბბბბ ვასაბი საბბბბბბბბბ ბუბბბბბ ბბბბბ ბბბბბ, საბბ
ბბბბბბ ბბბბბბბბბს ასბბბბბბ, ბბბბბბბ ანას ბბბბბბბ იყო.
ბბბბს ნაბბბი ბბბბბბბ ბუბბბბბ ბბბბბბბ და ბს ბბბბბბბბ-
და ნათი საბბბბბბს ნაბბბბბბ ბბბბბს. საბბბბბბბ ბბბბბბბ
ბბბბბბ ბს ბბბბბ ბბბბბბბბბბ ბბბბბბბ დასასბბბ, ბბბბს ნაბ-
ბბ ბუბბბბბბბბ ბბბბბბ. რაბუბბბბბს ბბბბბ ბას ბბბბბ
ბბბბბს ბბბბბბბბბბ, ბბბბბბ საბბბბბბბბბბ ბბბბ საბბბ-

XI საუკუნეში დაიწყო არაბების ხალიფათი და შარბილივა და-
მეფეებზედნი შოკდაღერი სახელმწიფო-მეფეებისა-დასავლეთი ირანის
და სამხრეთებისა- ადრისსავლეთი ირანსა და შუა აზიასში.

სამხრეთების სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ X-XI საუკუ-
ნეებში ჩამოყალიბდა ვაზირთების სახელმწიფოების იყო ლეონტი
წარმოშობის კონსტანტინე, უძლიერესი პოლიტიკური მათხრობის
აბი სახელმწიფოში მისდგინა სულთან მამადულის დროს / 998-1030/ა
მამადულის ვაზირთებისგან იმდენი აწარმოა ჩრდილოეთ ირანში
"ქრისტიანობისაგან განდევნის" წინააღმდეგ "წინააღმდეგობის"
ლონტიმ. 988-989 წლებში ირანს მამადულის გამხრევიმ იმდენი-
მან წამოიყვანა 57 ათასი მონა, 350 სპილო და წამოიღო 20 მონა-
ნი ქრისტიანის ფრი და დასაჯო მან. ასევე ლეონტიმ მანატი 17-
179.

იმდენი დამდეგ ღვირიმ უფლებად, რამაც მისივე ვადასახადებ-
ნი დასავლეთი ირანში მისამდგომბ ვადასახადებ. მარტივი წინააღმდეგის
ლონტი 100 ათასი კაცი მოკლეს შინშილით...

XI საუკუნის პირველი ნახევარში სულთნობა დაიწყო
და დამადაღერიმ მთელი ირანი. მათ ახლეს ქრისტიანობისა და
სიძინეით ეს სახელმწიფო უძლიერესი პოლიტიკური ძალად იქნა მისი
აზიასში. მათ დაიბრუნეს ათიურსავაქანის და ურმუბიდანენი მისამდგომ-
ასად. ირანში შოკდაღერი მისის საკუთრების ვადასახადებზედ შორისად
იქნა იტალია, რაც შემდეგობში მისამდგომბზედ ვადასახადების საბრძო-
ვიდროს იტალია სულთნობის სახელმწიფოს დასავლეთის სახელმწიფოს
იმდენიგვარს.

შოკდაღერი დასავლეთისგან ვადასახადების სულთნობის
იმდენი პოლიტიკური დაშლად. შარბილივა მისის, კრძანის სულთნობა
და ვადასახადების სულთნობა.

ახრეხვევ მიწები, მოძრაობა იმდენად ძლიერი იყო, რამე შედეგი მიგვა-
ლად მათი მიღწევი მამბდაჲს ვაინადა და მიწე მოჭყუბით მამაჲრღლად
ამბნდა მოძრაობის მიშაჲრები და მოძრაობასაჲს სასტკიჲსად გჲსტკირ-
და.

მამბდაჲსკორი მოძრაობის რაჲრების მიშეჲს გჲრდაჲსკორი ურთი-
ურთობა ირანში ვამბჲსკორდა და ვაინადა. აჲ ძირითადად იყო გჲრდაჲს-
კორი საჲსტკირების რიგი გჲრმა. გჲრდაჲსკორი რენგა ირანში ემბჲსკორა მიწის
გაჲსაბაჲს.

VI-VII საჲსტკირებში რაჲრდაჲს საჲსტკირების რეჲრება.

რეჲრებაში გღებები მიწის ჳადასაბაჲს რამდენსაჲს ურჲვა ზარაგნი,
იბნდენენ ნაჲსტკირად რისაჲსი 1/10-დან 1/3-მიწე, იბნ მჲსაბამი-
საჲ. აჲ რამდენად ნაჲსტკირი იყო მიწა ან ანდო მიღებაჲსკორდა ჳადა-
ლების მარაგაჲს საჲსტკირების რეჲრებაში დაჲსკორნა ჳადასაბაჲსების
მჲსკორ ვანაჲსტკირები მიწის სბჲდასაბაჲსების მიღებდაჲს. ამასთან-
ეჲსკორნაჲს რამდენიჲს რამდენში მიწის რამდენ ჳადასაბაჲსის გღებ
ჳადაბდებში . საჲსტკირებში რამდენი 20-50 რენს ასაჲსი მამაჲს-
ტკირი იბნდენენ სჲსტკირიჲს ჳადასაბაჲს მათი რენდირიჲს მიღებაჲსკორ-
ბის მიხედვით.

საჲსტკირების რეჲრებაში საჲსტკირების გჲრების ჳადაჲს-
ბისა და ჳადასაბაჲსების სჲსტკირი ჳადასაჲსა მამბდაჲს მამბ-
ბის მიღებაჲსკორმა. საჲსტკირი მამბ ჳადაჲს მამბინის მიშისაჲს. ეს
მამბები იბნაჲსტკირდა სამბდერი მამბინდებში: დაჲსკორნაჲს რამდენ-
ის მიშაბა, მიწისაჲს, სამბჲსკორიჲს რამდენი, რამბჲსკორი, მიშ-
ტკირის სბჲდასაბაჲს საჲსტკირი, რენდირის მამბები და სბჲ.

მამბი ჳადასაბაჲსები ირანში ვამბდაჲს. სამბდერი გჲრ-
ბებში და ვამბებში, რამდენიჲს ნაჲსტკირიჲს რენდირიჲს სჲსტკირ-
ნობას იბნაჲსტკირენ, მამბდენენ სამბჲსკორი ჳადაჲსკორი, მამბჲს ან-

ՌԻՊՈՒ ՇԵՆՏՐԱԿ

որանք X սալյանցիքի ժողովրդի անդամներն են և որոնք
Կարենյանների ուսուցիչ X սալյանցիքի անդամներն են որոնք
վերականգնված չեն և անհայտ թվաքանակով են:

Ընդ միաժամանակ ընդհանուր արժեքները և արժեքները,
Քիմիականների ժողովրդի, Վրացի և Կարենյանների ժողովրդի,
Երևանի, Երևանի, Երևանի, Երևանի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի

Առհասարակ ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի

Վերականգնված թվաքանակով և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի

Ընդ ընդ և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի

Առհասարակ ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի
և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի և Երևանի ժողովրդի

გაქმან-ხანის მთავრობამ დააყენა გლეხების მიწა-
ზე მიწაგრობა და სხვაგვარად დადასტოვების აკრძალვა, დაწესდა გაქცეულ
გლეხთა 30-წლიანი ძებნა, გააძაბა ხალხი, მარტალია, სანჯიკად
იყო დატყვევებული, რაგრამი მანინი მალაღი იყო. მუშისტანში, მასალი-
თად, სახელმწიფო მიწების ფონდის გლეხებს ახლები გლეხები
ნოქ საეროთი მიწისდასაცემის 60წ.

მონღოლური დაპყრობის შემდეგ მხოდა მიწის გონივის და-
დანაწილება. მიწადადი მიწის დადასტოვება მიწაგრობული გლეხებისადა ჯერ
ხამინიქ, შემდეგ ან / XIV საუკუნის დასაწყისში / - მონღოლ-აღმწიველ
სამხედრო მითმამარე დიდაცხობის ხელში, დასადა ან მუღალს უფლებ-
თა და აგრედავი მუსულმანურ რელიგიური დაწესებულებათა ხელში იქნას
მიწაგლეხების მიიღეს საჭადასახადადი დეწიგლეხის ეს დეწიგლეხის, მთ-
გორი შემდადათი, მიიღეს აგრედავი მუღალური მიწების მიწიგრობა მუს-
კარევი და მუსულმანურ რელიგიური დაწესებულებათა უფადა მიწის მიწი-
გლეხთა.

ხედადალური მიწის სიდიდეზე დაპყრობის შემდეგი მონაგე-
ლეხი : რამიდადა-უდიდა ხელდადადიების სახელმწიფოთი უფადადა 12 300
ხედაური სადსიდადი სახედავი მიწა / ხედაური-არამულადა, უფადა-ირამულ-
ადა, არის მიწის დადადათი, რამიდიდი მიწიღის დაამუშაოს უღლედა ხარმა
სეგონის დაწესებულებათი/ იგი საჭადასახადა ადგიდას საჭადასახადა მიმიდა
იყო, საჭიდადადი 6-7 აა. ხედადაზე მიწაგრობული იყო 3-დან 6-მდე გლე-
ხთა მუშახი და მიწიგი. გარდა ამისა, დადადადათა ამადადი გონიდაური დადადა,
მიწადადი დადი, / მიწიდადი ირ დადადათი დადადიების დადადადადი დადადადა
1200 მიწა/ დადადადათა აგრედავი 30 ამადადი გლეხი, 250 ამადადი გლეხი,
10 ამადადი აქლედი, რამი ან დადადათი ხელდადა სახედადიზე. დაქმან-ხანის სა-
დადადი დადადი 20 ამადადი ხედადანი მიწადადადა.

XIV საუკუნის სახედადი : დადადადათის უფადადადი . მიწიგრობა

ყველაზე დიდი ინსტიტუციური მნიშვნელობა აქონდა სერბულდარულ მოძრაობას, რომელმაც გაიმარჯვა და 1353 წ. ილიანის ორჯა მიწათ, სერბულდარულ სახელმწიფოში იარსება 1337-დან 1381 წლამდე. სერბულდარების სახელმწიფოში გლეხები სახელმწიფოს აძლევდნენ მოსავლის 3/10 ნაჭურთ. ჯარი ჯამაგირს ღებულადა სახელმწიფოსაგან ნაჭურთ-ნედლული აბრეშუბინა.

1350 წელს მამუნდერანში მოხდა აჯანყება, რასაც მოჰყვა სენი-ილის სახელმწიფოს დაარსება. განმათავისუფლებელი მოძრაობა მიმართული იყო მოწოდების ბატონობის წინააღმდეგ, რომელიც გადაიზარდა გლეხებისა და ხელისნების ბრძოლად ადგილობრივი ფეოდალების წინააღმდეგ. ეს მოძრაობა მოითხოვდა სოციალურ თანასწორობას და სამომხდარებლ საგნების გათანაბრებულ განაწილებას.

1405 წელს ოხობა ახალი აჯანყება სერბულდარების სახელმწიფოში, 1406 წ. - მამუნდერანში. აჯანყებაში მთავარი როლი ეკუთვნოდა ხელისნებს. ხელისნებსა და ქალაქის ინტელიტენციამ ირანსა და აშერბაიჯანში ტავრულად შეიფიცეს სერბულდარულ ბურჟუაზიებისა. ბურჟუაზიების მოძღვრება მოთხოვნა და ქონების განმტკიცებას და საერო სოციალურ თანასწორობას, 1941-1942 წწ. ყველა ოხობა ირან სახალხო აჯანყება ბუბისყანში, რასაც ის-ფორიულად პრეგრესული მნიშვნელობა აქონდა.

1410-1468 წწ. სახერეთ აშერბაიჯანში, შერბილდარში, სომხეთში და არაბულ ერასში ჩამოყალიბდა თურქული / ოგუზთა / მომთაბარეთა სახელმწიფო ყარა-ყოჩულუ. ტიგროსის და ევფრატის ბერი სათავეებთან ჩამოყალიბდა მეორე სახელმწიფო აფ-ფოჩულუ, რომელიც 1467 წლებში ყარა-ყოჩულუს სახელმწიფო მდინარე და იპყრო. სატაბტო ქალაქი იყო თებრიზი - მდელი შუა აღმოსავლეთის უდიდესი ბურჟუაზიური და კულტურული ცენტრი. XIII-XVI საუკუნეებში ხორასანი დარჩა თემურიდების ხელში.

ირანის ყველა სახელმწიფო XII-XV საუკუნეებში იყო დიდ

სამიგადაღობის იდეოლოგიის უღებრი მიღება.

711-714 წლებში არაბებმა დაიპყრეს პირინეის ნახევარი-
კუნძულის დიდი ნაწილი და 715 წელს ძირითადად დასაშავრეს ამი-
ერკავკასიისა და შუა აზიის დაპყრობა.

დაპყრობების შემდეგ ურასისა და სიროსი ცენტრალურ
სწრაფად შავიდა წინ, ეგვიპტისა და ჩრდილო აფრიკისა - შეიპყრებო
ნელა; რაც შეეხება ამიერკავკასიას, ირანსა და შუა აზიას, მათი
არაბიზაცია არ მოხდა, პირიქით, აქ ჩასაბღღული არაბების ასიმი-
ლაცია მოხდა ადგილობრივ მოსახლეობასთან, არაბებმა მათი კულტუ-
რა მიიღეს.

საფიციური უმანასწორების საფუძველზე არაბებში ბშირი
იყო ხალხთა მასების გამოსვლაში მთავრობის წინააღმდეგ.

სახელმწიფოსა და ცალკეული პოეზიების მიწილზე მყო-
ში გლეხები მიტოვდნენ მდგომარეობაში იყვნენ. მათი მიწები
მიწაგლეხის მიხედვით მთავრობამ VI საუკუნეში შემოიღო, რომ
გლეხებს კისტებზე უნდა აქონდათ დაკრძალული ტყვეობის ბეჭდოვან-
იური ჩივილები, რამდენიმედაც აღმდგომი იყო, მაგრამ გლეხ-
ები, რაზე ისინი ვერ გაქცეულყვნენ და გვერდი ვერ აუბრუნებოთ
გადასახადის გადახდისათვის, ხარჯის ახდენენმდენ ან ნაჭურ-
ილი-მოსავლის წილს, ან ყულად, რეგულირებად გადასახადს მიწის
გარკვეულ ზარეობზე, მოსავლის რაოდენობისაგან დამოკიდებულად.
მა რამდენად ბიძგი იყო ხარჯა, იქნადა ჩანს; რომ ურასში VI
საუკუნეში ეს გადასახადი წილირად იძლეოდა 214 მილიონ ღირ-
ებულს, VIII საუკუნეში 3-ჯერ ნაკლებს, მიუხედავად იმისა, რომ
გადასახადის განაკვეთები გადიდებულ. იქნა.

VIII-IX საუკუნეებში არაბების გვირგვინი დაყოფილი
იყო საგადასახადო დაბეჭვრის ნიშნის მიხედვით : I / მიწები, რომ-

კვლევით უარის წყობით შეუძლია მიადგინოს ღმერთთან უშუალო ურთიერთობას ან შეერაობას. მუსულმან ასკეტებს ერქვათ ჭაკირები.

VIII საუკუნეში მამულის მფარობით სახელმწიფოთა სარწმუნოებად გამოაცხადდა შუბაშიღისებობის "ტამაყაკვებელთა" მოძღვრება. ისინი უარყოფდნენ ატოპოლოგისმის / ღმერთის წარმოგონებას ადამიანის სახით/. ურნანი მუდმივად არ აჩივს იგი ბეჭმინილია, ადამიანის ნება მფრისუხადია და ღმერთის წინასწარ განზრახვებობისა — გან დაბრკალვებობისა, ბადიუი უნდა ამტკიცებდეს არა ბანჯო ენიც და ქადაგებობა, არამედ მანვილითა.

IX საუკუნეში იგივესავე სარწმუნოებად კვლავ იქცა ლინობი. X საუკუნეში სწინიგური ღვთის მტყვევლება გამოიყო კანონებდებლობას, შეიქმნა ახალი ბარბოლოქმუდო ღვთისმეტყველება — კალამი, რომლის დამაარსებელი იყო ახარი. მისი მიზანდასახუნი უმცარბოგდნენ გარდა ღვთისმეტყველთა ავტორობებობისა, მათ მიერ ანტიკურნი ფილოსოფოსებისა და პირველი რიგში არისტოტელის დამახინჯებულ დამუღებობსა მუხამედ გაბადობ XI-XII საუკუნის მიჯნამდე კალამი დაუახლოვა სუბიტიმსა ამ პერიოდის ისლამისაფის დამახინჯებებობა მოჩილებობა, ხადინისადმი მიბარბული ქადაგებობა მოჩილებობისა, მომინებობისა და მფრისი ბედიც კომყოფობისა. ამის შედეგ ისლამი ველარ ებუბა ქრისტიანობას, იუდეობას და განსაკუთრებობა მუსულმანურ ერქობას.

X საუკუნის ბოლოს და X საუკუნის პირველი ნახევარში არაბეთის ბადიუატი მანდათან იწლებობ, მშარბოვებური ძალები მანდათან იწობობა, წილისა და ქარის წილქვობობი ფრთახ ხელის წილქვობობსა ნიქალთ მანარის დირქობიკ ვაჭი და სხვა-გარდასადა საზინარ და საგარეო ვაჭრობა იმდროთაძე, ჩინდობად, ადმისსავლთა ურნობის ქვეყნებთან და რუსთობთან.

ყოველივე ამან გამოიწვია ქრედიკის განვიმარება, რეკობ

ღამი უნდა მისდევდო სინდისს და გონებას, ავიდოდო ლრვილებს და დაწაშაულად მიგაჩნდეს ყოველგვარი სულიერი ჭრსების მოკვდა. I-XV საუკუნეებში ჩამოყალიბდა საბაღბო ზღაპრების კრებული "ათას ერთი ლამე". ჭადაძეშავდა სპარსული კრებული "ათასი ზღაპარი", დროსა შესვლილობაში მას შეეძარდა ინდური, ბერძნული და სხვა დავენდები, მოქმედება კი არაბეთის კარზე ბდება და ქალაქის შრეში. არაბებს ამ საუკუნეებში ჰყავდათ ცნობილი უიღოსოფოსტები და მეცნიერები. IX საუკუნეში აქ შეიქმნა ეკონომიკური გეოგრაფია, რეორც გეოგრაფიის — განსაკუთრებული დარგი.²

6. მონღოლეთი XIII-XV სს.

XIII ს. დასაწყისში ცენტრალური აზიის ველებში ჩამოყალიბდა ძლიერი მონღოლური საბედობიოფო, რასაც მოყვა მონღოლურ დაპყრობათა ხანა თავისი მსოფლიო ისტორიული მნიშვნელობის შედეგებით. მონღოლური დაპყრობები შეეხო მრავალ აზიისა და ევროპულ ქვეყანას, რამდენადაც ღრმა ავადი დაჭოვეს მათ შემდგომ ისტორიასა და ღიო მონღოლეთის ხაღბის ისტორიაში.

XIII საუკუნეებში მონღოლებს თავიანთი დაბეჭერლობა არ აქონდათ და ხმარობდნენ უიგოლის დაბეჭერლობას. XIII ს. დასაწყისში ძირითადი მასების რეღიგობა იყო შამანიზმი, მთავარ ღმერთად იფვლებოდა "მუღმივი ღურჯი ცა". მონღოლები ააჭივს სვებდნენ აგრეთვე მიწას, სხვადასხვა სულებსა და შინაპრების ღმერთებს. კარანსტების ცომების ბედაფენამ XI საუკუნის დასაწყისში მიიღო წესტორიანული ქრისტიანობა. ნაიშონების შრეში ცავრცელბულ იყო ბუღობი და ქრისტიანობა.

² Всемирная история. т. III, с. 122-124.

XIII ს. დასაწყისში სხვადასხვა ტომთა დიდუბობა შეზღუდულია ველების მონღოლების ბელადის მედურჩინის გამგებთ, რომელმაც შემდეგში ჩინებისხანის საბელეგობა მიიღო.

მონღოლები ბელისნებს აქვეყნდნენ ბანებად და ყველა მიყავდათ მონღოლებში, დიდნი საბელისნოები ეკუთვნოდა ხანს, სუფიშულებს ან დიდბულებს, ბელისნებს მთელ პარლუქიას არმდეგდნენ და უკმარის საჭიბელს აძლევდნენ: ასეთი საბელისნოები შექმნილი იყო ყველა: დაპყრობილ ქვეყანაში, მონღოლების დიდბულები სოფლის მოსახლეობისაგან ირებდნენ. პარლუქბად რუნტასა:

ჩინების ხანმა აიღო შუა აზია, შიეჩრას ჩრდილო დასავლეთ ინდოეთში, საქარაველიში, აბერბაოხანში, რუსეთში, უნგრეთში, პოლონეთში, სიღვიბიაში და მივიდა ვენეციამდე. მონღოლებმა აიღეს ირანი, ბაღდადი, შიეჩრდენ ჩინეთში, ტიბეტში, ინდოჩინეთში, ჩრდილოჩინეთში, მანჯურიასში, მონღოლების წინსვლა შეამკურეს ევროპის ჯარებმა.

XIV ს. მონღოლების ძირითადი მასა შევიდა: ძველ უზბეკებს, ყოჩაღებს, ნუბუებს და აბერბაოხანელებს და მწყის ლაპარაკი ლურჯული სისჭიბის ენაზე. კასპიის ზღვის დასავლეთ ნაპირზე მონღოლური ენა დარჩა XVII ს.-მდე, ავღანეთში XIX ს.-მდე.

ვაჭრობის განვითარებას ბელს უწყობდა მონღოლების მიერ გაშარლული გზები და საფოსტო კავშირები დაქვე იყო ძველი საქარავნო გზებიც.

სამიხუთი საქარავნო ვაჭრობა წინა და შუა აზიასთან და ჩინეთთან მუსულმანი ვაჭრების გაერბონაბული კომპანიების ბელში იყო, ზანსაკუთრებით სპარსელებისა და ტაჯიკებისა ამ მძლავრი კომპანიების ქვეყნებს ეწოდებოდა ურტალეზი, ისინი აგზავნიდნენ ქარავნებს, ასეულობით, ათასეულობით. ადამიანებს სპარსენის კორუპციით. ჩინების ხანი მფარველობდა ამ ვაჭრობას შემდეგ მის პირი-

ტოპას განავრთობდნენ მისი მიმკვიდრეები — დიდ ბანდში და აგრეთვე უღოსოს ბანდში. ბანდში და მსხვილი ნოვოდაღვი ან ჟამალა-სიბილიკდნენ საბაჟო შეტომაველებით და მდინარე ანაპოლიდნენ საბ-სრებს ვაჭრობაში, ხოლო ურჭალები მათ აძლევენ მათი შეტომაველის შილს საქონლით.

ბონოლოვების ვაჭრობას საჭრანშიკო ხასიათი ქვირდა და ამიტომ ის მიერვე გავლენას ახდენდა ქვეყნის ბიზანტიზაციაზე და მისი განვითარებაზე.

შედავი მიმართვა . ხუბილიკი დიდი ხნის სწავლის ან პირდაპირ, დიდი ხნის წინდის სწავლის მიმართვა უნდა იყოს მისი განვითარების მიზეზი. მისი განვითარების მიზეზი უნდა იყოს მისი საჭრანისა და მისი განვითარების მიზეზი. მისი განვითარების მიზეზი უნდა იყოს მისი საჭრანისა და მისი განვითარების მიზეზი.

საბჭოთა ვაჭრობა ძველი საჭრანის კვირის განვითარება: საბჭო-სრების მდინარის სწავლის მიმართვა უნდა იყოს მისი განვითარების მიზეზი. მისი განვითარების მიზეზი უნდა იყოს მისი საჭრანისა და მისი განვითარების მიზეზი. მისი განვითარების მიზეზი უნდა იყოს მისი საჭრანისა და მისი განვითარების მიზეზი. მისი განვითარების მიზეზი უნდა იყოს მისი საჭრანისა და მისი განვითარების მიზეზი. მისი განვითარების მიზეზი უნდა იყოს მისი საჭრანისა და მისი განვითარების მიზეზი.

¹ Всемирная история. т. III, с. 526.

III. შუალი, არადიფი და გინაშახი დასავლეთ

ჯერჯონის გინაშახი სახელმწიფოებრივი IV-V სს.

1. დასავლეთი რეზინის იმპერია

IV საუკუნის მიწურულში რეზინის იმპერია განიჭო ორ ნაწილად: აღმოსავლეთი და დასავლეთი იმპერიად. მათი განვითარება სხვადასხვა გზით წარმოიშობა, მაგრამ III-V საუკუნეებში ორივეგან საზოგადოებრივი განვითარების ურთი და იგივე პირობის მიმდინარეობდა - ირლვითა და მონათმფლობელური წყობილება და ყალიბდებოდა შიგნითა და გარეთ.

III საუკუნიდან საშუალო და მცირედი მონათმფლობელები განადგურდნენ, ვადებში ჩადგინდნენ, სახელმწიფო განსახიდანებს ველარ იმპერიდენ და მათი მიწები და მიწები კრედიტორების ხელში გადავიდა. მსხვილი მიწათმფლობელები კი თავიანთი მიწის საზოგადოებრივს აფარებდნენ. ქალაქური ხელისნობა და ვაჭრობა ჩადგინა, საქონლის წარმოება და ხელის მიმოქცევა შევიწროდა. სოფლის ხელისნობა აწარმოებდნენ აუცილებელ პირობებში განსახიდანების უძებესობას სახელმწიფო ნატარალური სახით იღებდა.

IV საუკუნის შუადან დასავლელი გლეხების დიდი ნაწილი, თავი რთ დაეცა მონაბელების, განსახიდანების ატყობა და ჯარის - კატა მფობებობისა და ძალადობისაგან, შედოდა მიწის მფობარი პირფონების მფარველობაში, ვ. წ. ატროფინისა. თავიანთ მიწებს მათ ადევდნენ და მფობონ კოლონების მფობარეობაში ხეობებდნენ.

იმპერატორმა კონსტანტინე I / 322 წ. კანონით / კოლონების მონათგრა მიწას. მსხვილი მიწათმფობელებს უხდება ქონდა გაქველი

„**აროდებო**“ უკან დაბრუნებინა. **„მავისუფალი გლეხები მიწაზემხრო-ბელთა ქვემოვერდობები გახდნენ. მატკონები დიდ ბუგარას, ახლევინებ-დნენ, მათ შობიკურადაც სუნიდენ და სატუსალეშიც აძიყვდევდნენ.**

მსხვილი მიწაზემხრომდენი საბეღობიჭოს საადგილ-მადელთა გა-დასაბადების უბედიდენ და ჯარისკაცობად მავიანთ კოლონებს აძლევ-დნენ.

IV საუკუნეში გერმანული ტომები თანდათან უახლოვებოდნენ რომის იმპერიას და **V** საუკუნის დასაწყისში /410 წელს/ ვისიგო-თებმა რომი სილეს დასავლეთი რომის იმპერიის ტერიტორიაზე **„პაპარს-და“** მარბაროსთა **“** სამეფოები **“** /მეგრძეები და რომელები ყველა არა-ბეგრძის და ყველა არაარმავეს უწოდებდნენ მარბაროსებს/ პირვე-ლი ქვემოთა ვესთგოთების კულტების სამეფო 419-507 წწ. / მეორე-მა-რბაროსთა სამეფო. იყო გერმანულ ტომთა ვანდალების სამეფო /459-534 წწ./ **V** საუკუნის მესამე დასავლეთ რომის იმპერიის ტერიტორია-ზე მიგრძენა მესამე **“** მარბაროსთა **“** სამეფო-მეგრძეებისა. ეს იყო შრადკების სამეფო, რომელიც პაპარსა გერმანელების თამბა-ფრანკებ-მა. გერმანულმა ტომებმა, ანგლებმა, სუაუსებმა და სხვებმა დაიწყეს ბრიტანეთის კუნძული, რომელიც დასახლებული იყო ბრიტების კულტის ფორმით.

V საუკუნის მეორე ნახევარში დასავლეთი რომის იმპერია მიდგებოდა მხოლოდ იტალიის სამხლობელოებისაკან. რძედიკოთა აგრძე-დას ვადეოსულმა ვანდალებმა 455 წელს რომი სილეს დასავლეთ რომის იმპერია საბოლოოდ დაეცა 476 წელს.

IV-V საუკუნეებში გერმანელები პირველყოფილი მედიონი წყობი-დან ეროდალურ წყობაში გადადგოდნენ.

2. ბიზანტიზმი / აღმოსავლეთ რუმის იმპერია /

330 წელს რუმის იმპერიის სარკინიგუნთი ქალაქი გადა-
ტანილ იქნა ქალაქ ბიზანტიისა. ეს მოხდა იმპერატორ კონსტანტინე
I ღრის და ქალაქს კონსტანტინოპოლი ეწოდა. 395 წელს აღმოსავლეთ
რუმის იმპერია საბოლოოდ გამოეყო დასავლეთს, იგი ამ ღრის აერთი-
ანდა და ბალკანეთის ნახევარკუნძულს, შიგრი ამიას, ეგვიპტის მდვის კუნ-
ძულს, სირიას, პალესტინას, ეგვიპტეს, კირენაიკას, ჩრდილო შავი მდვის
სანაპიროს ბერსონს და სხვ. აქ ცხოვრობდნენ ბერძენი, გრეკო-
ელები, ილირიელები, სირიელები, სომხები, კლბები და სხვ.

ბიზანტიას IV და VI საუკუნეებში გავრცელებული სავაჭრო
და დიპლომატიური ურთიერთობა ქონდა ირანთან, შავი მდვის სანა-
პირსა და აზიურ კავკასიის ნაწილებთან, არაბებთან, ეთიოპიასთან, ჩი-
ნეთთან, ინდოეთთან და დასავლეთის ქვეყნებთან: იტალიასთან, ესპანე-
ლთან, გალიასთან, ქონდა ბრავალი აყვავებული ქალაქი და სანაპირო.

აღმოსავლეთ რუმის იმპერიის ტერიტორიაზე VII საუკუნე-
ში ჩამოყალიბდნენ დამოუკიდებელი სახელმწიფოები: ბოლგარია, ბერგა-
ტია და სერბია; აღმოსავლეთის პრეზიდენციები-სირია, პალესტინა, ეგ-
ვიპტე, შიშო ბელსოპოლითა, კირენაიკა; ჩრდილო აფრიკის სამხრეთელები
დაიპყრეს. არაბებმა, ჩრდილო და ცენტრალური იტალია-ეგვიპტეებმა, და
გამოსტაგეს ესპანეთში და ბიზანტიამ ღარსა სამხრეთი იტალია
და სიცილია: VIII საუკუნეში ბიზანტიას შერჩა შიგრი ამია; ბალკან-
ეთის ნახევარკუნძულის ნაწილი და იტალიის სამხრეთელები;

ნაწილი აჯანყებამ VI - VII საუკუნეებში და სლავების
დასახლებამ ბიზანტიის ტერიტორიაზე ბელი შვედურ მიწურ შირმა-
ტი დაძვარებული მსხვილი მიწათმფლობელების რევუტასა

საკუთრება გამოხატავს. სახელმწიფოთნო შიშისა და სიძულადის მიხედვით ახლავს რა-
ღი სამსახურის გაწვევისათვის.

X საუკუნეში ქვეყნის ეკონომიკურ და პოლიტიკურ განვითარება-
ში დიდ როლს ასრულებდნენ ქალაქები. კონსტანტინეპოლის ხელისნაწი
ქართულია. მთავარი სიგურა იყო მათთვის ხელისნაწი. მოხელე
საკუთარი სახელისნაწი ატარებდა იყო. ხელისნაწი და ვაჭრებს მათთან-
თი კონტრაქტები აკონტრაქტებს. ისინი აკავებდნენ გვიანი მართვის დასა-
ვლეთ ევროპის ამქვეყნის იმ განსხვავებებით, რომელიც მათთვის სწრაფად გა-
მოყვანილია და დაქირავებული მუშაკებისა და სხვა მათთან ანტიკონტრა-
ქტული საამქვეყნის მართვის მუშაკების, მართვის, მართვის, ანტიკონ-
ტრების ქსელისგან განსხვავებით და ამასთანავე ანტიკონტრ-
ქტული ამქვეყნის: დასახლებს, მათთვის და სხვა.

სახელმწიფოთნო დიდ განსახლებებს ახლავს მათ და ხელისნაწი
და ვაჭრებს, ამასთან კონტრაქტს უწევს კონტრაქტების მიხედვით-
ის ამქვეყნის დასავლეთის ამქვეყნისა და განსხვავებით არა მართლ-
ვის ამქვეყნის მართვის ექსპლუატაციის, ამასთან სახელმწიფოთნო.

IX-X საუკუნეებში ბიზანტიის მართვის მართვა არსებობს.

მაღდადის ხალიფის დასავლეთის მართვის ბიზანტიის დასავლეთ-
თი მათთვის ვაჭრებს მართვის მართვის მართვის ვაჭრების და
საქონლისგან ეკლესიის დასავლეთის. XI საუკუნეში ბიზანტიის
მართვის ახალი მართვის - მართვის.

შიშისა და სიძულადის შიშისგან განსხვავებით ბიზანტიის-
ში დასავლეთის XI საუკუნეში. ამ დროისათვის ვაჭრების მართვის
ის მართვის XI-XII საუკუნეებში სახალიფოს მართვის, მართვის და-
ვისთვის ისე ერთ-ერთების, ამასთან დასავლეთის, მართვის
ერთგვარად შიშისა და სიძულადის შიშის მართვის, მართვის მართვის
მართვისგან. მართვის მართვის ამ დასავლეთის მართვის მართვის-

ამასთან გერმანიის იმპერიაც შეეცადა, ბიზანტია თავის
გავლენის ქვეშ მოექცია. გერმანიის იმპერატორმა ჟიღაქ მუბ-
სკიმ ჯვაროსანთა ჯარების წინამძღვრის - ბონიფაციო მანუელისა და
შვილების მოახერხა ბიზანტიის დამარცხება და 1204 წლის 13 აპრილს
კონსტანტინოპოლი აიღეს ჯვაროსნებმა.

3. ბიზანტიის ნანგრევებზე ჭაპარდა ლათინური იმპერია. მაგ-
რამ იგი თავიდავედ სუსტი იყო. ამ იმპერიასი შევიდა კონსტანტინო-
პოლის ნაწილი, ტრაკიის ნაწილი და ეგეოსი. მღვსის რიგი კუნძულები-
სა.

მაკედონიამ ქადაქ ჟესალონიკოს და ჟესალით შუაგვიანს ჟე-
სალონიკოს საბჭო, რომელიც შეხვდა ჯვაროსანთა ბუნებრივ წინააღმდეგობას
ბონიფაციო მანუელისა. მორეამ შუაგვიან ახვის ანუ ბორვის სა-
თვადი. შუა საბჭოქმდის ალმოსავლეთ ნაწილიც მარმონიას ალენის,
ანუ ანტი-ფივანის საპროვინციო თითქმის ეს საბუღმწიგო თავის ბზრის
შეგვებოდა რიგ ჟეოდალურ სამხრობუღოთაგან.

ვენეციელებმა მიიღეს კონსტანტინოპოლის ჩრდილოეთ უბანი
გალათი, მნიშვნელოვანი დასაყრდენი. ანტიკები პრამონიკის ნაპირ-
ბზე-გერაკელა და სხვა, კრიტი, ეუბოია, კიკლადისის და სპირაგუს-
კის კუნძულების დიდი ნაწილი ეგეოსი. მღვსზე, კუჭაღენია, მაკონ-
კი, ლევიკადა, კორფუ და სხვ. ბოგორთი პორტი პელოპონესში და ადრი-
ატისის სანაპიროზე / დიდრანია და სხვა/.

დროებით მათ ეჭირათ ყველა მნიშვნელოვანი სავაჭრო გზა
ბმელთაშუა მღვსის ალმოსავლეთ ნაწილი. კონსტანტინოპოლის პატრო-
ნი არქანგელის ალმონიკელ იქნა ვენეციელი პრელატი თომასი ბორბინი.
პაპმა დიდი გამოჩენა მიიღო მუთხზე ჯვაროსნული ლაშქრობიდან
კათოლიკურმა სასულიერო წოდებამ გადაწყვიტა თავის ხელში ჩაგდო
ბიზანტიის ეკლესიებისა და მონასტრების მიწები და შეიქმნა ვალი.

ღათიწურმა დაპყრობამ უკონოთურაპ დასცა, გაძარცვა და გაანადგურა მთელი ქალაქები და ოქციები.

ბულგარეთის ბეხუმი-ქალღიანმა ზრაცისის მისახლეობის მხარდაჭერით გაანადგურა ჯვაროსანთა მთავარი ძალები.

ჯვაროსანთა დამარცხებას ხელი შეუწყო ბერძნული სახელმწიფოების წარმატებებმა. ელენი იყვინენ: 1. ნიკეისის იმპერია, ბიზანტიის იმპერია და სავლეთ ნაწილი, 2. უბიისის დელაქტატი მალქანთის ნახევარკუნძულის დასავლეთ ნაწილი და ტრაპიზუნტის იმპერია შავი ზღვის საბუნთ ნაპირებში.

ეს იმპერია, რიგობი ცნობილია, დაარსდა მხარე მუხის ხელშეწყობით 1204 წელს ის ემხრობოდა საქარმველეს ტრაპიზუნტის იმპერიაში XII საუკუნეში მდებარე ნიკეისის და სხვადასხვა. წინასწარული მდებარე ოქციები შავი ზღვის სანაპირებზე უსისიგდას სამსუნამდე. ტრაპიზუნტი XV საუკუნეში წარმოადგენდა მსხვილ სავაჭრო ქალაქს, სადაც აყვავდა მავრისებური ქაშაშა კულტურა, რამდენიც ურთმამდთან ახამებდა ბერძნულ განათლებულობას ქარმველი ბაღის მალადი კულტურის მფრმყოფად ნიშნებთან.

ღათიწური იმპერიის დაბრუნება განმავრცულდა მისიანისა უცხოელ დამპყრობლებისაგან 1261 წელს, მაგრამ მავრის წინანდეგ /X-XI სს-/ძლიერებას ველარასდროს ველარ მიაღწია. 2

4. ტრაპიზუნტის სახელმწიფო

რომაული ბუნებები ტრაპიზუნტის უწილებდნენ გერმანულ ტომებს, ეს სახელმწიფო ცნობილია III საუკუნეში. ტრაპიზუნტი იყო მდებარე - მღვიმისი ანუ სალიკური /ღათ. "Jalun" - მღვიმე / და მდინარე რიონისი. V საუკუნეში მათ მიაყვავეს რომის იმპერიის ნაწილი-მდებარე-საღმოსავლეთი გაღია. მათმა მუხებმა

სადგვივმა V საუკუნის მიწურულში მიიღო ქრისტიანობა. — "სადიკური სიბრძნის" მონაგებობის მიხედვით VI–IX საუკუნეებში გერმანულ ტომებში გვარგვნილი ლეი საცხებობი დაიშალა, გაჩნდა მიწაზე კურობი საკუთრება, კლასები და სახელმწიფო.

VIII საუკუნის დასაწყისიდან ჟრანკების სახელმწიფოს მოუხდა შექმნება არაბებთან, რომლებიც შეიჭრნენ პირინეის ნახევარკუნძულზე. ჟრანკებმა არაბები დაპირებულს კარგის დიდი /768–814 / შექმნა დიდი იმპერია და 800 წელს თავი იმპერატორად გამოაცხადა.

VIII–IX საუკუნეებში ჟრანკების სახელმწიფოში განმტკიცდა მიწაზე კურობი საკუთრება. განადგურდა თავისუფალი ჟრანკის გლეხობა და გაიძარდა მსხვილი მიწათმფლობელი საკუთრება. ამ პერიოდში გავრცელდა იყო პრეკარიობის სისტემა—მსხვილი მიწათმფლობელები მიწის ნაკვეთს აძლევენ უმიწაწყლო გლეხებს, რომლებიც ვალებულბას კისრულბდენ ბუგარს. უხადათ მესაკუთრისათვის.

მეორე ჯორმა იყო შემდეგი— გლეხი, იმის მიწით, რომ ვერ შეინარჩუნებდა თავის მიწას, მას ჩუქნიდა კლესიას ან ძლიერ მებრძულს, შემდეგ უკანვე იღებდა დასამუშავებლად და ვანსამწერულ ბუგარას უხდოდა მიწათმფლობელს.

მსხვილი მიწათმფლობელების ზრდას თან სდევდა გლეხთა დაყრდნობა; მათი მიწაზე მიმავრებათ, ამავდროს მიწათმფლობელი შორის ჩამოყალიბდა აგრეთვე განსაკუთრებული სადგომად— ურთიერთობა— წ. ბუნებრივობა. მიწა ამ ლ იმ პირს გადაცემოდა არასრულ საკუთრებაში, მიწის მიძღვბს საბუდრი საზამური ურდა კურსს მის სასარგებლოდ; ვინც მიწა მისდა, ლ ის საბუდრი საზამური საყვს დაანდებდა იმ მოკვდომოდა, მიწა მესაკუთრეს უბრუნებოდა.

საბატონო მიწას ერიცხა ღრმინი / ღაფ სიტყვა- "dominus"
საბატონო /:

ამ პერიოდში გაძლიერდა ტენტიანური საბუღალტროებრივი ბუ-
ღისუფლება, რასაც ხელი უნდა შეუწყო გლეხთა სწრაფი დამორჩილები-
საფისი.

კონსტანტინის დროს განვიხილოთ იმუნიტეტი/ღაფ. "immunitas"
ადამიანის ხელშეუხებლობა, "შეუვალობა"/ ხანდახან შეუვები საბუღ-
ალტროს შემოსავალს / გადასახადებს, სასამართლო უარმიბის/ იმუნ-
იტეს ატუკვა.

ფრანკების სამეფო ვერდენის ხელშეკრულებით 843 წელს. ვაი-
ყო სამად: დასავლეთის ფრანკულ საბუღალტრო-მომავალი საფრანკეთი,
აღმოსავლეთ ფრანკულ საბუღალტრო-მომავალი გერმანია, მესამე-რეიჩი-
ის მარცხენა ნაპირი / მომავალი დატარინგია და ჩრდილოეთი იტალია;

5: საფრანკეთი IX-XI სს.

- - - - -

საფრანკეთში, როგორც დამოუკიდებელი საბუღალტრო, არსებო-
ბა დიდი 843 წლიდან. IX-XI საუკუნეებში აქ დამთავრდა ფოკდა-
ლიზაციის პროცესი. მიწის უმაღლეს მესაკუთრედ ითვლებოდა მეფე.
მას ემორჩილებოდნენ საერო და სასულიერო ფოკდალები: ელენი იყ-
ვნენ პერფოები, გრაფები, არქიეპისკოპოსები, ეპისკოპოსები, დიდ-
დიდი მონასტრების აბატები. დიდი ფოკდალები მეფეზე დამოკიდებუ-
ლი არ იყვნენ. მათ შეუძლოდ დამოუკიდებლად ომის გამოცხადება,
ბავის დაება, მონეტების მოჭრა, გასამართლება. მეფე იყო პირველი
თანაბართა შორის.

ბარსელი, სანბეთ საფრანგეთიდან აღმოსავლეთში გაზიდავდნენ ოიონს, დაბუშავებულ ტყავს, სურსათს. სამბრეთ საფრანგეთში შეიშინებდნენ სანელიბებს, სალბავ ნიჭთიერებებს, შაქარს, დაბუშავებულ ბანბას, ჭაჭურების საგნებს.

ქალაქების განვითარებას სამბრეთ საფრანგეთში ხელი შეუწყობდა ბელოსნური წარმოების უარყოფითი განვითარებამ. როგორც ცნობილია, მუა საუკუნეებში ბელოსნობა წარმოადგენდა ქალაქური ცხოვრების საფუძვლს. ბარსელში განვითარებული იყო ბაბინის ქსოვილების წარმოება, გემბანბენებლობის ბელოსნობა, ლებვისა და ტყავის საქმი, შეღებვილი შაღების აღმოსავლეთში გაზიდავა, ვერცხლისა და ებლის ნაწარმი კუბება და კალის ჰურჭლის დაზიდავა. ბელოსნური წარმოების განვითარებამ განსაზღვრა ვაჭრობის სწრაფი ზრდა. XII და XIII ს. სამბრეთ აღმოსავლეთ საფრანგეთში ჩამოყალიბდა იარბარკები, რომლებიც მდებს წელს მოქმედებდნენ. აქ ერთმანეთს ხვდებოდნენ დასავლეთ ევროპის ვაჭრები. ეს იარბარკები ადასტურებდნენ საფრანგეთის საშინაო ვაჭრობის კავშირებს.

XI საუკუნეში ქალაქები რჩებოდნენ უფოდალი სენიორების ხელილხელების ქვეშ, რომელთა მიწებზედაც გაშენებული იყო ქალაქი. უფოდალები მოქალაქეებს ბეგარავლენ ყოველწარმი ბეგარით და გაუთავებელი ძალნაბოჭობით. ყველაფერი იყო დაბეგრილი გადასახლებით-უძრავი და მოძრავი ქონება, სურსათი, ბელოსნური ნაწარმი, მიწა, წყალი. მოქალაქეებს უნდა ეძლიათ საგზაო ბაჟი, ქალაქის ფიჭკრის გადასახადი, ბის გადასახადი, ერთი ყვარტლიდან მუორე ყვარტლი გადასახადი გადასახადი, იქ სადაც ერთი ქალაქი რაბდენიდე სენიორის ხელი იყო. უფოდალური დასახლებათა აყვარებამა მწარბოვდნერი ძალდა ვარტოპარებას ქალაქებში. ბელოსნობისა და ვაჭრობის ზრდასთან

ერსად ჭეოდაღური ჩაგვრა ქალაქებისა სულ უჭრთ აუტანელი ხეობოდა, ამიგომ ქალაქებში ტაერთიანდენ ჭეოპაროა წინააღმდეგ.

ქალაქების ვაჭართა და ხელთსანთა ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის მათი არსებობის ყოფნა-არყოფნის საკითხად იქცა და ჭეოდაღური საზოგადოების განვითარების სერიოზული ფაქტორი გახდა. მან წარმოიშვა საქალაქო ორგანიზაციის სხვადასხვა ფორმები შუა საუკუნეებში, მათ შორის მათი უმაღლესი ფორმა-კომუნები.

ქალაქელთა ბრძოლას სენიორების წინააღმდეგ ჩრდილოეთ საფრანგეთში ეწოდა კომუნალური ბრძოლა. ეს მოხდა XI ს. ბოლოს მიქალაქეები იპყრობდნენ ქალაქის სიმაგრეებს, ერმანდეს ურთიერთ-დახმარების ფიცს აძლევდნენ, სენიორების აპონისყრაც, იქ და სასამართლო უფლებებს აუქმებდნენ, თავიანთ აპონისყრაციას ირჩევენ და არა მარტო თავს იყავდნენ ჭეოდაღებისაგან ქალაქის ჭარბლებში, ყოველ ხანდახან ღვითონაც ესხმოდათ თავს ეუპაროთა კოშკებს.

კომუნებისათვის, ე. ი. ქალაქების სრული დემოკრატიული საზღვრის ბრძოლა ჩრდილოეთსა და ჩრდილო-აღმოსავლეთ საფრანგეთში დიდ შედეგებს მიაღწია. 1077-1190 წწ. ბრავალმა ქალაქმა კათოლიკურ ეკლესიასთან გააფორმებულ ბრძოლაში კომუნალური წესრიგი შემოიღო, ქალაქების ტანთაჰვის უფლებელი ბრძოლის წინააღმდეგ იბრძოდნენ სენიორები / აბატები, ეპისკოპოსები და არქიეპისკოპოსები/, შიველი კათოლიკური ეკლესია გამოეყოდა როგორც ერთიანი მღიონი ორგანიზაცია.

ჭეოდაღისათვის პრეესის დამთავრებამ, სოფლის ბევრნიობიდან ხელთსნობის გარყოფამ და ქალაქების წარმოშობამ გლუბა ექსპლუატაცია გააძლიერა. პრეესის გასაღების შესაძლებლობა ბელი შიუწყო ჭეოდაღური ბუგარის გამდებს და ჭეოდაღ რეესის ბეობლებას.

გულადი რევტიის შედეგება მომასწავებელი იყო საქონლურ-
გულადი ურთიერთობის შეჭრისა. სოხლად. ჟოგაღური ექსპლუატაციის
ბრძოლა ინტეგრად გლუბთა ბრძოლას ჟოგაღუბის წინააღმდეგ და გლე-
ხუბის გაქცევას სუნიორებიანად.

გლუბები უარს აცხადებდნენ ჟოგაღურ ბეგარად და ეკლ-
სიის საშუალებას გადამბადზე ქმათ სოხლუბიდან გამორეკვას ბუცესე-
ნი და თავს ესხმოდნენ ცხბე-კოშკების მხლამლეებს.

საგრანგეოში გლუბთა დიდმა აჯანყებამ იხლოქა XIII სწ
/1251წ./, ბეჭვიდე ჯვარისნული დამტოვების დროს გლუბებმა ბუღი
ჩაიგდეს რამდენიმე ქალაქი, ბეჭვიდნენ პარნიშიც და გავსწორდნენ
კათოლიკურ ეკლესიას. ამ მოქმადამი ძალიან ჭარბი ხასიათი მიიღო.
ჟოგაღუბმა და სამეფო საბჭოთ აჯანყებულთ მიუსია რაინდთა ჯარები და
იგი სისასტოკით ჩაატრეს.

საგრანგეოსის სოციალურ-ეკონომიკურ სტეროში დიდი ცვლილ-
ები მოხდა, რამდენამც შექმნეს წანაბბეღუბები საგრანგეოსის ცენტრ-
ლიბბულ სახელმწიფოთ გაერითიანებისაგონს ქალაქელები დაინტეგრეს-
ბუღნი. მყდნენ ჟოგაღური დაქუცმატეზულობის მოსამბით, რამდელიც ბელს
უშლიდა ბუღოსნობისა და ვაჭრობის განვითარებას; ცენტრალური ბუღის-
უხლების განმტკიცებას.

XII საუკუნიდან საგრანგეოში ძლიერდება სამეფო ბუღისე-
ხლები, რამდინს საყრდენი იყო საშუალო და წვრილი ჟოგაღუბი. ამას
ეზიარებოდნენ ქალაქელებიც. საგრანგეოსის ბუჭეები გავსწორდნენ ურჩ
ჟოგაღუბს.

XIII საუკუნის დასაწყისში ჩრდილო საგრანგეოსის ჟოგა-
ღუბმა დაიპყრეს და დაანგრიეს სამბრთე საგრანგეოთ. რამბის პაპის
კარბბევიც /1198-1216წ./ მოაწყენს ჯვარისნული დამტოვებას. სამ-
ბად გამოიყვენს აღმბგონს ერესის წინააღმდეგ ბრძოლა, რამდელიც

კათოლიკური ეკლესიისა და ჭოგადღების წინააღმდეგ იყო მიმართული. ერტიკული მოძრაობა საგრანგეჟი XI-XIII სს. მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ქადაგების განვიხილვასთან. ერტიკული იდეების ძირითადი მქადაგებლები იყვნენ ქადაგის მშრომელი მასები, უმთავრესად ხელისუფალი ეპისკოპოსები. კათოლიკური ეკლესიის წინააღმდეგ მიმართულ ამ ქადაგებულ მოძრაობას რეალური, მატერიალური ინტერესები ჰქონდა, მაგრამ ლეგიტიმაციის გარეშე იყო განხილული.

აღნიშნული ერესი მოთხზვდა კათოლიკური ეკლესიის უკუბრუნების მიზნით, რადგან ამტკიცებდა, რომ ჭოგადღებში სახელმწიფო ჭოგადღებრივ ექსპლუატაციას, გაუთავებელი მძვინვარების ურყველი ლეგიონი დაჰყავდა. ამის საწინააღმდეგოდ აღნიშნული ამტკიცებდა, რომ ყოველივე ეს ეშმაკის დანაშაულია.

კათოლიკური ეკლესია ამ ხანებში ერტიკული მოძრაობას მხოლოდ სისასტიკით უსწორდებოდა, ერტიკოსებს კი კონკრეტულ სტატუსს ანიჭებდა. 1209 წელს ჩრდილო საგრანგეჟის ჭოგადღეა დაარსდა ეკლესიის წინამძღოლობითი უფროსი მღვდელი მუხყვეს აღნიშნულმა. მათ დაარსებულ ქადაგებში, ამოწვევებში, მტკიცებებში, მისამსახურად ანგარიშს აკლავდნენ იმ დროისათვის მალაქიანურად, ცენტრში დასახლებულ ადამიანს.

XIII საუკუნის მეორე მეოთხედში სამეფო დომინიკელები ჭოგადღებში სამეფოებრივ უფრო დიდ იყო.

სამეფო ხელისუფლება საგრანგეჟი ლეგიონი XI დროს ამტკიცებდა /1226-1270წწ./ სასამართლო, სამხრეთ და სამხედრო რეგულაციებზე გააძლიერეს ცენტრალური სახელმწიფო აპარატის სამეფო დომინიის ტერიტორიაზე ანგარიშს დასახლებულ დედას. ყოველს და ჭოგადღებზე დამოკიდებულ გუნდებს უფლება არ ჰქონდა სამეფო სასამართლოსათვის მიმართა.

ქალაქები საფრანგეთში მოწვევების შეწყვეტის წინააღმდეგ იბრძოდნენ. ამან თავისი გამოხატულება პლუა ნიკოლაჟი კრემლის გრა-ქტატში, რომელიც ჯალადი ერეულის სიმტკიცის იცავდა. კრემლის ძირი-თადი დამბლდა ჟოზეფინის სრული წინააღმდეგობაა. ის მეფის ცნობდა ჯალადი მიმოქცევის სრულყოფილად განმეორებლად. ჯალი უნდა ემსახურებოდეს სახელმწიფოს და ხელმწიფებს, უნდა იქნება არა აქვს მოწვევის მიყრდნობა შეიშალება მიიღონ. შეიშალება შესაძლებელია მიღებულ იქნეს მიყრდნობა ხარკების დასაფარავად.

1346 წელს საფრანგეთში მიუღიეს ვილიჟ VI კრემლისში დასა-სამართლებელი. მეფის უფლება ჯალის შეწყვეტისა:

" ვერავინ გამოეძვს და არც უნდა შეუწყვიანდეს, რომ მი-ლოდ ჩვენ და მიუხერხებულად უკუგზის უფლება . . . მო-გონას ჯალი". გაუშვას მიმოქცევაში, დანიშნოს ისევე კრისი და ტასი, "როგორც ეს ჩვენ გვსურს და ჩვენ მიგვაჩნის სიკეთით".

ამას საფრანგეთის ბურჟუაზიამ უპასუხა მიე, რომ გაძლი-ერებულად დიფიუზი შეწყვეტილი გრანდული მოწვევების შეცვლა "კარგი" უფრო რი მოწვევებით. მიუხერხებულად თავის მიხედვით მიიღეს მიმდები უფრო-რი მოწვევების მიმოქცევის წინააღმდეგ. შეუთადრნენ მათ აკრძალვას, მაგრამ მიმოქცევა ანგარიშს არ უწევდა აკრძალვებს და 1500 წელს ედრეტიმ დეგალიზებული იქნა საფრანგეთში ვენეციური, გერმანიური-უნგრული, ინგლისური, ესპანური და პორტუგალიური მოწვევების მიმოქცე-ვა. მიმოქცევის წინააღმდეგ რამ გამოეძვებულა? უფრო-რი მოწვევები, ამისათვის საჭირო იყო ნაფიქსირებელი შიდა. საბრ-სა და ნაფიქსირებელი სახელმწიფოების სამართლებელი. 1201-1300 წელ-სში ჯალის მსყიდველობითი ძალა 1890-იან წელთან შედარებით 4-4,5 ჯერ მეტი იყო.

³ მოგანიღია კრატკის წიგნის "Очерки по дем.опр.-ის მიხედ-ვით.

XIV საუკუნის საფრანგეთი ეკონომიკურ აყვავებას განიცდიდა ნებრნეობის ყველა სფეროში. იზრდებოდა, ქალაქების მოსახლეობა და ხელისაწმა რაოდენობა.

1328 წელს საგადასახადო სიღრმის მიხედვით პარიზში და ბეზონ-ბელ პატარა ქალაქში-სენ-მარსელში საკომლო გადასახადით დაბეგრული იყო 61098 " კერა " *1760x1*. ქალაქები ბუბოვ საფარო ურთიერთობაში იყვნენ ერთმანეთთან. ცალკეული ოქლები დასაუბრადღენ ცალკეული პრელატიზმის წარმოებასა და განსაღებაში. ადგილობრივი საფარო-ხელისნური ცენტრები განიცდიდნენ პარიზისაკენ, ერთმანე ეკონომიკური, ცენტრისაკენ მიზიდულობას.

ამჟრის ხელისნები გამოყვნიენ ქარგლებსა და შეგირდებს და მათისთვის განსაკუთრებული პრივილეგიები. მდგომარეობა შეიქმნენ ხელისნებს დაუწყეს ღამით ბუშაობა და ხელჭასის მატისი. მღონ-ღარმა ხელისნებმა დაიწვიდებარეს ნაკლებად მდებრები.

წლანდრიისი ღიდად განვიშარდა შილულის ქსოვის ხელისნობა. ამით ის დაკავშირებული იყო ინგლისთან, რომელიც მატყლს აწვდოდა. ამიტომ ზღანდრიის ქალაქის ხელისნებს არ სურდათ დაქვემდებარებოდნენ საფრანგეთის ბეჭებს და შის სასარგებლოდ მძივე გადასახადები ეხდათ. 1302 წელს იხუდაქა აჯანყებაში და ფეიქარმა ჯარმა ფრანგების რაზმი გაანადგურა. წლანდრიისი ფაქტორი გამოუკიდებლობა მიიპოვა. მაგრამ ზღანდრიისთვის ბრძოლა ერთ-ერთი მიზეზი გახდა საფრანგეთ-ინგლისის ომისა, რომელსაც ეწოდა ასწილიანი ომი.

ბეჭის მთავრობა იბრძოდა საფრანგეთის გაერთიანებისთვის, ძალიან სჭირებოდა ჭრი, რომელსაც სხვადასხვა გზით მიიპოვებდა: იქნებდა სუსხებს ქალაქებისაკენ, შემიღებ ამ სუსხებს ბუბოვ გადასახადებად აქიდა. ნებას აძლევდა ფოდალებს, თავი გამოეყოთ სამხედრო სამსახურისგან; ეწეოდა მონეტების შერყვანას / ამინ-რება მოწესაში ოქროს შემიცვლელობას /. ამის გამო ხალხი ბეჭის

იყურებოდა ერთ-ერთი დიდი აჯანყება შუა საუკუნეების დასაწყისში.

კარლ მეხუთე, რომელიც გამოეხდა 1364 წელს, საბბერო გაძლიერების შესაფერისად მოაწესრიგა საგადასახადო სისტემა, ამით მან შექმნა დაქირავებული ჯარისკაცებისა არტილერიის და ინჟინერები დაამარცხა.

მისი სიკვდილის შემდეგ მოხდა გენერალური ხელისუფლების შესუსტება და ქვეყანა დაიწყო დასუსტება ცალკეულ ჯოჯოხეთის საბრძოლოებად.

1382 წელს ავღაყ იხუაქი აჯანყებამ რუანაში, საფრანგეთის მრავალ სხვა ქალაქში და პარიზში. ეს მოძრაობა მიმართული იყო ჯოჯოხეთის სახელმწიფოს მიმართ "საგადასახადო ყველგის", სასულიერო წოდებისა და ქალაქის მდიდარება წინააღმდეგ.

XIV საუკუნის 80-იან წლებში გენერალურ და სამხრეთ-საფრანგეთში ავღაყ დაიწყო აჯანყება, რომელსაც ანტიჯოჯოხეთური ხასიათი აქონდა. 1384 წელს იგი სამეფოს გაერთიანებული ძალებით ჩააჭრეს. 1413 წელს ავღაყ გამეორდა აჯანყება პარიზში.

ჯოჯოხეთმა კონკლავებში საფრანგეთი დასუსტა და 1415 წელს ინგლისის მეფემ ადრიან მეხუთე ავღაყ განახლა ომი საფრანგეთის წინააღმდეგ. დასაწყისში ინგლისელებმა გაიმარჯვეს და იკავეს საბრძოლო საფრანგეთი და აიღეს პარიზი. მაგრამ საბოლოო ფრანგებმა რამდენჯერმე დაამარცხეს ინგლისელები. ერთ-ერთი ბრძოლის დროს ინგლისელებმა ბევრე ჩაიგდეს უანა დარკი და კოგონი დაიწვეს. კარლ VII რომელსაც უანა დარკი დიდი სამსახური გაუწია, არ დაუბრუნა მას 1453 წელს ასწლიანი ომი დაიწყო ფრანგების გამარჯვებით.

ინგლისელებზე ურანგი ხაღბის გამარჯვებამ ბელი შეუწყო ქვეყნის ეკონომიკურ აღორძინებასა და გაუმჯობესდა პირუტყვისა და მისი საკვების დაზოგვა, აღდგა ბრავადგმისი ბუნა, გავრცელდა საღებავი მღენარეების მოხერხება, ამუშავდა წყლის წინსვლილებთან ერთად ქარის წინსვლილები. ამასთან, განვიხილოთ ბელის ბრძოლა, ისაა მშენებელი ტექნიკა, აგურების დაზოგვა, ღიჟონის დაზოგვა, შემოიღეს ცენტრალური იარაღი, იწყეს ლუის წარმოება, მისი რკინად გადაქცევა, ცვლილებები მოხდა ქსოვილების წარმოებაში, გაუმჯობესდა საქსოვი დაზოგვა, მადისა და ამრეშობის ქსოვილების წარმოება. XV საუკუნის 70-იან წლებიდან შემოიღებულ იქნა შიგნითი ბეჭდვა.

ქარის VII გააგარა ჩრდილოეთის რეგიონი: ურანსაგრი და სამხედრო. შემოიღეს მუდმივი გადასახადები და მუდმივი არმია.

XV საუკუნის მიწურულში საფრანგეთი საბოლოოდ გაერთიანდა, რამოყვანილდა ერთიანი სახინაო ბაზარი და სხვადასხვა ღებების ეკონომიკურ კავშირზე დაზოგვებზე ტერიტორიის ერთიანობამ ერთიანი ფრანგული ენის გომორიგებასთან ერთად, მუქმნა ფრანგული ნაჭის წარმოების წინამძღვრები.⁴

⁴ Всеобщая история, т. III, с. 652.

ანგლო-საქსების ურთ საბუღალტრო გავრცელება და ამ დროის
 მას უწყისი ინგლისი. ყველა საქმეს მსჯელობა მეფე ურბანგრო-
 გის /"ბრძოლა საჭურს," /მანძობით.

XI საუკუნის დასაწყისში გეოგრაფი ივანჯივილი სისტობ-
 ას ურ ურდუი დაბეჭდული გორმა არ უქონდა. მოცემული საუკუნ-
 ის მეორე ნახევარში ნორმანდიის მიერ ინგლისის დაპყრობაზე ბელი
 მუხუთ გეოგრაფიკის პროფესის დასრულებას; ინგლისის დაღმე-
 ვრითი ბრძოლითა მიხედვს არა მარტო ნორმანდიის ბარონებმა,
 არამედ საფრანგეთის სხვა რეგიონის და იტალიის რაინდობაზე-
 ქველმა /1066-1087 წწ/ ღონიერი აიღო და ინგლისის მეფე გახდა.
 მას უწყისი ვილჰელმი დაპყრობილი ამ პერიოდში ხეობა გლეხთა
 მასობრივი გამოსვლები. ინგლის-საქსონის დიდიულებს მიწები რა-
 თიარდებს და ნორმანდიის ბარონებს გადამსვლელთა მიწებიდან
 მათი დასამუშავებელი მიწებისა ურბანგროს მავრების დაიჭრეს.
 მისი ბრძოლები აწერილი იქნა ინგლისში მიწების ურბანგროს საბუ-
 რდო ინფრანგის და გლეხთა რაინდობა; აწერიეს ამასთანავე თით-
 ვალი ადგილ-მამულით შემოსავალი საბუღალტროს ურ ცნობები სფორ-
 ბოდა მოსაბეღობის საადგილ-მამულით ჯილდო გადამსხადით დასამეგრა-
 ვად. აღწერილობა დასრულებს გლეხთა დასამუშავება არადასრულებს დას-
 მუშავებელი გლეხებს ინგლისში ურბანგროს ვილანდობი.

ბარონები მიწებს იღებდნენ. ურბანგროს მეფისაგან და მისი ურ-
 დაპირი ჭასალები ხეობებდნენ. მათ მიწისმავრის ურდა გავრცელება საბ-
 უდრო საბსაბურო და ჯილდო გადამსხადები გადამსხადით. მეფე მოხობ-
 და საბბებრიკ საბსაბუროს არა მარტო ბარონებისაგან, არამედ რაინდ-
 ბისაგანაც, რაინდობით ბარონების ურბანგროს იყიდნენ. ურბანგროს ინ-
 გლისში ურბანგროს დაბეჭდული და დაბეჭდული ბასაბით მი-
 იღო, ვიღარი ურბანგროს.

ვიღებდით ანა მარტო შეინარჩუნა ყველა გადამსახური, რომელიც ინგლის-საქსონის პერიოდში იყო შემოღებული, ანამდე მათ ახლებიც დაუბრუნა და მათ გამარჯვა. ეკლესიებისა და საერო მალად მანამდე მოხდებოდა ანგლო-საქსონი შეფარდეს საგრანტეფონდარ გადმოსახლებული ნორმანდელიები, რამაც გამარჯვა ქვეყნად შეოქალაქი რაგ-ვრამ:

XI-XII ს. დასაწყისში ინგლისის მოსახლეობა 1,5 მილიონს აღწერს შეადგენდა, რომლის 95% ტომოვრობდა სოფლად. გამიგვის მთავარი საგანი იყო მატყლი, რომელიდანაც ღრამანოვილი ხელოსნები ამზადებდნენ მალეებს, რამედაც დიდი მოხმარება იყო ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებში.

ვიღანის მთავარი ბუგარა, ისევე, როგორც შრანგი სურვილსა, იყო საბატონო-სამი დღე და მეტიც ევროპში მთელი წლის განმავლობაში უნდა ეძლევათ ბატონის მამულში. ვიღანი ასრულებდა მრავალ დამატებით სადუშოვრებსავე, მატალითა, მოსავლის ალუბა, გზვრების გაქრება და სხვ. ვარდა ამისა, ვიღანი იბედა ლადას, ნაწილობრივ პრადუქტებიც, ნაწილობრივ ხედილ ბატონი ღრამანოვილიც, მათგანაც მას და დამამოვრებელ მთელი სადუშოვრებისავე ასრულებდნენ, ვიღანს ბატონისაგან უნდა გადაეხდა, როდესაც ქალიშვილს გაამხმარებდა, უნდა მიეყვანა მათეფსა პირუტყვი დიდუვიდრეობაში შესვრისას, უნდა დაეჭვა მარტვალი წილქვილი, გამოეცხა პური, მოეხარება დღე და სხვ.

XI-XII სს. ინგლისის სოფლებში იყვნენ აგრეთვე მცირე-მცირე, დამოკიდებული გლეხები, რომლებიც გამოყენებულნი იყვნენ მიწისსადაც, მიწებზედაც და სხვ. ყმა გლეხთა ყველაზე დამად ქატი-გროვას შეადგენდნენ სურვილი, რომელთაც მთავრებით მიუჩნებოდა ან ქატიდა, ისინი გამოყენებულნი იყვნენ ! მონათესაოსადაც.

ჰენრი I /1100-1135წ./ დროს ჩამოყალიბდა საბელგიური მხარეებელი: სიხტება, მინაიხვეილბაში დიდ როლს თამაშობდა ბუდ-მიანი საბელგიური საბელგიური, რომელიც შეიქმნა მსხვილი ფეოდალები, სა-ბელგიური მონეტები-როსაბარდები და პირები, რომლებიც განაგებდნენ მასონებს და გადასახადების აკრეფას. ამ მიზნის დროს ჩამოყალიბ-და საბელგიური მასონები.

ჰენრი II ჩატარა სასამართლო რეფორმა, რომლის შედეგად ყოველი თავისუფალი მოქალაქის მიერ, განსაზღვრული სასამართლო გა-დასახდის გადასახადი შეიქმნა. ადგილობრივი სასამართლოდან სა-ბელგიური სასამართლოში. ამ რეფორმის მიხედვით პირველი ყოველი რაიონ-ბრ-სამართალი და წერილობითი ფეოდალებმა, აგრეთვე შექმნილმა. თავისუ-ფალი გლეხობა და მოქალაქეობა, მანვე ჩატარა სამხედრო რე-ფორმა. ფეოდალთა სამხედრო სამსახური მეფის სასარგებლოდ მი-ერევი დროით განისაზღვრა. ფეოდალებს განსაკუთრებული ჯილდო და უნდა გადაეხადათ, რომელთაც მეფე ქირაობდა რაიონებს-ამის გამო მიეცა აღარ იყო დამოკიდებული ბარონების ფეოდალურ დამტარ-ბე. თავისუფალი ნაბრძანები აქონდათ, საჭიროების დროს გამოეხად-ებოდათ მათთვის სამხედრო სამსახურში შეიარაღებული.

XII საუკუნის მეორე ნახევარში დაიწყო იქნა ისლან-დია. XIII საუკუნეში ინგლისის სოფლის მეურნეობა ამაღლდა, სწრა-ფად. განვიხილოთ მეცხვარეობა, ბეღისნობა და ვაჭრობა. განვიხი-ლოთ ქალაქობა გაზარდეს მოხსონა სურსათ-საწვავისა და ნედლეული. შეიქმნა ადგილობრივი ბაზარი მხარეების სოფლები-სამეფის, რომელიც თანდათან ფართოვდებოდა.

საქონლურ-ჯილდო მეურნეობების განვითარებას ხელი შეუ-სწო საგარეო ვაჭრობის გაფართოვებამაც ჯილდოსთან, ნორმანდო-ასთან, გერმანიასთან, იტალიასთან და სკანდინავიის სხვა ქვეყნებ-

თან . გავრცელებულია ზღაპარი რენკა, გაძლიერდა ჭოგაძურის ექსპლუატაცია.

1278 და 1299 წლებში გლეხები აუჯანყდნენ მიწასტრეზს, რასაც მოჰყვა ბრძოლის განწყობა არა მარტო სოფლად, არამედ ქალაქებშიც. მაგრამ აუჯანყება მთავრობამ სისასტიკით ჩააქრო.

ინგლისის სოფლებში საჭონღურ-ჭულადი ურთიერთობის ნაადრევად განვითარებამ მატყლიაქაურით და სხვა პრედატორებით ვაჭრობაში ჩაბა ჭოგაძეს ერთი ნაწილიც /განსაკუთრებით წერტილ და საშუალო ჭოგაძეები/, მაშინდის ეკონომიკა ჭოგაძეს, ეს მრავალრიცხოვანი ზენა დაუკავშირდა მოქალაქეებსა და მავრულად გლეხთა ბიდა ზენას და მათ საერთო ინტერესები გაუჩინა.

მიწის მთლილად მავრულად მუხაკურეს, რძლის წილითი მუმიხვადი 20 გირვ. სტრლინგში ნაკლები არ იყო, უფლება ქვეყნა და ვადდებდნენ იყო, რაინდის წოდება მიღეს და აწინაურება მემადგენლობით მუხაკურეს, მავრის წარმოშობის მოუბედავად. მძვარად, ინგლისის აწინაურება ივსებოდა სხვა წოდებებიდან გადმოსვლებითაც და ის იკეთი კარჩაკვტილი წოდება არ იყო, როგორც საწრანგეში, გერმანიაში და ელანდში. ინგლისში ჭოგაძური არისგოკრატის კარჩაკვტილი უბუნს წარმოადგენდნენ მარნები, უმაღლესი სასულიერო პირები, არქიეპისკოპოსები, ეპისკოპოსები და დიდ მიწასტრეზთა ამატები. ელენი დაუძღვებდნენ იყვნენ სამატორი შიგობის ექსპლუატაციას და მაშინდის ბერებდად იყვნენ დაკავშირებულნი.

XIII საუკუნეში გამწვავდა პოლიტიკური ბრძოლა. აუტანელი გადასახადების, მუხისა და შინის მოხვედების მიერ ჭოგაძური პრედატორების უბეში დარღვევის გამო იტანებოდა რაინდობა, ელენისა და მრავალი მარონი. გაუგონარი გადასახადებით იბეგრებოდა ქალაქები. 1215 წელს, მარნებმა, რძლდაც მხარს უჭერდნენ რაინდები და მოქა-

ამიგობი ბარონები შეშინდნენ და ღიძობა ნაწილობა მხარე დაუტო-
 რს შეუტან. მონღოლნი ჯარები დაამარცხეს, ავიხ მონღოლი იმში და-
 ილქაა. მეზობელი მხარეები კომპრომისზე წავიდნენ და სამოქალაქო
 იბი შეწყვიტეს. ეუფა პაპინოა დაიგავდა ბარონების, რაინდების,
 და მოქალაქეების უტლებს და დათანხმდა უფრო პარლანდტი, რა-
 გორც ბარონების, რაინდებისა და მოქალაქეების წარმომადგენლობა.
 ამგვარად, ინგლისში ჩამოყალიბდა ცენტრალიზებული შოკდაღერი სა-
 ბელიწილო, შოკდაღერი მონარქია, წოდებრივი მემადგენლობით.

საქონლურ-ხუდადი ურთიერთობის განვითარებამ და კლასობ-
 რივი წინააღმდეგობების განწვავებამ შოკდაღერი საზოგადოების
 სხვადასხვა შივების განდარკვეული ადგილობრივი დაჯგუფებანი
 ურთიანთს დასახლოვა ეკონომიკურად და პოლიტიკურად, ამან გამოიწ-
 ვია წოდებების ჩამოყალიბება: ევროპაში პირველ წოდებას შეადგენ-
 დნენ სასულიერო პირები, მეორეს - აზნაურები, მესამეს - მოქალაქე-
 ნი. მოქალაქეთა შივს შეყვანა პარლამენტში ნიშნავდა მოქა-
 ლაქეთა რილის შიდას ქვეყნის ეკონომიკურ ცხოვრებაში.

ამის შემდეგ ახალი გადასახადების დაწესების დროს მე-
 ში იძულებული იყო პარლამენტისაფის მიუბართა. XIV საუკუნეში
 პარლამენტი ირ პალატად განყო: ღირდთა პალატაში იხდნენ საერო
 და სასულიერო პირთა მაგნატები, ღირთა პალატაში - რაინდთა და მოქ-
 ალაქეთა შივს შეყვანა წარმომადგენლები ურთად. გლებობა და მოქა-
 ლაქეთა საშუალო და ღარიბი შივები, ე. ი. ინგლისის მოსახლეობის
 ძირითადი მასა, პარლამენტში მონაწილეობას არ იღებდა,

ედუარდ I ინგლისს შემოუერთა უელსი და შოტლანდია.¹

XIV - XV სს. ინგლისში, ისევე როგორც საფრანგეთში, განვი-
 თარდა საქონლურ-ხუდადი ურთიერთობა და თანდათანობით ჩამოყალი-

¹ Всемирная история, т. III, с. 371.

ბჭა ერთიანი საშინაო ბაზარი და წყნა:

სოფლის მეურნეობაში გლეხები გახდნენ ძირითადი საწარმოო ძეგ-
რთუბლები, რომლებიც წინა საუკუნეებში. გადაყვანილ იყვნენ ჯუღად
რეწაბზე. ზოგიერთმა ფეოდალმა ტაძარიც საბატონო ტაძარსადაც .XIV
საუკუნის გლეხები გადაიყვანეს ჯუღად ლადაზე. მაგრამ მრავალრიცხო-
ვანი ყრების პატრონები და მსხვილი მონასტრები საბატონო სისტემას
იყავდნენ:

ჯუღადი რეწა ათავისუფლებდა გლეხებს მეზობლებთან შედარებით
ღარიბსაგან და ამასთან, გზის უკაფავდა გლეხთა ბატონობისაგან გა-
თავისუფლებას .XIV საუკუნიდან ინგლისში ბატონობა ეცემა.

საქონლურ-ფეოდალურ შიშობის განვითარების შედეგად გლეხთა
შორის წარმოიშვა შეძლებული ბიძაყენა გლეხთა ნაწილი გაღარიბდა,
ვალეში ჩაეხდო და განადგურდა. ნაწილი დაქირავებულ შრომას შეუდგა.
მუშაობის ნაწილი სრულიად უარყო საბატონო და შეძლებულ გლეხებს
ჯუღად საფასურში აძლევდა მიწას. წვირილი ფეოდალებმა, განიხილეს შე-
ინარჩუნეს საბატონო და მიწის დამუშავებას უწევდნენ დაქირავებულ
მუშეობით. ფეოდალური საბატონო ეხმარებოდა დამუშავებლებს და ხელ-
ყასს ჭოვებდა დაბალ ღირებზე.

მიწა ეღწარე III მიერ /1327-1377 წწ/ გამოცემული ორდო-
ნანსი /1349/ ეხებოდა ორნივე სქესის მოსახლეობას 12-დან 60 წლ-
ბდე, რომელთაც საკუთარი მიწა და ცხოვრების სხვა საშუალება არ ჰქო-
ნდათ, დაქირავებულნი იყვნენ იმ ფასად, რაც არსებობდა შავი ჭირის ეპიდე-
მიამდე. ვინც ამ პირობებზე უარს იტყოდა ამ ვაჟის განცხადებთ გააქცე-
ოდა დამუშავებულს, მას დაპატიმრება ელდა. მალადი ხელყასის მიხედვით
პამუქარავებლებს. ეს მაჟალი ხელყასის მიხედვით მუშებს აჯარიმებდნენ.
1361 წლის სტატუტის თანახმად, მუშებს, რომლებიც პამუქარავებლებს გა-
ეჭვებდნენ, კანონგარეშე აცხადებდნენ ეს მანათი დაწავდნენ,

ქდასამა ზნეობას სურ უფრო გამოწვევად, აძქრული სისხლ-
მა ჩაყვრილ კორპორაციასად გადაიქცა. წევრილი ბუღალტრები ქადაქად
და სოჭად ვაჭარ-შემსყიდველებზე დამოკიდებულნი გახდნენ. ეს
სისხლმა უძებრებად განვიგონადა შალკულის მრეწველობაში.

XIV-XV საუკუნეებში საგრძობად განვიგონა ვაჭრული
და ვაზაშური კაპიტალი. მსხვილი კაპიტალი იქმნებოდა საბლავრგა-
რეთ საქონელი მალაქის სპეკულიაციით, მეფაბაშეობით და მეფისად-
მი მიწოდებულ სუბსტიტით, აგრეთვე მზარდი გადასახადების იჯარა-
შესყიდვით. შინა საქადაქო მზარდველებმა ამ ფრის დაუმოყრილი
იყო მდინარე ვაჭრებისა და აძქარით მეფაშენის ბუღალი, რაბლები
ქადაქებმა წარმოადგენდნენ ქარაბაშეობით. ქადაქის მეფაშენი გადასა-
ხადების მფარვე სიმძობის აკონსტრუქცია მშრომელთა მასებს. აძქრუ-
ბის შიგნით ხდებოდა შეჯახება აძქრების ბუღალტრებსა და ქარაბ-
ბის შორის. უკანასკნელი ქმნიდნენ აკონსტრუქცია მფარვეთი ინტერე-
სების დასაცავად. მშრომელი ქდასამა ზნეობის გამოწვევად ქადაქ-
ად და სოჭად იწვევდა რაჭრისი გადაღობვას გამაჭრებელი
ქდასის მძრით. ანასთან დაკავშირებით მოსახლეობას აწვევდა
დამატებითი გადასახადები და სხვადასხვა მეფარა საბუღალტრო
სასარგებლოდ. გამოყვებობა, მოსამარტობა, მეფის მოხელეთა სო-
ხარბე, გადასახადების იჯარა-შემსყიდველთა გამოწვეობა, გადასა-
ხადების აძქრებთა არაკეთილსინდისიერება და სხვა იწვევდა ხა-
ლების სიძულვილს სამეფო ბუღალტრების ყველა ორგანოს მიმართ.

მნიშვნელოვანმა ფულიებებმა, რაბლები ხდებოდა ინგლი-
სის ეკონომიკური და პოლიტიკური ცხოვრებაში, მფარვის გამოხატულ-
მა პოეტს იღებოდა მისი სუფრით, სხვადასხვა საბოგადადობრივმა

ჯგუფებმა წამოიყენეს კათოლიკური ეკლესიის რეფორმის მოახერხებლად. ნოქიალიქონი მტრულად შეესაფერხებინა მდინარე ჭოღაღარ ეკლესიას. მათ სურდათ მისი გაიხადებინათ. ამ რეფორმაციულ ინიციატივებს გამოუბაძვდა ოქსფორდის უნივერსიტეტის პროფესორი ჯონ უილიამსი / 1820-1884/, რომელიც მხარს უჭერდა მეფის უფლებას ეკლესიის მიწებზე სპეკულირებას. მისი აზრით, ეკლესია საერო ბედისუფლებას უნდა ექვემდებარებოდეს. ეკლესია უარყოფდა ინფლაციონობებს და საიდუმლო აღსარებებს. საინფორმაციო მოძღვრების ერთდროულ წყაროდ აღიარა "საღვთო მიწერლობა", მან მოწინააღმდეგეობა მიიღო ბიბლიის მარტივად აღიარებულ ინიციატივებთან ინტელიგენტ ენაზე.

უფროდ III გამოცდა კანონი, რომელიც ერთდროულად აკანონიერებდა გადამხილვის საეკლესიო სასამართლოში გარეუღლი საჭილები, რაც დიდ დანაკარს იყო აკანონიერების საფუძვლიანი საფუძვლიანი აკანონიერების ხარკი ეხება 1000 მარკა ვერცხლით. ბევრ და პარლამენტის უკმაყოფილონი იყვნენ იმით, რომ მდინარე ეკლესია არ იბედა გადამხილვის, მდინარე ჭოღაღარ, რაინების ნაწილი და სასაბის დიდებულები საკუთარი ინტელიგენტის გადინებას ვარაუდობდნენ კონსტიტუციონალურ საეკლესიო მიწების ხარჯზე. განსაკუთრებით მშრომელი კლასები იყვნენ უკმაყოფილონი კათოლიკური ეკლესიით, რომელიც ჯიუტად იცავდა ბატონობისა და საბატონოს შენარჩუნებას. ეკლესია მშრომლებს დასაბუთებდა ცვირებს აკანონებდა სამეთაურობას და სიღაც გადამხილვის სახით.

დიდი ალღობა გამოიწვია მშრომლებში ანაღმა საგადასახადო მოთხოვნებმა, რაც გაბრუნებულ იყო რიზარდ II-ის საფუძვლიანად აღიარების განხილვებში 1377 წელს პარლამენტმა შემოიღო ერთდროულად სულაბილიც გადამხილვის, რომელიც 1379 წელს სულაბილად გადა-

სენიორთა ყველა პრივილეგიის გაქვემდებარება, წოდებათა გახანაზრებას და სენიორების მიერ მიჭამებულ ყველა მიწის გლეხებისათვის დაბრუნებას.

მოლაპარაკების დროს უოჭ ტაილერი გამგებლურად მოკლდა ქალაქის მებრძო; მუხუტს დაეხმარა რაინდთა და მდინდარ მოქალაქეთა შეიარაღებული რაზმები და აჯანყება სისასტიკის ჩააქრეს. მეთაურები წაშებიტ მოკლეს: ღონღონში მოედანზე ბორი დაეცა და ქალაქის ღარიბებს შუაბრადებდა და ვეებს სჭრიდნენ. მიუხედავად ამისა, ინგლისის სხვადასხვა ნაწილებში მიღვანება მიიწე არ. ჩაქრა: მუხუტ და გაბატონებული კლასები იძულებული გახდნენ გლეხთა ბრძოლნათა ნაწილი შეესწავლებინათ. ტაილერის მოძრაობა მინიშნულივანი რელი იხამება ინგლისში ბატონობის მოსაბრძოლ ;

ინგლისში წარმოიშვა ახალი აზნაურობა, რომელიც დაკავშირებული იყო ბაბართან, ვაჭრობასთან და მდინდარ მოქალაქეებთან.

XIV-XV საუკუნეებში დიდი ფელილები მოხდა ხელისნური წარმოების განვითარებაში. შალეულის მრეწველობა გახდა წახვანნი დარგი ინგლისის ქსოვილების მრეწველობაში და მან პირველი ადგილი დაიკავა შალეულის გაბიფვაში. შალეულის მრეწველობა სწრაფად განვითარდა სოფლებშიც. გლეხის ოჯახებში გაჩნდა საქსოვი დაზღები, ქალღმერთა დაიწყეს შალევის ქსოვა. XV საუკუნეში დაიწყო ჩასახვა კამატილისტურმა მანუშაქტურამ. ინგლისმა დაიწყო მაღალი ხარისხის შალევის წარმოება და გასაღება მიუღ ევროპაში. სოფლის მრეწველობის კონკურენციამ მიწველი ძველი ქალაქი გაანადგურა.

მსხვილი ფლოდალები, რომლებმაც ვერ გაჩაქციეს ავნიანი მურობეობანი, ახალ ურთიერობათა შესაბამისად გათიფრების წყაროს ეძებდნენ ომებში და საბედნიერულად გადასახადების გადებებიტ ხადლის ფართო ნაღების ძარფვაში. მსხვილი ფლოდალები მიზობილთა მამულებს

მავს ესებოდნენ, მიწებისა და ძვირფას ქონებას იტაცებდნენ და გზებზე ყარაღობდნენ.

ჩიჩარე II ჩამოაგდეს, საფრანგეთთან კობი ინგლისი დამარცხდა. ჟოდაღების ბატონობამ, გადასახადების უზომოდ შირამი, საფრანგეთთან კობა, ხაზინის ძარცვამ 1450 წელს გამოიწვია მშრბელთა აჯანყება. მოაჯანყეთა ძირითადი მასა იყო გლეხობა, რომელსაც ხელმძღვანელობდა გამოცდილი საღდათი ჯუჯ კელი. აჯანყება სისასტიკით ჩააქრეს შემიღებდა დიდხანს გაგრძელდა კობი სამეფო დინასტიკებს შორის . ამ პერიოდში მოხდა ჟოდაღურ მაგნატთა მადღების კონფისკაცია, რამაც საფუძველი გამოაყალიბა ჟოდაღთა ამ ჯგუფს.

XV საუკუნის დასაწყისში ლონდონის დიპლომატიის საფუძველზე გაფორმდა ერთიანი საღაპარაკო ინგლისური ენა. მან გაამდიდრა მავისი სიტყვიერი ჟონდი შრანგული და მსწილობრივად დათინური ენების ხაზგზე. იგი იქცა საერაოდ მიღებულ საღაპარაკო და დობირატურულ ენად. შეიქმნა ინგლისის მავისის ჩაზყალიბების წმამძღვრები.²

ჯოდაღი სისტიემა . ბრიტანეთში გირვანტა სტერლინგი, რომლის სანატაროში ჟოდაღი ერთული, გამოყენებულა IX-X საუკუნეებში. დასაწყისში მისი საბელწოდება გამოხატავდა მის ნამდვიდ წონით რაოდენობას. ეს იყო ერთი გირვანტა ვერცხლი. გირვანტა სტერლინგი უფრიდა 20 შილინგს ანუ 240 პენს/ე. ი. შილინგი უფრიდა 12 პენს/სტერლინგის სიმბოლოდ აღინიშნება £ , რაც მიღებულა დათინური სიტყვისაგან *სხვა* - გირვანტა. XIV საუკუნედან მიმოქცევაში გამოვიდა იქროს მინეტები. ინგლისში ჩამდენი

² Всемирная история , т. III, с. 671,

საუკუნის მანძილზე ბატონობდა ჯუღაძე მიმოქცევის მიმოქცევის სისტემა.³

წ. გერმანია IX-XF საუკუნეებში

გერმანიის ტერიტორია რუმის იმპერიის ფარგლებში არ შედიოდა. ამიტომ რუმის წესდებებზე მცირე გავლენა იქონია გერმანიის საზოგადოებრივ წყობაზე. ამ უმადლიანების პირობის შედეგად წინა მიმდინარეობდა და გლეხთა დაყრდნობის პირობის არათანაბარი იყო. ზოგიერთ სახელში მთელი დედა მსხვილი მიწათმფლობელი ხელში აღმოჩნდა, ზოგან დასახლებულნი იყვნენ წვირილი უმადლები, რომელთაც დაყრდნობის პირობით ფაქტობრივ მფლობელები, ზოგან თავისუფალი გლეხები იყვნენ. უმადლიანების შედეგად განვიხილავთ ხელი შეუწყობ გერმანულ უმადლებს მიზნულ ხაზით მიწების მიტაცებაში.

VIII საუკუნეში შეიქმნა გერმანიის იმპერია, რომელსაც XII საუკუნეში უწოდეს "გერმანული ერის წმინდა რომის იმპერია".

დამპყრობლური მიზნის ხარჯები მძიმე ფინანსად აწვა გლეხობას. თავისუფალი გლეხთა დაყრდნობის გაფარებაში და უმადლობა ექსპლუატაციამ გერმანიაში გაამწვავა კლასთა ბრძოლა. XI საუკუნის ბოლო ნახევარში სამთავრო ხელისუფლებამ გადაწყვიტა ჩარეულიყო უმადლებს შემოსავლების განაწილებაში და ამასთანავე საქონლის მფლობელი და დაუქვიათ. თავისუფალი გლეხებს ახდევინებდნენ საბატონოს და ყოველგვარ ძალნაბიჯებს-ტყუებებს და საძვრებებს სარგებლობისათვის.

³ Финансово-кредитный словарь. т. II, 1964; В. В. Зварич, нумизматический словарь. 1979; Денежное обращение и кредит капиталистических стран. Под ред. Л. Н. Красавиной, с. 282.

ახდევინდებდნენ მატრიცული გადასახდებებს და ამასთანავე თხო-
კობებიც ასახვებ ნაჭურვალურ ბუკარას, საქონლის აჯანყება
დღეც სიძველესთან ასაქონ პენიონს IV-ბ.

XI საუკუნეში დიდი ბრძოლა გაიმართა საერო და სასული-
ერო წოდებებს შორის იმედასტორისაგან, ამ საუკუნის შუა ხანებ-
ში გაძლიერდა პაპი, მონაწილეობა მიიღო მთელი საბერძნეთის
უქონისთვის და ეკლესიების დამოუკიდებლობას საერო ხელისუფლე-
ბისაგან, აგრეთვე საეკლესიო თანამდებობებზეც ვაჭრობის შეწყვეტას
მიიღო მთელი აგრეთვე იმპერატორებს ჩამოიხრებოდა პაპის დანიშნუ-
რისაგან, უფლებების უფლებების გაფრთხილება. ეს ნიშნავდა იმას, რომ
გერმანიის იმპერატორებს უნდა დაეკარგათ უფლება საეკლესიო მფლ-
ველობაზე, რაც ქვეყნის მთელი მიწის უფრთხის დახმარებით მესამედს
შეადგენდა. რომის პაპს უნდა რომის ეკლესია გამატრიცულიყო
მთელ დასავლეთ ევროპის ყველა ქვეყანაზე. გერმანიის იმპერატო-
რებს სურდათ ძალადობით დაქვემდებარებინათ ერთი ქვეყნისაგან
რამდენიმე დასავლეთ ევროპული ქვეყანა. ამ ბრძოლის მატრიცული
შინაარსი იყო, აუ ვის აუქონება მთელი სასარგებლო, საეკლესიო
მიწების შემოსავალი პაპს აუ იმპერატორსა და მთლიანად ან იმ-
როდეს ენტროპიისაგან, ბრძოლა პენიონს IV-ისა და გიორგი
VII დროს 12 წელიწადს გაგრძელდა. პაპმა შეაჩვენა იმპერატო-
რი, იმპერატორმა გადაყენებულად გამოაცხადა პაპი, მაგრამ იმპერა-
ტორი დამარცხდა, რომელსაც აჯანყებდნენ უფლებები, შემინდული
იმპერატორი პაპს უახლა იტალიაში და საბოლოო ჯერში მთელი და
სავსეობისგან უფრო იტალიაში და მთელსა შეჩვენ-
დება.

განვიხილოთ უფრო დეტალურად პირველში საფრანგეთსა და ინ-
გლისში ჩამოყალიბდნენ ენტროპიის მონარქიები, გერმანიაში კი

განსაკუთრებული ინტერესი აქვს აქვეყნების გამო XII-XIII სს. პოლიტიკური დაქვემდებარების გაძლიერება, რასაც ბელი შვედეთი გერმანიის იმპერატორების უწყვეტ ცდებმა დაემოწმებინათ. რვაჯერ და სდევნების ქვეყნები. გერმანიის სამეფო XIII საუკუნეში დაიშალა ტერიტორიულ საზღვარებში.

XII-XIII სს. გერმანიაში გაიზარდა საქონლურ-ხელოვნების მწვერვლები და ქალაქები. მოგვიანებით მათგან გახდა ბელისური წარმოების მსხვილი ცენტრები. და ურთიერთობა ქვეყნის საზღვარგარეშე ქვეყნებთან.

ქალაქები ხელოვნების ცენტრების ბუნებრივ, ამიტომ რეალურ და სწავრა ბრძოლა წარმოებას კომუნების საფუძვლის და სწავრაღობის ხელსაყრელი საგან განსაკუთრებული საფუძვლისა. XII საუკუნეში, მონღოლთა და ნატურალური მწვერვლების მატონობისა, ბუნებრივ ხელსაყრელი წარმოების განვითარება. მოგან საბატონო და პირდაპირადი რეგულაციები იმდროინდელი.

გერმანიის იმპერატორების ბუნებრივად, რეალური მსხვილი. ხელოვნებისა და საზღვარებისაგან რეგულაციები და მოწყობილობები გამომდინარეობს, საჭირო იყო დაქვემდებარებული ჯარის შექმნა და პირდაპირ სამეფო მსახურთა როლის გაზრდა ადგილობრივად. ეს კი მოითხოვდა დიდ ხელსაყრელი სახსრებს და ბიძგარნი ღირსებების ქალაქების ექსპლუატაციას. ღირსებების ქალაქებთან ბრძოლაში ჯრიდრები I და მარტინების მან უარი შევა თავის მოთხოვნებზე ქალაქების მიმართ და შვედეთი გადასახალა აღქმანდრე III, რეგულაციები მხარის უჭირდა ღირსებების დედას და ჯრიდრები მოკლებულა ექსპლუატაციისა. ამ მოკლებულა მოსახლენულად იმპერატორს დასჭირდა და მამოცილებული გერმანიის ქვეყნებთან-სახალს ხელოვნების კოფენა. გერმანიის იმპერატორის ამ ქვეყნებთან

პაპი გააძლიერა, ჯერცა მათ შორის ბრძოლა არ შეწყვეტილა.

გაერთიანდებულმა საქსონიის თავადებმა მოაწყვეს "ჯვაროსნული ლაშქრობა" სლოვენების წინააღმდეგ 1147 წელს და დაბარებდნენ. ბუღიორე ლაშქრობის დროს 1160 წელს სლოვენები დაბარებდნენ და ქვერინბმა ბუღიორეგის სლოვენების სათავადო მუდგრობა გერმანიის იმპერიას, 10 წლის შემდეგ დაიპყრო პომორიეცა, რომელიც იმპერიის სათავადოე გააძაქტოა. სხვა თავადებიც ცდილობდნენ თავიანთი გერმანიის გაყარეობას და შიშს გამოზაყავდნენ ქვერინის გაძლიერებით, რომელიც გვირგვინს ელელიავებოდა. ამით ისარგებლა გრიფინ I, საბარეაღში მისცა ქვერინი და გააძვეა გერმანიიდან. გრიფინმა ბუღიორე ჯვაროსნული ლაშქრობა მოაწყო და საბარე გამოზარა. გერმანიის წარმოიშვა გვირგვინული სათავადოები და გაძლიერდა გლეხთა გუოდაღერი ექსპლიატაცოა, რაც იწვევა გლეხთა ბუღიორეზანსა და აჯანყებებს.

XIII საუკუნის დასაწყისში გლეხები შედგინებენ, რომელიც ჯერ პიდე შენარეუბული აქონდათ პირადი თავისუფლება, აჯანყდნენ რიონდა წინააღმდეგ და ისინი გააძვეეს თავიანთი ქვეყნიდან.

XIII საუკუნის გერმანიის ქალაქები აღმავლობას განიცდიდნენ. ვიზარეობდა ბუღოსნური წარმოება და ვაჭრობა, რეღობდა ახალი სავაჭრო შილიეობი და ბუღოსანთა ამქრები. სოფლის მოსაბღობა მოეღინებოდა ქალაქებში. ქალაქების დიდი ნაწილი ვაჭრობდა საბღვარგარეულ ქვეყნებთან, ღუნის სანაპირი და ბუღი რეინის ქალაქები უავშირეობდნენ იჭალიას, რეინის სანაპირი ქალაქები - სოფარგეუს ქალაქები, რომლებიც იმყოფებოდნენ რეინსა და ელმას შორის ვაჭრობდნენ ჟღანდრიასა და ბარბანტთან და სლოვენებთან. მაგრამ ბუღოსნური წარმოების, ქალაქებისა და ვაჭრობის შრდაში არ წარმოიშვა სუგროე

გერმანული საბაზრო კავშირები.

XIII საუკუნეში საქართველოს უმთავრესი დაიწყეს გლეხების ლაგების განთავისუფლება, იძულებით არმხვედნენ მათ სამკვიდრო ნაქონლებს, ახლებიდანვე გამოსასყიდ სახალსურს და მიღებულ მიწებს მოკლე ვადიან ჯარით აძლევდნენ მიწურებს /მამასახლისებს/. უსწრებ უხედიან პრინციპად რეგულაციას პურის მარცვლის სახით, რასაც ისინი ყიდდნენ. ისინი უსპირაფასად უხვედნენ მიწურ მიწიან გლეხებს და თანდათანობით წვირდებოდნენ უმთავრესად მიწიან გლეხებს და მიწიანად განთავისუფლებული გლეხები მიდიოდნენ / ძირითადად / ქალაქებში. გლეხები სამეფოად განაწილდნენ.

გერმანიისგან და პრინციპად რეგულაციას XIII საუკუნეში დაემატა ნაწილობრივი უფლები რეგულაცია. მისი შიდა სამხრეთ-დასავლეთ გერმანიის უმთავრესად გამოიხატა თავისუფალი მოსახლეობის სიჭარბეში. არათავისუფალი გლეხები აქ ორ ჯგუფად გამოყო: "მიწაზე დამოკიდებულ" და "პირდაპირ დამოკიდებულ" გლეხებად. პირველი წასვლის უფლება არ აქონდათ და დაკისრებული აქონდათ მრავალრიცხოვანი, მაგრამ განსაზღვრული გადასახადები, მიწურებს - საკუთრივ უფლები მიწებს უფლები არათავისუფალი მიწიდან მათ საკუთარი ქონება აქონდათ და ინახავდნენ ბატონები.

გერმანიის სხვადასხვა რეგიონის უმთავრესად განვითარებული გლეხობის თავისი შედეგი აქონდა პირდაპირი წყობილებით. გერმანიის იმპერატორებს მიწიდან შეუძლოთ უსაზღვრად ქალაქების სამართალი და საგარეო უფროების შიდა ბატონის მატონის მატონის სახსრების განსაზღვრებად მრავალი ქალაქი სათავადოს ტერიტორიად იყო და მათ სადაც თავადები საფრის უფლები უნდა ეძლიათ.

გერმანიის თავადების ხელისუფლება თანდათან იზრდებოდა, რამდენადაც XIII საუკუნეში მიიღეს უმთავრესი სისხლის სამართლის კანონები, მიწურების მიწის, სამართლების დასრულების და გადასა-

ბადაშა გადახდევინებინ უფლება . ზრინდრის II სიკვდილის ნებდებ მავალებმა ნაკურ-ნაკურად პაირობეს მიეღო იმპერია .

ეკონომიკური და პოლიტიკური განვითარებულმა შუა საუკუნეების გერმანიის აფერებებმა გერმანული ერის ჭორბირებას XIII საუკუნის ჩრდილოეთი, შუა და სამხრეთ გერმანიის მისაბეღობა საკმარისად განსხვავებული ეფინკური თავისუფლებებით ხასიათდებოდა; რომლებიც აისახა სხვადასხვა დიადევიტებში: ზემო გერმანულსა და ქვემო გერმანულში, მათთან უპირატესობა პირველმა მიიღო. XII და XIII სს. ნაწარმოებმა უმრავლესობა დაწერილია ზემო გერმანულ ენაზე. ¹

XIV-XV სს. გერმანიამ მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადადგა ეკონომიკური განვითარებაში. ამ დროს მომზადდა ევროპაში უკიდურესი წყობის წინააღმდეგ პირველი დიდი შეტევა; ეს იყო რეფორმაცია და გლეხთა დიდი ომი.

XIV ს. გრძელდებოდა "საღვთო რომის იმპერიის" დაშლა, რომელიც დაიწყო XIII ს. ჭორმალურად. ამ იმპერიას ეკუთვნოდა დიდი ტერიტორია.

ის მიხედვით, რაბად გერმანია გახდა ევროპაში პირველი მუდგუამილი რევოლუციის არედი, ენგელსის აზრით, აიხსნება XV ს. გერმანიის საეროპორობის ეკონომიკური მდგომარეობით. იმ დროისათვის მწარმოებლურ ძალთა განვითარებამ და შრომის დანაწილებამ ევროპაში და აზიასში საგრძობლად გააფართოვეს მსოფლიო კავშირები . სავაჭრო გზებზე გერმანულ ქალაქებს მეტად ხელსაყრელი მდგომარეობა ეჭირათ. ამას მისი სამხრეთეული წარმოების განვითარებისათვის მეტად დიდი მნიშვნელობა აქონდა. გაიზარდა მეტეზარეობა და შადლულის წარმოება. გაფართოვდა დიდი ომისა და სამხატვრო წარმოება.

-----
1 Всемирная история, т. III, с. 383.

გამდვირებული ხელშეწყობის საფუძვლებზე დაყრდნობით, რეალურად ვაჭარ-მწარმოებლებს, რომლებიც უშუალოდ მწარმოებლებს უკავშირდებიან დაქირავებული ძუძუ-ბავაშვების, აგრეთვე ნივთი-საგნების მიწოდების უზრუნველყოფის საკითხებს.

გერმანიის ეკონომიკის განვითარებას აძულებს, რადგან, რადგან ფაქტობრივად დასაყრდენი და რაობები ერთმანეთთან დაკავშირებული არ იყვნენ. ადგილობრივ და დასავლეთ გერმანიას შორის გადვიდს მნიშვნელობის ან წარმოებას. გერმანიის ეკონომიკურ დაქვემდებარებას შეუძლებელია მისი პირდაპირი დაქვემდებარება, ტერიტორიული თავისებობის დახვეწების, ქალაქების დაქვემდებარებული პირდაპირი მდგომარეობა.

გერმანიის ქალაქების შიდა და ვაჭრობისა და მრეწველობის წარმატებებმა გამოიწვიეს ცვლილებები გლობალურ მდგომარეობაში. უცხოური საქონლის სიჭარბე და ქალაქად სიმდიდრის შიდა და-დაძლიერება გერმანიის ადგილობრივი ეკონომიკის მიწინააღმდეგე, რადგან იმისთვის მათი შედეგების გადვიდვას და გლობალურ ახად გლობალურ დახვეწას.

გლობალური და ვაჭრობის განვითარებას საკვლეობის დასაყრდენი და სახეობის მიწოდების ხარჯები, ადგილებზე და დასაბავებებს, როგორც რეალურად ისე ერთმანეთთან. ვინაიდან, კანონების და ტერიტორიული კონტროლის და ვაჭრობის განვითარებასთან ერთად ნებისმიერ შემთხვევაში ნებისმიერად შიდად დასაყრდენი. გლობალურად გლობალური და-დაძლიერებაში ხელი შეუწყობს მათ უკან დახვეწვას და ვაჭრობის განვითარებაში.

ბევრად და დახვეწის შედეგები იმისთვის: ეს, თავისთავად, ქალაქებისა და რაობებს შორის, ამით სახეობის და ვაჭრობის განვითარებაში დახვეწის და ვაჭრობის განვითარებაში.

თავისთავად ტერიტორიული თავისთავად და ვაჭრობის განვითარებაში.

ქვეყნის შიგნით სახალხო მოძრაობის გაძლიერებამ და ევროპაში საერო-სამხარისხო მდგომარეობის გარდაღებამ სახელმწიფოებრივი ფენჭრადიზაციის პროცესის დამთავრებამ რიგ ქვეყნებში აიძულა გერმანელი მავალები ეძებნათ გზა "სანიმპეროო რეფორმისათვის ", XV საუკუნის დასასრულისათვის " შვაბიის კავშირის" საფუძვლი მდგომარეობა მავალებმა გაატარეს "სანიმპეროო რეფორმა", მაგრამ მან პოლიტიკური დაქუდმაცუბულობა ვერ მოსამ. ²

მ. იტალია IX - XV საუკუნეებში

V საუკუნის ბოლოს იტალია დაიპყრეს სხვადასხვა ბარბარულურმა ტომებმა. მეფე მეოფორიხის დროს იგი დაიპყრეს ოსტროგოთებმა. ოსტროგოთებისა და რომის დიდებულთაგან შვიტმნა მიწათმფლობელთა დიდი კლასი. მეოფორიხმა ძალაში დატოვა ყველა რომაული გადასახადი, მისაგებელი, მოწაპოლია, სახელმწიფო მავარა და რომის ადმინისტრაციაც. VI საუკუნის მეორე ნახევარში ოსტროგოთების სამეფო დაიპყრო ბიზანტიამ; ბიზანტიას იგი გამოსტაცეს ლანგობარებმა, რომლებიც მსხვილ მიწათმფლობელებს კონტრსტაციას გაუკვეს და დაიპყრობილ რომაელებს დაადეს გამოსალვები მოსავლის მესამედის ოდნობით. ლანგობარების სამეფოში VII-VIII საუკუნეებში იქყო განვიშარება შოქდაღორმა ურთიერთობამ. VIII საუკუნის ბოლოს ლანგობარების სამეფო დაიპყრო კარლოს დიდმა.

შოქდაღიზაციის პროცესი სამხრეთ იტალიაში და სიცილიაში უფრო ნელა მიმდინარეობდა ვიდრე ჩრდილოეთ და შვაბ იტალიაში. XI საუკუნეებში ნორმანების მიერ სამხრეთ იტალიის დაიპყრობამ დაამქარა იტალიაში შოქდაღიზაცია და აღდგა დაყმუცება.

დასავლეთ ევროპის სხვა ქვეყნებთან შედარებით იტალიაში ყველაზე ადრე გაჩნდა შვაბ საუკუნეების ქალაქები, რაც გამოწვეული იყო ხელოსნობის განვიშარებით VII-VIII საუკუნეებში

ბში. IX-X საუკუნეებში საგარეო ვაჭრობასთან ერთად განვიხილოთ
სამხინათო ვაჭრობაც, რასაც წინ უსწრებდა რეპუბლიკური იარაღი, ე.ი.

წინააღმდეგ მსხვილი ფენები- ვენეცია, გენუა და ჯიორჯინია,
დაუმთავარი ქალაქები ლომბარდია და ტოსკანა-პარენა, ვერონა,
პადუა, მილანი და სხვ. მათი მოსახლეობა შედგებოდა ჯიორჯინი-
ებისა და ვაჭრობისაგან, შემდეგ მათ შეუერთდა სოფლებიდან გამოქ-
ველი ხელოსნები, რომლებიც ჯიორჯინი სენიორების მფარველობაში
იწყობებოდნენ. ამ ქალაქებში ხშირად იმართებოდა ხელოსნებისა და ვა-
ჭრობის ბრძოლა ჯიორჯინი სენიორებისა და ეპისკოპოსებისა, XI
საუკუნეში ერთ-ერთი ასეთი-ბრძოლის დროს მილანმა მოკავშირე პოლი-
ტიკური დამოუკიდებლობა.

ამ ხანად უკვე საკმაოდ განვითარებული იყო სავაჭრო და
საქრედიტო საქმიანობები, აგრეთვე ოქრომჭედლობა, ოქროლით ვაჭრობა
და მუცხბეობა. განვითარდა ფინანსობა და მალევე ვაჭრობა, შემ-
დეგ დანიშნულ ხელოსნების ბრძოლა / რომლებიც მოქალაქეთა რიგებში
არ იხვედნენ / ვაჭრობას, ჯიორჯინი სენიორებისა და მილანის სამე-
ფროსტობასთან. ამ ბრძოლას დაერქვა სახელი პარენა. წარმომდგა-
რის სიტყვიდან "პარენი", მილანის იმ კვარტლის სახელია, რომელიც
სადაც ცხოვრობდნენ ფინანსები, მალევე მისი ვაჭრობა და ოქრო-
მჭედობა. ეს პარენები აკრიტიკებდნენ სამეფოებების უნდასა და
ას, რომლებიც ფულით ყიდულობდნენ ნივთებს, მაგის უხებდნენ გამო-
დებულ სამეფოებებს და სახლებიდანაც ერთგობდნენ მათ.

IX-XI საუკუნეებში იტალია დაქვეითებული იყო პარენების,
ეპისკოპოსების და ქალაქები ერთხანად უბრძოდნენ. პოლიტიკური
დაქვეითებისაგან ხელი შეუწყობ პარენის სახელმწიფო. პარენის მის-
წინააღმდეგ იყო მოქმედებდა ბატონობა მთელ დასავლეთ ევროპის სახელ-
მწიფოებში. ამიტომ ის იტალიის გაერთიანებისა და ფედერალიზაციის

წინააღმდეგე იყო.

XII-XIII სს. იტალია, ისევე როგორც გერმანია, დარჩა პოლიტიკურად დაქვემდებარებული. იტალიის ქალაქების აყვავებამ არ გამოიწვევა ურთიანი შინაგანი ბატონის შექმნა და ამ ნიადაგზე ცენტრალიზებული სახელმწიფოს ჩამოყალიბება. გაერთიანებმას ხელს უშლიდნენ გერმანიის იმპერატორები და პაპობა.

იტალიის ქალაქები ერთმანეთისაგან განსხვავდებოდნენ ეკონომიკურად. ჰოგოიერები - ვენეცია, გენუა, პიზა - მდელი შუა საუკუნეების მანძილზე სავაჭრო ცენტრების როლს თამაშობდნენ და განსაკუთრებით საგარეო ვაჭრობას ეწეოდნენ. იქ მრავალი ხელოსნური წარმოების

ღარგი განვითარდა. სხვა ქალაქები - მილანი, ლომბარდიის ქალაქების უმრავლესობა და შუა იტალიის რიგი ქალაქებისა - პირველ ყოვლისა წარმოადგენდნენ შუა საუკუნეების ხელოსნობის ცენტრებს, აუცილ ვაჭრობაშიც ლეზულობდნენ მონაწილეობას. იყო ისეთი ქალაქებიც, როგორცაა, მაგალითად, ჟღერენცია, რომლებიც განვითარდნენ ვაჭრობა-ხელოსნობის ცენტრებსაც წარმოადგენდნენ და ვაზშიურ კაპიტალის ცენტრებსაც.

იტალიის ქალაქების პოლიტიკური წყობილებაც სხვადასხვანაირი იყო. ვენეციაში ბატონობა ხელე აქონდათ მსხვილ მიწათმფლობელებს, რომლებიც გამოეძრებოდნენ იყვნენ სახელავო ვაჭრობით. შემდგომში ეს მიწათმფლობელები შეუერთდნენ მათთან მჭიდრო კავშირში მყოფ ბიზანტი იმპერატორებს და გაერთიანდნენ საქალაქო პატრიონატის ერთ ჯგუფად. ვენეციის ქალაქის დიდებულები ირჩევდნენ ღმრს, რომელიც სათავეში ედგა ქალაქის სანისდღეობით ხელისუფლებით. XI საუკუნედან მოყოლებული ვენეციის პატრიონატის სულ უფრო მკვდრად ღმრის ხელისუფლებას, რომლის დანიშვნა დამოკიდებული იყო მცირერიცხოვან პატრიონულ ოჯახზე. XII საუკუნის საქალაქო პატრიონატის წარმომადგენლებმა შექმნეს საკანონმდებლო ორგანო - ე. წ. დიდი საბჭო, რომლის წევრები უცვლად იყვნენ მანამდე მხოლოდ საბჭოების დიდი საბჭოდან

უჭირდნენ გღებთა დანოჯიკიდეზღობას ჭოუდაღებინსაგან, მაგრამ რიღე-
სად ქადაქებმა განიარჯვეს თავიანთ სუნიორებზე, მათ სასოფლო კრძ-
ნების და მათი ფიქმინარვედობის გაუქმება დაიწყეს, ისინი იტყუ-
ბდნენ სოფლის კრძუნების სავარკულებს, ხოლო მდინარე ნოქადაქენი
ყიღულობდნენ საგღებო ნადეღებს.

მსხვილი ქადაქები ჩრდილო და შუა იტალიის ესტრასოდნენ
დაექვემდებარებოდათ ზოგიერთი ჭოუდაღერი კლასი-უმიფიქრებად წვირილი
რანინები, რომლებიც დარეკვავენ ვაჭართა ქარაღებს, ასე მაგალი-
თად, ჟღერენგოამ აიძულა მრავალი ტანკანული რანინი ქადაქის ფა-
რგლებში გადასახლებულიყო.

ჩრდილო და შუა იტალიაში XII საუკუნეში წარმოიშვა ქადაქი
სახეღმწიფოები, ეს მოხდა ასე: ერთის მხრივ მოქადაქებმა შეიღყო-
დას ქადაქგარეში მიხვერები ჭოუდაღების მიწები, მეორე მხრივ ფიქმ
ჭოუდაღები, საერო და სასულიერო პირები ქადაქედ მიჯანბრება მოვალე-
ნი გაბდნენ და თავიანთი მიწები დაკარგეს, ზოგიერთმა ქადაქმა მთელ
ქვერიტორიაზე მოიპოვა პოლიტიკური ბატონობა. ვენეცია, გენუა, პიზა
და სხვა ქადაქები, რომლებიც მსხვილ სავაჭრო ცენტრებს წარმოადგენ-
დნენ, ქადაქ-სახეღმწიფოებად იქნდნენ.

ქადაქების ზრდასთან ერთად გამწვავდა სოციალური წინააღი-
დეგობანი. ჟღერენგოამი XIII საუკუნეში გამოიკვეთა მოქადაქთა სხ-
ვადასხვა ფენა ერთმანეთის საწინააღმდეგო ინტერესებით. ვაჭრებს,
დამხურდავებებს და მიჯანბრებს, რომლებიც გაერთიანდულნი იყვნენ
შვიდ "უფროს ამქარში" / ე. წ. "მსუქანი ხალხი" /, ეპირისპირებო-
დნენ სხვადასხვა პრესონის ბელადთა ოსტატები, გაერთიანდულნი
14 "უმცროს ამქარში". ამქარების გარეში იდგნენ ამქარგარეში ბელო-
სნები და ღლეური მუშები / მაგალითად ნაჭყლის მკერავები, ბლე-

ბავებში/ უმცროს ანტიარმა წევრები, ნათი ქარგლები და ქალაქის ადგილი იყო ფლორენციის მოსახლეობის უმრავლესობა /ი. წ. "მხილე ხაღბი"/. მათ შორის ბრძოლა გარდაუვალი იყო. XII საუკუნის მიღწეული ხელისნები და წერილი ვაჭრები უკვე განსაკუთრებულ პოლიტიკურ ორგანიზებას შეუდგნენ და მიღწეული განსაზღვრული ადგილი დაიკავეს მაღალი და დაბალი აზნაურებისა და ვაჭრების გვირდით. მათ ნიალწივს იმას, რაში საკუთარი თანამდებობრივი პირი-კონსული ჰყოლიდათ.

იგალიის ქალაქების შიგნით წინააღმდეგობებს ამწვავებდა იმპერიისა და პაპობას შორის ბრძოლა, რანაც გამოიწვია ორი პარტიის დაარსება- გენსანის ირპერატორების ნომბრუთა და პაპობის მოწინააღმდეგეების ნებას უჭერდა აზნაურთა გვარადან გამოსული ქალაქის დიდებულები, პაპობას - ქალაქის მღვდლები, მდიდარი ვაჭრები და მღვანელები. ამ ორ პარტიას შორის ბრძოლა ქალაქების საგარეო და საშინაო ბაზრებზე ეკონომიკურ კონკურენციის გამოიწვევდა იყო.

რომში / ქალაქში / ძლიერ განვითარებული იყო მღვანეობა და საბანკო საქმი, რაც დაკავშირებული იყო სხვადასხვა ქვეყნებიდან ფულადი შენატანების პაპის-ურიაში მუდმივ მოდინებასთან. ვაჭრები და ხელისნები რომში იჩაგრებოდნენ იმის გამო, რომ აკრძალული იყო ამქრები და გიღები და აგრეფე იხდიდნენ გადასახადებზე დასახისა და გადასახადებს. ანასთანვე არავითარი პოლიტიკური უფლებები არ სარგებლობდნენ.

პაპი ინოკენტი II დროს /1243 წ./ რომში იხუჯა აჯანყებამ, რომელიც მოწინააღმდეგე მიიღო ქალაქის მოსახლეობის ყველა წევრამ. იგი მიმარჯული იყო პაპისა და დიდებულთა წინააღმდეგ. აჯანყებულთა ბაჰარსუ სენატი, როგორც ქალაქის ნმარჯველობის ორგანო, იგი შედგებოდა მოქალაქეებისაგან, აუბრეა მასში შესვლა შეუძლო რა-

ნდების ცალკეულ წარმომადგენლებსაც. აჯანყებულებმა მოიხსოვეს რიბ-ში კოლეჯის დაარსებაც.

1147 წელს აჯანყებას სათავეში ჩაუდგამ ბიურგერების იდეოლოგი ანტონი ბრეშინსკი. იგი მოიხსოვდა ყველა საუკუნის მიწის ჩამორღმევას და ბაღისსაფრის გადარებას, უარყოფდა ნდოანად ეკლესიის იურისტული წყობას და ფიქს აპაზმას, როგორც დაწესებულებას, მოიხსოვდა იმპერატორად რომაელების არჩევას ნაცვლად გერმანიის იმპერიის მუშაურისა.

ბიურგერებისა და ალბუების ინტერესების წინააღმდეგობა აჯანყებულებში გამოიწვია განხეობილება. აჯანყება დამარცხდა. ანტონი ჩამოახრჩვეს, გვამი დაწვეს და ჯიბილი ტიბრში გადაყარეს.

სამხრეთ იტალიის განვიითარება სხვა გზით წავიდა. აქ სპონდორ-ჯულიანი მუხრეობა შედარებით უჩრო წაყლებად იყო განვიითარებული. ეკონომიკაში დიდ როლს თამაშობდა ნორმანიის დაპყრობის დროიდან არსებული სამეფო ღრმენი.

XII საუკუნეში ჟოვალურად დამოკიდებულის გლეხები იყვნენ სერვები ან ყმები. იყვნენ ნახევრად თავისუფალი გლეხებიც, რომლებიც ასრულებდნენ საბატონოს და იხდიდნენ წაჭურალურ და ჟულად ღებას.

სიცილიის სამეფოში ჟოვალურად დამოკიდებული გლეხების გარდა იყვნენ პირადად თავისუფალი გლეხებიც; აღმოსავლეთში, რომლებიც იცემდნენ ცხოვრობდნენ და გააფრებდნენ ბრძოლას ეწიოდნენ დაყმეების წინააღმდეგ. XII-XIII სს პირადად თავისუფალი გლეხები არა ურთხვად აჯანყდნენ, მაგრამ ყოველთვის დამარცხდნენ.

XII საუკუნის ბოლოს ნორმანიების და სიცილიის სამეფოები გაიავტოდა გერმანიის იმპერიის ბელში. დიდი ახალი გადსახადების

მეწერის გამო მას აუჯანყდნენ სამხრეთ იტალიის ფეოდალები; პენრიხ VI აჯანყება ჩაატრო. ამ მეფის სიკვდილის შემდეგ სიცილიის სამეფო აღმოჩნდა პაპის — ინოკენტმა III უშუალო რმარშველობის ქვეშ, სადაც პაპი დიდ სარგებლობას ღებულობდა. პაპობა დაჟინებთ უსწრად დაუფლებოდა ამ მდიდარ სამეფოს მისი ძლიერი ფლოტი, რომლის დადებით და მარტივად, განვიშარებული ამრეჟუმის წარმოებით და ფართო საგარეო ვაჭრობით.

ინოკენტმა III სიკვდილის შემდეგ სამეფო ყვდავ პენრიხ VI მვიდის ხელში გადავიდა. ფრიდრიხ I სამხრეთ იტალიაში ემყარებოდა წვრილ რაინდებს და ებრძოდა ბარონებს. ყვდავ ფეოდალი სამეფო ხელისუფლებას დაუქვემდებარა. მან დასაწყისი ჩაუყარა დაქირავებული ჯარის ორგანიზაციას.

მისი ეკონომიკური ღონისძიებები გამოიხატებოდნენ სიცილიის სამეფოდან ფუადი სახსრების ამოქაჩვასში. მან შემოიღო გარკვეული წესები სამეფო დომენებთან შეცვისა და მოსავლის აღების და მისი რეალიზაციის საუბოში. დააწესა საადგილ-მანულო გადასახადი, თავდაპირველად სამეფო დომენის ტერიტორიაზე, შემდეგ საყოველთაოდ; შემოიღო არაპირდაპირი გადასახადებისა და მოწოდებების მიხედვით სისტემა, ნათ შორის მოსახლეობისათვის ყვდავზე მძიმე, მარტივი მოწოდება. ყოველივე ამან ქვეყანა გაანადგურა. შემდეგ, 1268 წელს, სიცილიის ორივე სამეფო დაიპყრო კარლ ანჟუასკომ, საფრანგეთის მეფის ლუილუიკ IX ძნამ, იმხედროც გაზარდა საგადასახადო ჩაგვრა და მოსპო საჭადაქო ფეოდალთების ნაშთები. ამას მოჰყვა საფრანგეთის ფეოდალების წინააღმდეგ აჯანყება და მათი განადგურება /1282წ./ ამის შემდეგ სიცილია არაგონის სამეფოს შეუერთდა.³

³ Всемирная история, т. III, с. 394.

XIV-XV საუკუნეებში იტალიის ქალაქებში ჩაიხატა კაპიტალისტური წარმოების ფორმები. დაქირავებული მუშების პირველი აჯანყება მიხდა იტალიაში. იხანად იტალია ყველაზე განვითარებული ქვეყანა იყო ევროპაში.

XVI საუკუნეიდან აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ ნაწილი ეჭირა ნეაპოლიტანურ სამეფოს; ცენტრალური იტალიის მნიშვნელოვანი ნაწილი შედგოდა პაპის ოლქში, რომლის მიწები იყო რომის პაპი. პაპი XVI საუკუნეში დროის დიდ ნაწილს საფრანგეთში ცხოვრობდა. ცენტრალურ იტალიაში იყო აგრეთვე განლაგებული რესპუბლიკური ქალაქები-სახელმწიფოები: ფლორენცია, სიენა, პიზა. ყველაზე მნიშვნელოვანი სახელმწიფო ჩრდილოეთ იტალიაში იყო მილანის საჰერცოგო ორი საბუღავო რესპუბლიკა-ვენეცია /ლიგურიის ზღვის სანაპიროზე/, რომელიც ჯერბა ჯერბი კონსიკას და ვენეციას ტერიტორიით აპენინის და ბალკანეთის სანაპიროებზე/აღიშნა. ტოკის ზღვის /, აგრეთვე ნაპლებად მნიშვნელოვანი ფლორენტი სანტორბელოები-საკონას საჰერცოგო და სხვ.

გლეხთა განთავისუფლება მატონიშიმისაგან იტალიაში დაიწყო XIII საუკუნის შუადას. ქალაქების განვითარებით გამოწვეულია ეკონომიკური ამბავებამ დასჯება ფლორენციაში მონღოლური ძალაუფლება. გლეხებმა ნიკოლს პირადი თავისუფლება, მაგრამ ნადებები და მოძრაობა ქონება ფლორენციაში ხელში დაიჭრა. ბალონის კონუნამ მიიღო მფიციალური გადართყვობილება, რომელიც აძლევდა ფლორენციაში კონუნისათვის მიტყობა ყმები განსაზღვრულ საფასურად, 1257 წელს ეს გადართყვობილება საბიომი დეკლარაციით გაუქმდა. ქალაქებს სჭირებოდათ ლრისათ-სანოვაგა, გადასახად გადართყვობი და თავისუფალი მუშაბელი. უმინოდ განთავისუფლებული გლეხები გადმურწინ ქალაქისაკენ, სადაც მათ ექსპლოატაციას უწევდნენ გამდებობული ხელმსნები, ამქარმა ბედაუნი და ვაჭარ-მეწარმენი.

კ. მარქსი წერდა: "იტალიაში, სადაც კაპიტალისტური წარმოება

ყველაზე ადრე განვიგობარდა, ყველაზე ადრე მოხდა ბაჭონყდურის ურთიერთობის დაშლა. ყმა აქ უფრო ადრე განთავისუფლდა, ვიდრე იგი მოიპოვებდა ბანდაპირულობის რამდენ უფლებას მიწაზე. ამიტომ ეს განთავისუფლება მას მყისვე კანონგარეშე დაყენებულ პიროვნებად აქცევს და ეს უკანასკნელი ამასთანავე რაშიმდე პირობებს ახალ ბაჭონებს იმ ქალაქებში, რომელნიც უმეტესწილად უნდა კიდევ ძველი რიგის დროდან იყვნენ შემორჩენილები. *4.

გღებებმა არ მიიღეს მიწები, მის მფლობელებად ისევ ჯერადღები დარჩნენ, რომლებიც გღებებს ექსპლუატაციას უწყვეტდნენ ახალი წესების.

საქონლურ-ჯუღადი მფლობელების შიდა გღებთა ექსპლუატაციის გააძლიერა. იჭადიანი ხშირი იყო გღებთა აჯანყებები, რასაც შედეგისადასახებ გღები ბრძოლის ველზე და მუშაურები კოტონზე. ჯუღადი ჯერადღური რეჟის საბუნებრივად გადსახადის სახით გაზარდეს.

XIV საუკუნეში დიდი ცვლილებები მოხდა საამქროს ბელისურ წარმოებაში. საამქრო წესებები თავდაპირველად ბელს უმდინდურ კონკურენტების განვიგობარებას ცალკეულ ბელისურებს შორის ამქროს მივინი. მაგრამ წარმოებლურ ძალთა შიდასთან ურთად ცალკეულმა ბელისურებმა უახლოვდნენ წარმოება დაწესებულ საამქრო რეგულაციების უარყოფას გარეშ. გაიზარდა ეკონომიკური და სოციალური უთანასწორობა საამქროში. გამოიყო შეძლებული საამქროს ზედახედი, რომელიც ექსპლუატაციას უწყვეტად უშუალო მწარმოებელ წინა ბელისურებს, აგრეთვე შეგირდებსა და ქარგლებს. შეგირდების ვადა და ქარგლების სამუშაო დღე გააგრძელეს. ქარგლები საბოლოოდ მუდმივ ქარგლებად გადაიქცნენ, არსებითად დაქირავებულ მუშებად. ეს მასა გღებებთან ურთად, რომელთაც მიწა დაქირავეს, გადაიქცნენ, წინა პირობებთანადა. ისინი შეადგენდნენ მოქალაქეთა

დაბადი ფენის - პღებებების ძირითად ნაწილს; არსებობდა აგრეთვე ქალაქის ნოსახლეობის დაბადი და უუფლებო ფენა-ბოგანო, ღუმპენ-პროღ-ტარიპტი, როღელიც განსაზღვრულ საქნიანობას არ ეწეოდა და მუღმევი საცხოვრებელი არ ქქონდა. ესენი ყველანი იბძობდნენ ქალაქის ზედა-ფენის ხელისუფლებების წინააღმდეგ.

სავაჭრო ქაპიტალიზმი, როღელიც მიმოქცევის სფეროში ფუნქციონირებს, საქონელი წარმოების განვიშარებასთან ერთად იწყობ წარმოების სფეროში შუჭირა და წერილი ხელისნების უშუალო ექსპლოატაცია.

განვიშარდა შრონის დანაწილება, წარმოიშვა მანუფაქტურა. XIV XV სს. ჩასახვა იწყებს ქაპიტალისტური წარმოების ადრინდელმა ფორმებმა. ქაპიტალისტური ურთიერთობა მიღელი დასავლეთ ეროპის მასშტაბით წარმოიშვა მილოღ XVI საუკუნეში.

დაქირავებული მუშების პირველი აჯანყებები მიხდა გლორინგისი 1343 წელს-- შადღულის მრეწველობის რთბი აშასი მუშა ქურაში განმოსვლინი ყვიროდნენ: " ძირს გადასახადებში, სიყვილი მსუქან მოქალაქეებს ". მუშების დიდი აჯანყებები მიხდა აგრეთვე 1371 და 1378 წლებში.

ქაპიტალისტებსა და დაქირავებულ მუშებს შორის ბძობა ქმარქსისი აქტიო, ქაპიტალისტური ურთიერთობის დასაწყისიდანვე იწყება.

დიდი ბძობა წარმოებდა იჭალიის ქალაქ სახელწიფოებს შორის, როღლებიც ვაჭრობას ეწეოდნენ: აქ ვერ შეიქმნა ერთიანი ნაგრონალური ბაზარი მიღელი ქვეყნის მასშტაბით. ისინი ერთმანეთს კონტრინერისი უწეოდნენ საგარეო ბაზარზე, რაც აღნიშნული აქვის იჭალიის დიდ პოტის დაწვს.

1298 წელს გუნულებმა დაამარცხეს ვენეციელი ფლოტი ავიო ვენეციის მახლობლად, წამოიყვანეს აშასღული ჭყვი, მათ შორის ცრო-

ბილი მოგზაური, ვენეციელი მარკოპოლო.

1300 წელს ვენეციის გადაიქცა ზღვის საბელტნიჭოდე, რორელსაც აყვავდა მრავალი კოლონია, მისი ფლოტი იხველიდა რამდენიმე ათას ვეღს. ვენეციამ ისე მძლავრად დაამარცხა მეტოქე ვენუა, რომ ის წელიწად ველარ გასწორდა.

მთელი შუა საუკუნეების მანძილზე სამხრეთ იტალიის თავს ეხებოდნენ უცხოელი ფრანგი და არაგონელი ბრძანებლები. იტალიის გენერალიზაციას ხელს უშლიდა აგრეთვე გერმანიის იმპერატორის დაქვემდებარება. აპონის იტალია ღრად განყრა.

1347 წელს აჯანყდნენ რუმის მეფეებზე, შექმნეს რესპუბლიკა და იტალიის საბელტნიჭოებს მოუწოდებდნენ გაერთიანებისაკენ. მათ დააწყარეს წესრიგი გადასახადებში და მეტეორაში, გააუქმეს მონიე ბალები, რომლებიც ვაჭრობის განვიშარებას ხელს უშლიდნენ და სხვ. იტალიის ქალაქ საბელტნიჭოებმა არ მოიხურვეს გაერთიანება, იტალია ვერ გაერთიანდა.

ფლორენციის ხელიყოლება ეკუთვნოდა "მსუქან მოქალაქეებს", მანუთქაქტორული საბელტნიჭოების, სავაჭრო და საბანკო განვითარების მფლობელებს. ვენეციის ბატონ-პატრონი; იყო ქალაქის პატრონობის მიწების, ნავსაშენის, მარტილის, ქსოვილების და შიშულის საბელტნიჭოების, საბანკო სახელების მფლობელი. რესპუბლიკის სათავთი იდგა ღოჯი.

მიღანი იყო იტალიის ერთ-ერთი მსხვილი საბრევიველი ქალაქი "ნახევარკუნძულის კოშიკი" ის გახდა დიდი და ძლიერი ფოქალური საპერფოგოს საბანკო ქალაქი მიღანის კოლონიების დაწესებულებამი გადაიქცნენ საპერფოგო უწყებებად.

აპონის ღლი წარმოადგენდა ანატი ფოქალური საბელტნიჭოს, რომლის სათავთი იდგა რუმის აპონ.

ფლორენციისა და ვენეციის მანკირება კონპანეობმა ისარგებლეს რელიგიური ციხარებით მომსახურებოდნენ მიუფლებს და მთლიანად თავის ინტერესებს დაუმორჩილეს სამეფოს მთელი ეკონომიკა, შემოიღეს გადასახადება აკრეფის და პურივ ვაჭრობის მონოპოლია. ყველაფერი ეს მიძინებვირთად აწვა სამხრეთ იტალიის გლეხობას, რომელიც წელში განწყობილ იყო საბატონოთი, ღალით და სახელმწიფო გადასახადებით.

საშინებია დიდმა სახალხო აჯანყებებმა იტალიის ქალაქებსა და სოფლებში დააფრთხო მმართველი წრეები და მათ შექმნეს ურთიერთდული დიქტატურა. XIV - XV სს. გამეფდა გირანია.

იტალიაში, მიუხედავად კაპიტალისტური ურთიერთობის ჩასახვისა, ვერ შეიქმნა ნაციონალური მართი მთელი ქვეყნის მასშტაბით. XV საუკუნის მეორე ნახევრიდან დაიწყო მთლიანი რეაქციის პირობები, რომელმაც ნეტად მანინჯი ურთიები მიიღო და შვიდ საუკუნეზე მეტი გაგრძელდა.⁵

?

5 Всемирная история, т. III, с. 619.

მეორე ნაკვეთისათვის გამოყენებული ლიტერატურა.

-
1. კ. მარქსი, კაპიტალი, ტ. I, 1954.
  2. კ. მარქსი, კაპიტალი, ტ. III, ნ. II, 1959.
  3. ჭინანსკები კ. მარქსისა და ფ. ენგელსის ნაშრომებში, ქრესტომათია, შედგენილი ვ. ჩანტლაძის მიერ, მეორე გადამუშავებული გამოცემა, 1965.
  4. ჭინანსკები და კრედიტი ვ. ი. ლენინის შრომებში, ქრესტომათია, შედგენილი ჭინანსკებისა და კრედიტის კადრების მასწავლებელთა მიერ ვ. ჩანტლაძის ხელმძღვანელობით და შესავლით. 1971.
  5. F. Engels. Ergänzung und Nachtrag zum III Buche des „Kapital“. Karl Marx, Das Kapital. Berlin, 1971.
  6. Архив Маркса и Энгельса, т. II /VII/. 1933, с. III.
  7. К. Маркс и Ф. Энгельс. соч. т., 25, ч. II, 1962.
  8. ფ. ენგელსი. О разложении феодализма и возникновении национальных государств. К. Маркс и Ф. Энгельс. Соч. т. 21, 1961.
  9. კაპიტა გუგუშვილი. საზღვრო ბუნებრივების წარმოშობა და ტანვიორება, ქრესტომათია. ტ. II, ნიგბი პირველი, თბ., 1936.
  10. ბ. ბოძვა. კაპიტალისტური ქვეყნების ფუნის მიმოქცევა და კრედიტი, ტ. I, თბ., 1956.
  11. Д. Боголепов. Краткий курс финансовой науки, 1925.
  12. А. И. Буховещкий. Введение в финансовую науку. Л., 1929.
  13. Н. Г. Васильев, Л. Д. Гробозина, А. П. Павлова, Н. А. Падейский, А. Н. Попов, А. В. Скачко. Финансы капиталистических государств, 1964.

14. Всемирная история, т. II, под редакцией С.Л.Утченко, Д.П.Каллистова, А.И.Павловской, В.В.Струве. 1956; т. III. Под редакцией Н.А. Сидоровой, Н.И.Конрада, И.П.Петрушевского и Л.В. Черепнина, 1957.
15. Дж. Гуттри. Деньги и кредит. М., 1930. Перевод с английского К.Г.Фомина. Под ред. с предисловием И.А.Трехтенберга.
16. Денежное обращение и кредит капиталистических стран. Под ред. Л.Н. Красавиной. 1977.
17. Проф. В.Т. Кротков. Очерки по денежному обращению и кредиту иностранных государств. М., 1947.
18. Проф. И.М. Кулишер. Очерки финансовой науки. Выпуск первый, 1919.
19. Н.Н. Любимов. Финансы капиталистических государств. М., 1956.
20. М.М. Максимов. Очерки о серебре. М., 1974.
21. Н.А. Палецкий. Финансы государств докапиталистических формаций, 1957.
22. П.А. Петров, А.И. Османов и В.И. Мальцев. Докапиталистические способы производства. М., 1960.
23. В.Г. Чантладзе. Вопросы теории финансов. Тб., 1979.
24. Hellferich. Das Geld. B.I. №. 3
25. C. Hannant. Money Banking. Vol. 2. B.A.
26. Weumann. Finanz und Finanzwissenschaft
Zeitschr. für die Staatswissenschaft, 1908.
27. H. H. Rau: Lehrbuch der Finanzwissenschaft,
sechste Ausgabe, L. u. H. 1812.

222

მ ი ნ ა ა რ ს ი

<u>ღვთისა მონათველი</u>	
<u>კვების საცანნი და ანთვანებნი .</u>	3
<u>ნაკვეთი მონათველი</u>	15
<u>1. ღვთი, არაფილი და ფილანთიანი ღმერთთადაცა სანთქაფიანად</u>	15
1. ღვთისა და არაფილის ნაწილობა	15
2. ფილანთის ნაწილობა	21
3. მონათმფლობელნი სანთქაფიანთა ფილანთის ძირითადი ნიშნები	27
<u>ღვთისა მონათველი</u>	34
<u>11. ღვთი, არაფილი და ფილანთის ანთვანთადაცა მონათმფლობელნი</u>	
<u>სანთქაფიანთა</u>	34
1. ანთვანთა	36
2. მონათმფლობელი	42
3. ანთვანთა	44
4. მონათველი	46
5. მონათველი	49

III . ზული, კრედიტი და ფინანსები ანტიკვარ სახელმწიფოებში

1. საბერძნეთი	53
2. რუმინი	.60
პირველი ნაკვეთისათვის გამოყენებული დიქტონარია.	. 68

დასავალი მონაწილე

.....
 . ზული, კრედიტი და ფინანსები ჯერადი საზოგადოებრივ-კონსტიტუციური
 ფორმაციისში.

.....
 დიქციონარი მუსაბე

I. ჯერადიზმის პერიოდის ზულის, კრედიტის, ფინანსების შიგადად დახასიათება	72
1. ჯერადიზმის წარმოშობის ორი გზა .	...72
2. ჯერადი მიმოქცევა .	...76
3. კრედიტი შუა საუკუნეებში .	...94
დიქციონარი ნოემბე /გაგრძელება /	..
4. საჯარო კრედიტი	... 100
5. საპროპაგანდა ვინაიდან მასობრივი	...103
6. კონსტიტუციური დიქციონარი მუსაბეების მუსაბეები	...104
7. ფინანსები	107

ღაქონა მეხეხუ

II. ზული, კრედიტი და გინანსები აღმოსავლეთის ეკონომიკური სახელმწიფოებში II-XV საუკუნეებში

1. ჩინეთი	I2I
2. იაპონია	I3I
3. ინდოეთი	I36
4. ირანი	I44

ღაქონა მეაქვსე / გაგრძელება /

5. არაბეთის ხალიფატი	I56
6. მონღოლეთი	I64

III. ზული, კრედიტი და გინანსები დასავლეთ ევროპის ეკონომიკური სახელმწიფოებში IV-XV სს.

1. დასავლეთ რომის იმპერია	I67
2. ბიზანტია	I69
3. დასავლური იმპერია	I76
4. გრანკუნის სახელმწიფო	I76
5. საფრანგეთი IX - XV სს	I78

ღაქონა მეშვიდე / გაგრძელება /

6. ინგლისი, VII-XV საუკუნეებში	I90
7. გერმანია IX-XV საუკუნეებში	204
8. იტალია IX - XV საუკუნეებში	212

მეორე ნაკვეთისათვის გამოყენებული ლიტერატურა	226
---	-----

ტაშიშვილებიშის წერაქრონი ზ.ბაშთარაძე
კორექტორი მ.ვარაშვილი

ბელმოწერილია დასაბუჯიარ 1.08,86.

უკ 10290.საბუჯი ქაჯარი 60X84. პირიბიბი
დაბუჯი თაბახი 14,5, სააჯრ,-საბიბიბი,
თაბახი 9,13. ჟირაჟი 500. მუკუბიბი № 2774
ჟასი 35 კაპ.

... მბიბიბიბი უბიბიბიბიბიბი ტაშიშვილები,
მბიბიბი, 380028, ი.ჯაბუჯაბიბი პრესაქუბი,14,
Издательство Тбилисского университета,
Тбилиси, 380028, пр. И. Чавчавадзе, 14.

ჟინაბსთა საბიბიბიბიბი ს ბ ბ

მბიბიბი 380008, კაბიბიბიბი 7.

ИВЛ Министерство финансов

Тбилиси, 380008, ул.Кеїховели, №7

Василий Георгиевич Чантладзе
ИСТОРИЯ ДЕНЕГ, КРЕДИТА И ФИНАНСОВ
Выпуск I и II
(Курс лекций для студентов экономического
факультета)
(на грузинском языке)
Издательство Тбилисского университета
Тбилиси 1986